

Lukas Yesus me Ukuwata Peeta Mena

Mee kapogee mee ko Lukas me ebo bagee ena ekaa da ko Teopilus paagoo petamanii yaebeamaata kapogee. Lukas me wiyaagoo to kapogee mee ko Kisah Para Rasul mee.

Wa me ebeamaata menaa kuwa ko Yesus mee mikee idukaa kaama meetagi see wegawoo seta Mée, mée tomaa-tomaa uduma paagoo ebo tookee Mée, Ebo Kristus ii see kuwa nekeensi naadi ebeamaata. Bedaa daba bagee yuwa okoo Wa kaa too dimi maatagaa siwoo see kuwa Ogatamee Waa ede, kepe yago bagee yuwa okoo magaa da kaa agiyoo kaa dimi maayaa kuwa Waa be see kuwa nekeensi naadi menaa miya ebeamaata. Mée tomaa okoo me kepe ou, agiyoo ou dimii kuwa uduma ekeata Yesus Wa too ou, Wa sekaataa too peesi naadi menaa kuwa miya ebeamaata.

Yesus mee epoo to wodoo pakaa-seometa kaama wodoo tahun amaamo waa naa omemaata kaama tahun 65 mee yiba mokoo mee kapogee yaebeamaata.

Mee kapogee yiba mena kutuu yuwa kuwa ko kisee:

1:1-4 Teopilus paagoo petamanii yaebeamaata menaa yuwa

1:5-2:52 Uwo mée yatukumeta mée Yohanes ma, Yesus ma ekea me kabata menaa

3:1-4:13 Yohanes ma, Yesus ma ekea me petamanii ukuwanaa, peenaa seta menaa

4:14-9:50 Yesus me Galilea wee kaa ukuwanaa, peenaa seta menaa

9:51-19:44 Yesus Waa Yerusalem magaa kaa peetaaki too mée topepegee seta menaa

19:45-21:38 Yesus mee Yerusalem magaa kaa peemaata kaama ukuwanaa, peenaa seta menaa

22:1-38 Yesus Wa me topenaa seta bagee yuwa ma epo enaataa Paskah nota menaa

22:39-23:56 Yesus mee peneata boosi naadi menaa yawegataata kaama booyaata menaa

24:1-53 Yesus aya andoo peeta kaama wodopasi wegata menaa

Petamanii menaa

¹ Teopilus eboo aa epao. Mee kapogee kaebeaga menaa kuwa ko kisee: Idukaa kaama wegawoo seta menaa kuwa Yesus Wa kaa uwa daata. Yesus mee inii ma enaataa kaboo ukuwanaa, peenaa seta menaa kuwa apanaa bagee mée eebaa me ebeamaamea. ² Kuwa menaa yuwa petamanii kaama deeta bagee yuwa daamaa yaweganaa siwoo seta, inii paagoo miya mée eewegata. ³ Kisee kemaata anii miya kuwa Yesus me ukuwanaa, peenaa seta menaa yuwa kapoge kaa ebeano ko daamaa yoka naadi kuwa menaa yuwa mée paagoo ipiipi apaadee senaa seta mani kaa kaama dimi-dimi kaebeaga. ⁴ Mée me "Yesus me kisee ukuwata, kisee peeta" see katopegee seta menaa kuwa a me 'Mikee, mee menaa too' see kuwa daamaa nekeense naadi eto mee kapogee mee kaebeaga.

Zakaria paagoo "Yohanes see yogaa agoo kaatagi" see aseta menaa

⁵ Petamanii Herodes mee Yudea wee kaa ebo eetotaaki kaboo da imam bagee ena ekaa da ko Zakaria mee tupi. Imam bagee kutuu yuwa kuwa ko Waa ma kutuu ekaa da ko Abia see kutuu. Apimee ekaa da ko Elisabet. Waa miya idukaa petamanii Ebo Imam Harun mee kaa kaama kabawoo seta apii. ⁶ Ekea bogaa Tuhan me menaa uduma daamaa ipiipi yayeewoo, yakuwawoo taa see too kemaata dimi topoo, Ogatamee emaa dagii da kaa ekea kisee bagee wiya ii see deetaa see. ⁷ Elisabet waa pai keta apii, ekea adama yaato miya yoga taa.

⁸ Kuwa kaboo da kaawaa ena Ogatamee me ee kaa imam bagee me agiyoo-pagiyoo ukuwagee siyaa kuwa "Abia see kutuu kaa bagee ikii me ukuwaai" see asegea. Zakaria peedoota imam bagee me agiyoo-pagiyoo ukuwagee yoo peemaata kaama ⁹ Ogatamee me ee yiba wunu daamaa peesi naadi agiyoo yeeyee biyaa iyee taapi mée to mee maamee kaapa naadi kaama okoo me ukuwaakee agiyoo iyagideekea, imam bagee me ukuwaa-ukuwaa. Iyagideekea naaki Zakaria kaa kega. ¹⁰ Wunu daamaa agiyoo yabonee segee see kaboo kega naadi Tuhan me ee yiba peegi, mée yuwa yoo da kaa sembahyang taakea.* ¹¹ Biyaa iyee semaata kaama deamaagi too ko Tuhan me menaa eseasegee see mée ena tupi, mee biyaa kaa yabonee segee yoo dagi yagaa yaato yiinaageeta totaaki. ¹² Zakaria yaai naadi esee weda ebo ¹³ kiya mee malaikat see mée to me asiino, "Zakaria, aa se wedaai. A me idimegee see menaa kuwa Ogatamee me kayegeeeki yoka a me apii paayogaa yogaa ena agoo kaata. Mee yogaa mee ekaa da ko Yohanes see ekaa munitagaai. ¹⁴ Mee yogaa mee kaa aa esee ede kiwoo taape, yoga kabaape naagoo mée maamaa eebaa miya ede kaapea. ¹⁵ Mee yogaa mee Tuhan me esee ebo bagee kiyaatagi. Waa anggur poo uwoo ma, boomagaa see uwoo ma kuwa se naapi. Okooto kadapoo yiba kaama asii Roh Kudus me pesee kaa umiwoo, toowoo taapi. ¹⁶ Israel bagee yuwa okoo me Ogatamee ekeata bagee yuwa okoo mée eebaa kuwa miya waa okoo me Eboo Ogatamee ma dimii menaa kaa too umiwoo, toowoosi naadi tupiitagi. ¹⁷ Idukaa nabi Elia me Roh pesee da kaa ukuwanaa, peenaa seta see see waa miya kisee

---

* 1:10 Wunu daamaa agiyoo yabonee segee seta kuwa ko egapii gakata domba wodaa Ogatamee paagoo kupi-maniino taa kaboo wunu daamaa agiyoo keta yabonee segee seta, see kuwa Israel bagee me ukuwagee seta agiyoo ena. 1:15 Bil 6:1-3

ukuwanaa, peenaa taatagi. Tuhana me ukuwanaa, peenaa taano see kooki kaboo méé yuwa topegee taatagi, kuwa ko nagaanii yuwa me yogaanii yuwa epa kisi naadi menaa ma, Ogatamee me menaa si yayeetaa see bagee yuwa okoo me pedeo dimii, pedeo agiyoo ekeeta Ogatamee ma dimii menaa kaa too umiwoo, toowoosi naadi menaa ma kuwa méé topegee taatagi. Méé me Tuhana mee daamaa badaa maasi naadi wa me kisee okoo yaipiipii taatagi" see kuwa malaikat see méé to me asigi menaa.

¹⁸ Zakaria me asiino, "Kisee kabaata, kisee ukuwaaniita ii see kuwa anii kaasee nekeeniyaa? Anii miya adama, ni me apii miya adama yoka" see asigi. ¹⁹ Malaikat see méé to me asiino, "Anii ko Gabriel, Ogatamee me agiyoo yakuwaano see naadi Wa paagoo eetotaa see méé. Ogatamee me 'Kuwa daamaa menaa pe-naasigi' see nasigi naadi kasega. ²⁰ Eto yeede. Ni me kasega menaa kuwa mona naagoo mikee ukuwaaniita kiya aa mikee se nagaage kemaata eto kaama asii aa mena wegaano naka, kisee koogo toogee see méé to kaape. Kuwa menaa da ukuwaaniita naagoo too aa mena wegaano keago kaatage" see asigi.

²¹ Kuwa kaboo da Ogatamee me ee yoo da kaa topea bagee maamaa diitooke. Epee yaai, maagiyoo masigi naadi dimi nagimegea. ²² Waa pudumeta kaama mena peenaa ma wegaano naka. Yagaa me too kisee-kisee see ase-maneeeki naaki 'Waa mee kooki mee ko dega-dega kaa agiyoo ena deepi' see kuwa nekeenegea.

²³ Ogatamee me ee yiba agiyoo-pagiyoo yakuwagee see egapii yuwa taa kega kaboo peedoota ee kaa. ²⁴ Omegee naadi kaama wa me apii Elisabet mee kadapoo kega. Keno idibi ee kaa koogo toogee naadi kaama ²⁵ wa me wegaano, "Tuhana me nadeegi nao. Méé me 'Kaasee

yoga taa see apii to ya?' see nagaataa see dimii kuwa nataa kiyaagi nao" see wegaga.

Maria paagoo "Aa Yesus see yogaa kabaatage" see aseta menaa

²⁶ Elisabet kadapoo keta kaama keno bedimi omemaata mee kenoo kaa malaikat see mée to Gabriel mee Ogatamee me menaa doodoota Galilea wee kaa, Nazaret magaa kaa ²⁷ kiyoo ukuyogaa ena paagoo isigi. Waa goeano see mée to mee ko Daud ma apaa kaa mée wa ekaa da ko Yusup. Mee ukuyogaa ekaa da ko Maria. ²⁸ Gabriel mee Maria paagoo eseemaata kaama asiino, "Epao, Tuhan me esee kaepa kigi see ukuyogaa aa" asigi. "Tuhan mee aa ma enaataa daamaa kaatoogeeki yoka" see asigi naaki ²⁹ dimi ooga. Mee kaasee menaa nasigi naadi dimi abaga. ³⁰ Malaikat see mée to me asiino, "Maria, wae, Tuhan me kaepa kigi yoka aa se wedaai. ³¹ Aa kadapoo keta kaama paayogaa yogaa ena kabaatage. Wa ekaa da Yesus see ekaa munitagaai. ³² Waa esee ebo kaatagi. Ebo Wodoo Eboo Ogatamee Wayoopaa see ekaa weatagea. Idukaa Waa ma apaa kaa mée Daud mee ebo eetoogee seta see see Tuhan Ogatamee me Waa miya ebo tuyaatagi. ³³ Waa Israel bagee paagoo ebo mée eetoono kuwa ko usiyaato ko ewo, kisee too iminoo miya, iminoo miya ebo mée eetoowoo taatagi" see asigi.

³⁴ Maria me asiino, "Anii ko ukuyogaa yoka, pai taa. Anii kaasee kadapoo kaapa ya?" see asega. ³⁵ Malaikat see mée to me asiino, "Roh Kudus mee a kaa isiitagi, Ebo Wodoo Eboo Ogatamee Wa me pesee a kaa kaisiyaapi. Kuwa me kemaata a me kabaatage yogaa mee Ogatamee me Wa too wigintaata Yogaa kaatagi, Ogatamee Yoopaa see ekaa weatagea. ³⁶ Mikee, a kaa apii Elisabet mee pai keta apii see ekaa weegee semea kiya eto too adama

yaato yoga kadapoo keta kaama keno bedimi ompea.
³⁷ Ogatamee me se ukuwamaayaa agiyoo ena ma taa yoka" see asigi.

³⁸ Maria me asiino, "Mikee, anii ko Tuhan me agiyoo aii yaokagee see ukuyogaa. A me nasege menaa kuwa ni kaa naukuwatagaano kuwa daamaa" see asega. Kiyoo kaama malaikat see mée to peegi.

Maria mee kadapoo keta kaama Elisabet paagoo pakata menaa

³⁹ Egaa ena Maria mee moga pakadoota Yudea wee kaa, boba kaa magaa ena kaa, ⁴⁰ Zakaria me ee kaa pakaamaata kaama Elisabet paagoo "Epao" asega. ⁴¹ Mee epao see menaa yeega naaki wa me kadapoo yiba yogaa to maki-makaaki, Roh Kudus mee Elisabet yiba esee-awigi. ⁴² Esee-awigi naadi kaama wa me mena ebo kaa asiino, "Neebee, a too daamaa agiyoo kakiyaagi see apii nao, bedaa a me kadapoo yiba yogaa mee miya kisee. ⁴³ Ni me Eboo Tuhan wabaayo mee aii apii dabaa to paagoo nameemaage. ⁴⁴ Mikee, a me epao nasege menaa da mee ni me kadapoo yiba yogaa to miya yeeta kaama ede kaa maki-makaa sipi. ⁴⁵ Tuhan me kasimi menaa da kuwa a me 'Mikee naukuwaaniyaapi ii' see dimii mee gaage yoka daamaa, ede nao" see asega.

Maria me Ogatamee yaapaagee seta menaa

⁴⁶ Maria me wegata menaa kuwa ko kisee:
 "Nii dimi keepaa to me Tuhan yaapaageeka,
⁴⁷ bedaa nii dimi menaa da me anii daba nadaagimaa peeyaano Mée Ogatamee mee kaa ede ma, ede ma taaka,
⁴⁸ anii Wa me agiyoo aii yaokagee see dabaa to kiya anii nadeemaagi.

Mikee, eto kaama woodoo mée uduma me 'Mee ko Tuhan me epa kiyaa see apii to yoka' see nawegawoo taapea.

49 Pesee Woodoo Pesee Wa me ebo agiyoo naukuwataagi kemaata mée me kisee nawegawoo taapea.

Wa ekaa da ko Wa too, pedeo ena ma taa see Mée see ekaa mee.

50 Wa me mée epa dimii mee ko Wa too weda, Wa too ebo see gaayaa bagee yuwa epa kiyaa, bedaa okoo me asii-kaba-kaba bagee yuwa miya kisee too epa kiwoo siyaa.

51 Wa me pesee ma ukuwataa see agiyoo kuwa mée deeyaabuu taa see, okoo dimi yiba 'Anii omaago, ni too ipi' kisee ebo poga-poga bagee yuwa Wa me ketaa-ketaa abagaapii taa see too.

52 Magaa to kaa tookee eboo yuwa daba bagee kiyaabuu see, bedaa daba bagee yuwa daamaa ebo kiyaabuu siyaa.

53 Naadi kiyaa bagee yuwa daamaa agiyoo me pesee kiyaabuu see, kiya kepe yago bagee yuwa imi taa aii peeyaayaa.

54 Inii Israel tomaa kuwa daamaa mée deewoo see, inii Wa me agiyoo yaokagee see bagee yuwa epa mée gaawoo siyaa.

55 Wa me idukaa Abraham paagoo 'Ani me kisee daamaa kiukuwawoo taapa' see aseta menaa kuwa Waa gaabuu taano taa, kisee too daamaa doowoo see, Abraham me asii-kaba-kaba seta bagee yuwa Wa me epa kaa deewoo see, kisee too iminoo miya, iminoo miya"

see kuwa Maria me yaapaagee seta menaa.

⁵⁶ Kiyoo kaama waa Elisabet ma epo enaataa keno wedo waa naa omemaata kaama wa me ee kaa peega.

Yohanes kabata menaa

⁵⁷ Elisabet yoga kabaano keno kaa yoga kabamaaga naaki paayogaa yogaa. ⁵⁸ Yoga kabamaata kaama "Tuhan me Elisabet mee esee epa nao" see menaa weganaakea naaki wa me bagee ma, apanaa gebo kaa bagee uduma waa ma epo enaataa ede ma, ede ma segeekaa.

⁵⁹ Yoga kabamaata kaama unu wagaagoo to naagoo mée noonaa me yogaa to kado ponee yadaapeasiino see naadi megea. Kado ponee to yadaapeata kaama ekaa muniino see kaboo "Nagamee ekaa da Zakaria see ekaa mee yugumee miya ekaa munitagaano daamaa" see asegea ⁶⁰kiya okooto me "Kisee se, Yohanes see ekaa munitagaai" see asega. ⁶¹ Okoo me asiino, "Kiya a me bagee kisee ekaa muniino taa yoka" see asegea.† ⁶² Yogaa to maamee ekaa muniipea naadi nagamee yagaa begoata apaadeegea. ⁶³ Nagamee piya gakee ena nadoomisi naadi idimigi. Piya gakee da kaa ko "Wa ekaa da ko Yohanes yoka" see ebeamaagi. Okoo uduma dimi nagimegea. ⁶⁴ Kisee ki taka ena mena wegaano keago kigi, Ogatamee yaapaageeki. ⁶⁵ Kiyoo bagee uduma wedaagea. Kuwa menaa doodoota Yudea wee kaa boba kaa magaa kaa uduma eeweganaakea naaki ⁶⁶ mée uduma dimi gaagaa naadi wegata menaa ko "Mee yogaa mee kaasee yogaa kaatagi naa ya?" see wegagea, Tuhan me pesee kuwa wa kaa ii see gaagea yoo.

Zakaria me Ogatamee yaapaagee seta menaa

---

† 1:61 Okoo me "Kiya a me bagee kisee ekaa muniino taa yoka" see asegea kuwa ko Zakaria wa kaa bagee ena ekaa munta doodoo yogaa to miya kisee ekaa muniino daamaa, Israel bagee me ekaa muniyaa-muniyaa see see kuwa kaa asegea menaa yuwa.

⁶⁷ Yohanes ataagi Zakaria mee Roh Kudus wa yiba esee-aweta kaama Ogatamee me menaa yawegagi, kuwa ko kisee:

⁶⁸ "Inii Israel bagee epoo Mée Tuhan Ogatamee,

Wa me bagee yuwa daba mée daagimaa peeyaabuu taano see naadi inii paagoo isigi yoka niiyaapaagee taai.

⁶⁹ Wa me agiyoo yaokagee seta mée Daud mee wa me asii-kaba-kaba bagee ena,

inii omaago ma daba mée daagimaa peeyaabuu taapi Mée mee mée yaagoo kiyaapi.

⁷⁰ Idukaa Wa me daamaa wiginta bagee yuwa me menaa, Wa me nabi bagee yuwa me wegawoo seta menaa kuwa uduma eto uwa daano see kooka,

⁷¹ kuwa ko inii ma yape kiyaa bagee yuwa,

inii mée be kiyaa bagee kuwa mée yaabagaapii taapi,

⁷² bedaa inii me idukaa bagee okoo Wa me epa dimii mee deeyaano see naadi

Wa me okoo aseta menaa yuwa se gaabuu seta,

⁷³ Abraham paagoo "Anii taa ma taa kisee daamaa kiukuwaaniyaabuu siwoo taapa" see aseta menaa kuwa Waa neke-nekee siwoo taa see,

⁷⁴ kuwa ko inii ma yape kiyaa bagee yuwa mée yaabagageeta kaama

inii weda dimii taa kaa Waa yaapaageesi naadi menaa,

⁷⁵ inii me umiino, toono begaa kuwa Wa emaa dagii da kaa pedeo taa, dimi topoo see kaa too umiwoosi naadi menaa,

kisee menaa kuwa Wa me Abraham paagoo aseta kaama daamaa doowoo see.

- ⁷⁶ Bedaa ei, niyoojaa, aa gaayu ko Asii-sege see Mée Ogatamee Wa me ebo nabi bagee see ekaa aa kaweatagea.
 Tuhan meeno etaa da a keta daamaa yamasiitage,
- ⁷⁷ kuwa ko Ogatamee me bagee yuwa okoo me pedeo yuwa epa yaekeata kaama
 daba mée daagimaa peeyaano menaa kuwa daamaa nekeensi naadi a me yaweganaa taatage.
- ⁷⁸ Inii me Eboo Ogatamee me inii mée epa dimii mee ebo. Pedeo komaa keno mée yamiyaayaa mokoo see Mée Waa epoo to wodoo kaama inii paagoo isiipi.
- ⁷⁹ Digiyooyiba toogee see bagee yuwa,
 bogaano weda ma omegee see bagee yuwa okoo paagoo awee yakiyaata kaama Waa ma emee-
 emee siyaayaa etaa da taa eepeegee siwoo taapi"
 see kuwa Zakaria me yaapaagee seta menaa.
- ⁸⁰ Yohanes see yogaa to kabamaata ebo kiwoo naadi kaama dimi mena miya pesee kiwoo seta. Waa Israel bagee yuwa paagoo pono taa kaboo da ebo mee maga ugii da kaa wa too omegee, toogee seta.

2

Yesus kabata menaa

Mat 1:18-25

¹ Kuwa kaboo da Kaiser Agustus wa me mée uduma ebo menaa da asiino, "Waa ena wa me magaa kaa, waa ena wa me magaa kaa ekaa yuwa kapoge kaa maagiino see naadi pooi" see asigi. ² Kuwa mée ekaa yuwa kapoge kaa maageeta mee ko petamanii etaa kaa. Kuwa kaboo da taa ko Kirenius mee Siria wee kaa magaa uduma gubernur eetotaaki too. ³ Kuwa menaa yuwa doodoota maga uduma wegakomeeta kaama waa ena wa me magaa kaa, waa ena

wa me magaa kaa ekaa yuwa kapoge kaa maagiino see naadi peegea.

⁴ Yusup miya Galilea wee kaa magaa ena, Nazaret magaa kaa kaama peedoota Yudea wee kaa magaa ena Betlehem magaa kaa peegi. Betlehem magaa mee idukaa Daud kabata magaa. Yusup mee Daud ma apaa kaa mée to kemaata Betlehem magaa kaa peegi. ⁵ Waa ma dimi aapeegee see ukuyogaa Maria mee kadapoo ma ekea ekaa maagiino see naadi peedoota ⁶ Betlehem magaa kaa peemaayaa naaki yoga kabaano see kenoo kaa kega. ⁷ Kuwa kaboo da waa petamanii yogaa, paayogaa yogaa ena kabamaata kaama doka ponee me bebenamaayu naadi moneekee agiyoo me boobaa noogee see agiyoo dokoo da kaa eke, meekee bagee me omeekee ee komo sipi mee me.

⁸ Betlehem gebo magaa kaa boo uwaa da kaa daatooyiba yaato domba wodaa eetoogee see bagee yuwa domba yuwa eetoomuu taa siyaa naaki ⁹ Tuhan me menaa eseegeee see mée ena kiyoo eseemaagi. Tuhan me asii-sege siyaa agiyoo agoo da okoo uduma wogaamaaga naadi wedaagea ¹⁰ kiya mee mée to me asiino, "Taa, ikii se wedaai" asigi. "Anii daamaa menaa eboo, mée uduma ede see menaa kisiino see mega yoka" asigi. ¹¹ "Mee ko eto kenaagoo Daud mee kabata magaa kaa kaama ikii daba kidaagimaa peeyaano Mée Ebo Kristus, Tuhan kabagea" asigi. ¹² "Amokiyoo kisee nekeensea naadi agiyoo ukuwaandaa taapa yuwa ikii diipea kisee: Baayee yiba yogaa ena doka ponee me bebenamaata kaama mon-eekee agiyoo me boobaa noogee see agiyoo dokoo da kaa ometaaki diipea" see asigi.

¹³ Taka ena mee mée to geboo da kaa apanaa malaikat bagee eebaa ebo etaa eseemaata kaama Ogatamee yaa-pagee see menaa:

¹⁴ "Kiiboo, paamee, magiyaage, Ogatamee,

epoo to wodoo Asii-sege see Mée.
Bedaa magaa da kaa kiyoo,

Tuhan me ede kiyaa bagee yuwa
Waa ma emee-emees siyaayaa" see asegea.

¹⁵ Kuwa malaikat bagee yuwa epoo to wodoo metaki pakadaakea kaboo da domba eetoogee see bagee yuwa me aawegaa taano, "Ei, Betlehem magaa kaa ukuwaanega kotoo Tuhan me mée asegeegi yoka pe-diino, niipooi" see wegagea.

¹⁶ Okoo moga peedoota Maria ma, Yusup ma bogaa paagoo peemaata kaama deamaayaa naaki mikee, baayee yiba yogaa to moneekkee agiyoo me boobaa noogee see agiyoo dokoo da kaa ometaaki. ¹⁷ Okoo yogaa to deeta kaama "Kristus mee kabagea yoka see mée asegeegi" menaa da kuwa asenaa siyaa naaki ¹⁸ mée uduma dimi nagimegea. ¹⁹ Maria mee kuwa menaa yuwa uduma dimi yiba daamaa ipiipi neke-nekeeka. ²⁰ Kuwa domba ee-toogee see bagee okoo me deepea-deepea yuwa malaikat bagee me asigi-asigi see see mikee ukuwaanega naadi Ogatamee yaapaagee, ebo ekee ma metaki domba toogee yoo peegea.

²¹ Yogaa to kabamaata kaama wagaagoo to naagoo ko Waa kado ponee yadaapeasegea. Yadaapeata kaama ekaa da ko okooto kadapoo kaano taa kaboo malaikat see mée to me ekaa munta ekaa da Yesus see ekaa mee muntaagea.

Yesus mee Ogatamee me ee kaa doota menaa

²² Yoga kabamaata kaama unu mée wiya ee kaa too toogee setaa to sikii kega kaboo Yusup ma, Maria ma ekea Tuhan paagoo agiyoo kupi-maneeeta kaama mee yogaa to yaekegatagaano see naadi Yerusalem magaa kaa peegea, idukaa Musa me menaa yiba kisee ukuwaai see

ebeamaata see see, ²³ kuwa ko kisee: "Paayogaa yogaa yagaaboo to gaayu ko Tuhan Waa nekee yoka Wa paagoo yaekegatagaano gaano pedeo" see menaa da ebeamaata. ²⁴ Bedaa Musa me menaa yiba mena ena miya kisee: "Yoga kabayaa apii yuwa deme see bedoo wiya yee, ugimagu see bedoo poodu mokoo wiya yee Tuhan paagoo kupi-manii" see menaa ebeamaata. Kuwa menaa wiya yaukuwagiino see naadi peegea.

²⁵ Kuwa kaboo da taa ko Yerusalem magaa kaa mée ena ekaa da ko Simeon mee tupi. Waa Ogatamee me menaa yayeewoo, Waa ma dimii menaa kaa too umiwoo see mée. Roh Kudus mee waa ma eetotaaki. Waa Israel bagee yuwa daba daagimaa peeyaabuu taatagi see wegawoo seta Mée mee maamee kaapi naadi maamaa diitoo segee see mée. ²⁶ Roh Kudus me Simeon paagoo miyoo taa asimi menaa ko "Tuhan me wigintaata ebo toowoo see Mée Ebo Kristus mee aa deeta wodoo too bogaape" see asimi. ²⁷ Kisee asimi kemaata Roh Kudus me Simeon mee Ogatamee me ee geboo da kaa eepeegi. Kuwa kaboo da Yesus see yogaa to mee okonaka kuwa Musa me menaa yiba yoga kaa kisee ukuwaai see menaa ebeamaata yuwa yaukuwagiino see naadi Ogatamee me ee kaa doo-peegea. ²⁸ Aadeeka ko Simeon me mee yogaa to wa me yagaa da kaa yaageeta kaama Ogatamee yaapaagee seta menaa ko

²⁹ "O, Tuhan, A me naseme menaa da mee uwa nadaayaage,

kisee deega yoka eto ko anii koogo bogaano daamaa,

³⁰ mee ko A me inii daba mée daagimaa peeyaano Mée mee anii emaa me deega,

³¹ mée tomaa-tomaa uduma Waa kisee Mée to ii see nekeensi naadi A me awee da kaa yakiyaage.

³² Waa ko mée tomaa-tomaa uduma mikee menaa ipi kisi naadi agoo da mokoo see Mée.

Waa agoo kemaata mée tomaa-tomaa yuwa me A me bagee, inii Israel bagee kuwa mée yaapaagee taapea" see asigi.

³³ Kuwa Simeon me mee Yogaa to kaa asigi menaa kuwa okooto ma, nagamee ma dimi nagimegea. ³⁴ Kiyoo kaama Simeon me Ogatamee me pesee kuwa ekea kaa kisi naadi daamaa yaasigi. Yaasemaata kaama okooto Maria wa too asiino, "Yeede, mee yogaa mee ko Israel bagee yuwa mée eebaa aapekadaasi naadi Ogatamee me Wa too wigintaata Yogaa. Mée noonaa daamaa kaatagea, mée noonaa pedeo kaatagea. Okoo mikee menaa nekeensi naadi migi kiya okoo me be kaatagea, ³⁵ okoo me kisee dimi yiba koogo gaayaa menaa yuwa awee da kaa too kedaa taata. Okooto aa kiyu ko dimi boodi ebo kaatage, mowai me dimi menaa da nokogiyaa mokoo kaatage" see asigi.

³⁶ Kuwa kaboo da nabi apii ena, esee pedeo adamaa da topa. Wa ekaa da ko Hana, Panuel yoopane, Asyer apaa kaa apii. Waa miyaa apii to, paimme ma tahun petoo too omemaata kaama boomi. ³⁷ Waa miyaa keta kaama wodoo tahun bado asii mée oga ma wui (84) omegee, toogee naadi mée me goeano taa, Ogatamee me ee kaa too egapi yaato miya, daatooyiba yaato miya sembahyang ma, naano agiyoo tapoo toogee taano ma, kisee Ogatamee ebo ekee see agiyoo yaukuwageeka, amaa kaa se peetaa see apii. ³⁸ Yusup bogaa kiyoo topea kaboo da waa peedoota ekea paagoo "Ogatamee kiiboo, paamee, magiyaage" see yaapaageeka, bedaa okoo Yerusalem kaa bagee daba mée daagimaa peeyaabuu taatagi Mée mee mani migi naaki ou see dimii gaawoo see bagee yuwa paagoo mee yogaa to kaa menaa eeweganaaka.

³⁹ Kiyoo kaama Yusup bogaa ekea Tuhan me menaa yiba yoga kaa ukuwaa-ukuwaa uduma daamaa yaukuwataata kaama Galilea wee kaa, ekea me magaa kaa Nazaret magaa kaa metaki peegea. ⁴⁰ Kiyoo kaama yogaa to ebo kiwoo naadi kaama pesee, dimi ipi, Ogatamee me Waa epa nao, ede nao see gaawoo seta.

Yesus peedi kaa kaboo Ogatamee me ee kaa peeta menaa

⁴¹ Yesus me okonaka tahun gakata Paskah naano see naadi Yerusalem magaa kaa pakagee segee see bagee yuwa. ⁴² Egaa ena Yesus mee tahun gaasi ma wiya ometa see kepaa kaboo okonaka ma eepeegea, okoo me ukuwaa-ukuwaa. ⁴³ Okoo Paskah noogeeta kaama metaki Nazaret magaa kaa peetaaki too Yesus mee Yerusalem magaa kaa goetaagea. Waa meeno taa see kuwa okonaka se nekeenegea. ⁴⁴ Ekea me gaano, 'Yesus mee apanaa bagee ma okoo keta peepea' see gaata kaama peegea. Eta mana kaa omemaayu, tokoma mee da yogaa to abanaakea. Okoo kenaa bagee yuwa paagoo ma, apanaa peepea bagee yuwa paagoo ma abanaakea ⁴⁵ kiya kiyoo diino taa naadi Yerusalem magaa kaa pakaa-abaano see naadi metaki pakagea. ⁴⁶ Pakaamaata kaama unu wedo abanaa naadi Ogatamee me ee kaa pe-deegea naaki tupi, mée topetaa see bagee yuwa paagoo animaata okoo me menaa yi-itooki, bedaa Wa me miya okoo pe-apaadee taaki see deegea. ⁴⁷ Yesus esee dimi ipi naadi mikee menaa too asetaaki kuwa kiyoo bagee yuwa uduma dimi nagimegea. ⁴⁸ Okonaka me deemaata kaama sooi, dimi nagimegea. Okooto me asiino, "Ei, niyoopaa, agaataagi ma enaa dimi nagii-nagii mée siyaage kuwa kaasee kaa ya? Aa kaewo naadi kagaaga kaa kaabanaake yoka" see asega.

⁴⁹ Yesus me asiino, "Kaasee kaa kiyoo-kiyoo naabanaa sepea? Neataagi me ee kaa kiyoo Anii toono gaano pedeo

see kuwa ekea se nanekeenegea ye?" see asigi. ⁵⁰ Kiya Wa me asigi menaa kuwa ekea se nekeenegea.

⁵¹ Kiyoo kaama Waa ma okoo paaya enaataa peedoota Nazaret magaa kaa peemaata kaama Wa me okonaka me aseta menaa yayeewoo seta. Kuwa ukuwaandaa sepa menaa yuwa kuwa uduma okooto daamaa dimi yiba neke-nekee siwoo seta. ⁵² Yesus mee ebo kiwoo, ipi kiwoo, Ogatamee me miya Waa epa kaa ede ketaa, mée me miya epa kiwoo, kisee umiwoo seta.

3

Uwo mée yatukumeta mée Yohanes me wegata menaa

Mat 3:1-12, Mrk 1:1-8, Yoh 1:19-28

¹ Kuwa kaboo da Roma kaa eboo ena ekaa da ko Kaisar Tiberius ebo tota. Waa ebo toogee seta kuwa petamanii kaama tahun gaasi ma idibi ebo toogee seta kaboo da taa ko apanaa Roma kaa eboo ena ekaa da ko Pontius Pilatus mee Yudea wee kaa magaa uduma gubernur ebo tota. Galilea wee kaa magaa kuwa Herodes mee ebo tota, bedaa waawaagi Pilipus mee Iturea wee kaa magaa ma, Trakonitis wee kaa magaa ma ebo tota. Apanaa eboo ena ekaa da ko Lisantias mee Abilene wee kaa magaa kaa ebo tota. ² Israel kaa Ebo Imam wiya agoo, ekaa yuwa ko Hanas ma, Kayapas ma wiya. Kuwa kaboo da taa ko Zakaria yoopaa Yohanes mee piya taa, one taa see ebo mee maga ugii da kaa tupi. Kiyoo Ogatamee me wa paagoo mena ase-maneegei. ³ Kuwa menaa doodoota Yordan wee kaa bagee uduma paagoo eeweganaa seta menaa ko "Ikii me pedeo dimii, pedeo menaa kuwa Ogatamee me epa kiekeasiipi yoka eto ko ekeata kaama uwo tukumaai" see menaa weganaaki. ⁴ Idukaa nabi Yesaya me ebeamaata menaa ena mee uwa daano yaato ko Yohanes kaa uwa daaga, mee ko kisee:

"Ebo mee maga ugii da taa mée waa ena me ebo menaa-
menaa kaa

'TUHAN me etaa da ipiipi yawuditagaai,

Waa meeno see etaa daamaa topoo yatupitagaai.*

⁵ Debaa yuwa uduma meandaa taata,

maga bago yuwa ma, maga kutuu yuwa ma uduma
miya endagii keda taata,

koopoo kiyaa yuwa topoo-topoo tagaa taata,

bedaa kutu-patu kiyaa yuwa miya endagii keda
taata.

⁶ Kuwa agiyoo yuwa ukuwaandaa naadi kaama Ogatamee
me daba mée daagimaa peeyaabuu taatagi kuwa
mée tomaa uduma diitagea!" *Yes 40:3-5*

see menaa ebeamaata.†

⁷ Kisee kemaata okoo mée eebaa uwo natukumisi naadi
megea. Wa me okoo asiino, "Yaai, ikii otoogiyoo tomaa,
kaasee kaa nakaayoo megea ya? Ogatamee me mée
wigintagaatagi naagoo 'Wa me se nakagoo kaatagi, anii
daba poota' see dimii mee gaagea ye? ⁸ Eto ko ikii me
pedeo yuwa ekeata Ogatamee ma dimii menaa kaa too
umiwoo, toowoo taai. Ikii mikee kisee bagee ii see kigaasi
naadi daamaa agiyoo too ukuwawoo taai, daamaa poo
ekayaabuu siwoo taai. Ikii me 'Inii ko Abraham me asii-
kaba-kaba seta bagee yoka inii sikii' see dimii mee se gaai.
Ani me kisiino ko: Abraham me asii-kaba-kaba seta bagee
gaayu ko Ogatamee me apuwa oma tabaa da kuwa kisee

---

* 3:4 "TUHAN me etaa da ipiipi yawuditagaai" see menaa mee ko TUHAN
mee moga meenaki yoka ikii me pedeo yuwa ekeata kaama maamaa diitoo
taai naadi ebea-ebea menaa mee. Nabi Yesaya me menaa yiba TUHAN see
ekaa mee ko YAHWEH see ekaa mee. † 3:6 Idukaa nabi Yesaya me
"Kisee ukuwaandaa taata" see ebeamaata menaa kuwa ko mena noonaa Yesus
meeno petamanii yaato uwa daata, mena noonaa Waa wiyaagoo meetagi
yaato uwa daadaa taata.

bagee maamaa eebaa kiyaayaa yoka daamaa nekeenii.‡
 9 Piya manii da kaa yaka maataata eto tupi yoka daamaa
 poo se ekayaa piyaa yuwa uduma kobegeeta kaama biyaa
 yiba tameatagi" see asigi.

10 Kuwa mée yuwa me Yohanes asiino, "Kisee kiyu ko
 inii maagiyoo naa ukuwaakee daamaa?" see asegea.

11 Wa me asiino, "Doka wiya kiyaa bagee kuwa doka taa
 see mée ena manii, bedaa naano agiyoo agoo kiyaa bagee
 kuwa miya tapoo totaaki mée eenaa" see asigi.

12 Kuwa kaboo da pajak kepee yamasegee see bagee
 miya uwo natukumisi naadi megea. Okoo me asiino, "Ei,
 guru, inii maagiyoo naa ukuwaakee daamaa?" see asegea.

13 Wa me asiino, "Pajak kepee kuwa koga ma si yamasii,
 'Kisuwa namasii' see kisiyaa yuwa kuwa too yamasii" see
 asigi.

14 Okaa yago bagee yuwa me asiino, "Inii gaayu ko
 maagiyoo naa ukuwaakee daamaa?" asegea naaki "Oma
 kepee se idimaai, se masii, bedaa kepe neesi naadi
 mée wedaa-wedaa see kuwa miya se ukuwaai, mena si
 yakobaai. Ikii me ukuwataa to kaa maseeke kepee kuwa
 too sikii see gaai" see asigi.

15 Kuwa kaboo da mée yuwa me Ebo Kristus mee migi
 naaki ou naadi kaama 'Mee ko Yohanes mee ye?' see
 dimii gaagea. 16 Kisee gaagea naadi wa me okoo uduma
 asiino, "Apanaa bagee ena meepi, mee ko esee ebo see
 Mée. Anii peedi yoka Wa me bado doko yabeano mee
 miya anii weda, iyo. Ani me ikii uwo yiba kitukumpa
 kiya Wa me kitukumaano kuwa ko Roh Kudus yiba miya

---

‡ 3:8 Abraham me asii-kaba-kaba seta bagee kuwa ko Ogatamee me dimi
 daamaa bagee kuwa too ede. Wa me aii bagee ede naaki oma tabaa da kuwa
 miya kisee bagee mokoo eebaa kiyaayaa kiya kisee bagee be yoka pedeo dimii
 ekeasii naadi aseta menaa mee. 3:8 Luk 13:28-30, Yoh 8:39 3:9 Mat
 7:19, Luk 13:6-9 3:11 Yes 58:7, Yak 2:15-16, 1Yoh 3:17

kitukumaatagi, biyaa yiba miya kitukumaatagi. ¹⁷ Wa me yagaa da kaa gandum poo wigineakee agiyoo miya topa. Keepa wiginegee sepea yuwa masegeeta maagee see yoo daamaa awemagaano see kiya pedeo yaato se mod-eemaayaa see biyaa kaa boneasiitagi" see asigi. ¹⁸ Kisee kuwa menaa ma Yohanes me etokaa daamaa menaa eebaa eeweganaaki. ¹⁹ Kiya mee magaa to kaa tookee eboo Herodes me Yohanes kagoo kigi. Mee ko Herodes me wae-bee woga ekaa da ko Herodias mee oma yagoemi, bedaa apanaa pedeo agiyoo eebaa ukuwami kemaata Yohanes me waa ego-tagoki. Kuwa me kemaata ²⁰ Herodes me "Yohanes mee digiyoo ee yiba nadogeamaai" see asigi. Kisee kemaata Herodes wa me pedeo ukuwataa see agiyoo ena ma ukuwagi.

Yohanes me Yesus uwo yatukumeta menaa

Mat 3:13-17, Mrk 1:9-11, Yoh 1:32-34

²¹ Yohanes mee digiyoo ee yiba dogeamaano taa kaboo méé yuwa uduma uwo yatukumemaata kaama Yesus mee miya uwo yatukumigi. Yesus sembahyang taaka too ko epoo to kabaanega. ²² Kuwa kaboo da taa Roh Kudus mee poodee see bedoo keenda Wa kaa eseanigi. Eseanigi kaboo epoo to yaato kaama aseeyamaata menaa ko "Aa ko Niyoopaa. Ni me esee kaepa see Yogaa yoka A me Anii dimi wikii-wikii nasiyaabuuke" see asigi.

Yesus kabata miyoo bagee ekaa yuwa

Mat 1:1-17

²³ Yesus mee petamanii mena weganaa taano see kaboo Waa tahun amaamo mokoo ometa see Méé. Wa miyoo kabata bagee ekaa yuwa kuwa ko kisee: Nagamee mee ko Yusup, méé me kisee wegawoo seta. Yusup mee Eli

---

3:16 Yoh 1:33, Kis 1:5   3:17 Mzm 1:4, Mat 13:30   3:20 Mat 14:3-4, Mrk 6:17-18   3:22 Yes 42:1, Luk 9:35

yoopaa, ²⁴ Eli mee Matat yoopaa, Matat mee Lewi yoopaa, Lewi mee Malki yoopaa, Malki mee Yanai yoopaa, Yanai mee Yusup yoopaa, ²⁵ Yusup mee Matica yoopaa, Matica mee Amos yoopaa, Amos mee Nahum yoopaa, Nahum mee Hesli yoopaa, Hesli mee Nagai yoopaa, ²⁶ Nagai mee Maat yoopaa, Maat mee Matica yoopaa, Matica mee Simey yoopaa, Simey mee Yosek yoopaa, Yosek mee Yoda yoopaa, ²⁷ Yoda mee Yohanan yoopaa, Yohanan mee Resa yoopaa, Resa mee Zerubabel yoopaa, Zerubabel mee Sealtiel yoopaa, Sealtiel mee Neri yoopaa, ²⁸ Neri mee Malki yoopaa, Malki mee Adi yoopaa, Adi mee Kosam yoopaa, Kosam mee Elmadam yoopaa, Elmadam mee Er yoopaa, ²⁹ Er mee Yesua yoopaa, Yesua mee Eliezer yoopaa, Eliezer mee Yorim yoopaa, Yorim mee Matat yoopaa, Matat mee Lewi yoopaa, ³⁰ Lewi mee Simeon yoopaa, Simeon mee Yehuda yoopaa, Yehuda mee Yusup yoopaa, Yusup mee Yonam yoopaa, Yonam mee Elyakim yoopaa, ³¹ Elyakim mee Melea yoopaa, Melea mee Mina yoopaa, Mina mee Matata yoopaa, Matata mee Natan yoopaa, Natan mee Daud yoopaa, ³² Daud mee Isai yoopaa, Isai mee Obed yoopaa, Obed mee Boas yoopaa, Boas mee Salmon yoopaa, Salmon mee Nahason yoopaa, ³³ Nahason mee Aminadab yoopaa, Aminadab mee Admin yoopaa, Admin mee Arni yoopaa, Arni mee Hezron yoopaa, Hezron mee Peres yoopaa, Peres mee Yehuda yoopaa, ³⁴ Yehuda mee Yakub yoopaa, Yakub mee Isak yoopaa, Isak mee Abraham yoopaa, Abraham mee Terah yoopaa, Terah mee Nahor yoopaa, ³⁵ Nahor mee Serug yoopaa, Serug mee Rehu yoopaa, Rehu mee Peleg yoopaa, Peleg mee Eber yoopaa, Eber mee Salmon yoopaa, ³⁶ Salmon mee Kenan yoopaa, Kenan mee Arpaksad yoopaa, Arpaksad mee Sem yoopaa, Sem mee Nuh yoopaa, Nuh mee Lamek yoopaa, ³⁷ Lamek mee Metusalah yoopaa, Metusalah mee Henok yoopaa,

Henok mee Yared yoopaa, Yared mee Mahalaleel yoopaa, Mahalaleel mee Kenan yoopaa, ³⁸Kenan mee Enos yoopaa, Enos mee Set yoopaa, Set mee Adam yoopaa, Adam mee Ogatamee yoopaa.

4

Yesus mee Iblis me menaa si yayeeta menaa

Mat 4:1-11, Mrk 1:12-13

¹ Yesus mee Roh Kudus esee-aweta kaama Yordan dee kaa kaama peetaaki too ko Roh me Waa badaa maadoota piya taa, one taa see ebo mee maga ugii da kaa eepeegi.*

² Peemaata kaama Iblis me ni me menaa nayeese naadi Waa apaadee segee see egapii mée wiya. Kuwa egapii yuwa uduma Yesus naano agiyoo peenaa ma naano taa kemaata naadi ebo. ³ Iblis me Waa asiino, "Aa Ogatamee Yoopaa yoka mee omaa to mee naano agiyoo kiyaano, daa ye?" see asigi. ⁴ Yesus me asiino, "Ogatamee me kapogee yiba mena ena mee ko kisee: 'Mée tomaa omegee, toogee siyaa kuwa naano agiyoo kaa too se' see menaa ebeamaata yoka se kayiipa" see asigi.

⁵ Bedaa kaawaa ena miya Iblis me Yesus badaa maadoota togoo see yoo ena kaa eepakaamaata kaama mée tomaa-tomaa okoo paagoo ebo tookee bagee yuwa ma, okoo me senawii agiyoo-pagiyoo yuwa ma kuwa uduma taka ena deeyaagi. ⁶ Wa me Yesus asiino, "Deede, kuwa esee ebo agiyoo kuwa uduma anii ebo toowoosi naadi ni kaa naekeata, bedaa ni me ede gaayaa bagee yuwa kaa miya anii yaekeata ebo tuyaayaa yoka ⁷ A me

---

* ^{4:1} Iblis me ni me menaa nayeese naadi Yesus paagoo asegee seta menaa kuwa uduma Yesus me si yayeese naadi Roh me Waa mee magaa kaa eepeegi. Mee ko kuwa Iblis me menaa uduma wisintaata kaama mée me Waa mikee Ogatamee me menaa too daamaa yayeetaa see Mée ii see kuwa awee da kaa nekeensi naadi kiyo eepeegi. ^{4:4} Ul 8:3, Yoh 6:27

anii ebo naekee, naapaagee siwoo siyu ko anii kuwa uduma Aa epoo mée kakiyaapa" see asigi. ⁸ Kiya Yesus me asiino, "Ogatamee me ebeamaata menaa ena mee ko kisee: 'TUHAN Ogatamee Wa too ebo ekee, Wa too yaapaagee siwoo taai' see menaa ebeamaata yoka" see asigi.

⁹ Bedaa kaawaa ena ma Iblis me Yesus badaa maadoota Yerusalem magaa kaa eepeegi. Eepeemaata kaama Ogatamee me ee dagii da kaa asipasi yoo eepakaanigi. Yesus kiyoo yiinaageeta tuyaata kaama asiino, "Aa Ogatamee Yoopaa yoka Aa kagaata magaa da kaa eseande. Ogatamee me kadiipi, ¹⁰ Wa me kapogee yiba mena ena agoo yoka, mee ko kisee:

'Ogatamee me aa se pedeo kese naadi Wa me malaikat bagee yuwa paagoo

¹¹ "Waa yagaa pakaa-mokatoo taai" see kaasiipi, aa omaa to kaa bado kepo ena miya se tukuuniipe' see menaa mee ebeamaata yoka *Mzm 91:11-12* dimi se gaata kagaata eseaniino, daa ye?" see asigi.

¹² Yesus me asiino, "Ogatamee me kapogee yiba ebeamaata menaa ena mee miya kisee: 'Ikii me Eboo TUHAN Ogatamee mee se gaadee taai' see menaa mee ebeamaata yoka" see asigi.

¹³ Iblis me Waa kisee gaadee semaata wodoo 'Kaagaa ena ma gaadee taapa' see gaagi kiya kenaagoo taa, kenaagoo taa wisintaata peegi.

¹⁴ Kiyoo kaama Yesus mee Roh pesee kaa peedoota Galilea wee kaa peemaaga too ko Wa me ukuwanaa, peenaa see menaa yuwa doodoota gebo kaa magaa uduma wegakomegea. ¹⁵ Sembahyang segee see ee yuwa yiba mée topenaa siyaa naaki mée uduma Waa yaapaageekea.

Nazaret magaa kaa bagee me Yesus be keta menaa

Mat 13:53-58, Mrk 6:1-6

¹⁶ Kiyoo kaama Yesus peedoota Nazaret magaa kaa, Waa ebo keta magaa kaa peemaata kaama Sabat naagoo Wa me ukuwageeki-ukuwageeki see see sembahyang segee see ee yiba seemetaa. Waa Ogatamee me kapogee kaa menaa ena eewegaano see naadi yiinaageeyu, ¹⁷ kapoge ena, idukaa nabi Yesaya me menaa manegea. Wa me mee kapogee kegataata kaama mena ena deemaata kaama eewegaano ko kisee:

¹⁸ "Tuhan me Roh mee Nii ma naatupi,

daba bagee yuwa paagoo daamaa menaa eeweganaasi naadi

Roh pesee da mee Nii neegi, Ni kaa nakabagekomeegi.

¹⁹ 'Mée paagoo pooi' see nasimi mee ko

one me gadimeta bagee yuwa paagoo 'Ikii daba kiekegataaga yoka koogo pooi' see asenaasi naadi ma,

emaa digiyoo see bagee yuwa emaa daamaa yakiyaasi naadi ma,

mée me yadaimekomee seta bagee yuwa daba peeyaabuusi naadi ma, *Yes 61:1-2*

bedaa 'Tuhan me epa dimii kuwa eto mee tahun yiba mée paagoo agoo kedaa siyaapi' see menaa kuwa yaweganaasi naadi miya

Wa me 'Mée paagoo pooi' see nasimi"

see ebeamaata menaa kuwa Yesus me eewegakomeegi.

²⁰ Kapogee da bebenataata kaama kapoge penee taa see mée to paagoo metaki goo-maneeeta kaama animaayu. Mee ee yiba topea bagee uduma Wa kaa too pe-deegea.

²¹ Wa me okoo asiino, "Eto kenaagoo ikii nayiitoo sepea kaboo kuwa nabi bagee me menaa yuwa uwa daaga" see asigi.

²² Okoo Wa me eewegagi menaa kuwa esee daamaa naadi dimi nagimegea. "Kaasee? Yusup me yogaa kiya" see wegagea.

²³ Bedaa Yesus me asiino, "Mée me aawegaa siyaa menaa ena mee taa ma taa ikii me nasiipea, mee ko kisee: 'Aa ko ikiyoo mée yataa kiyaano mée yoka Aa ekaato naa ikiyoo taa kiyaade' see nasiipea, bedaa mena ena mee ko 'Kuwa Aa Kapernaum magaa kaa ukuwanaa seme agiyoo yuwa mée eewegagea kuwa see see nakaa kiyoo, A me magaa kaa miya mée yakuwaaniyaade' see miya nasiipea. ²⁴ Anii mikee kisiino ko: Nabi bagee yuwa okoo me magaa kaa bagee me ebo se ekeasiyaa. ²⁵ Bedaa Anii mikee kisiino ko: Idukaa nabi Elia waa tota kaboo da deka taa, awee too, kisee too tahun wedo ma ebe mee magaa uduma naano agiyoo taa uwaa ebo meta. Kuwa kaboo da Israel magaa kaa kiyoo miyaa apii yuwa eebaa naano agiyoo tapoo omegee, toogee seta kiya, ²⁶ Ogatamee me Elia mee Israel kaa miyaa apii waa ena paagoo pooi see asiino taa kiya apanaa tomaa kaa miyaa apii ena paagoo, Israel gebo kaa magaa, Sidon wee kaa Zarpata magaa kaa kiyoo miyaa apii to mee paagoo too pooi see aseta. ²⁷ Bedaa idukaa miya nabi Elisa tota kaboo da Israel magaa kaa kiyoo pedeo abuu yago bagee mée eebaa tota kiya, kuwa bagee yuwa mée ena ma abuu yataa kiyaano taa kiya apanaa tomaa kaa bagee ena, Siria wee kaa mée Naaman mee too abuu yataa kiyaata, see kuwa daamaa nekeenii" see asigi.

²⁸ Wa me asigi menaa kuwa kaa kiyoo sembahyang segee see ee yiba yiitooke bagee kuwa uduma esee kagoo

ebo kegea.† ²⁹ Okoo yiinaageeta kaama Waa mee magaa kaa kaama amoo-tapu-tapu sedoota egoo tamekumiino see naadi peegea ³⁰ kiya Waa koogo mée yupii da taa daba pe-seomigi.

Yesus me paa yaabagaapeata menaa

Mrk 1:21-28

³¹ Yesus peedoota Galilea wee kaa magaa ena, Kaper-naum magaa kaa peemaata kaama Sabat naagoo yoka sembahyang segee see ee yiba kaama mée tupiino menaa eewegagi naaki ³² okoo dimi nagimegea. "Sooi, mée tupiino ko omaago ma mée tupigi" see wegagea.

³³ Kuwa kaboo da taa ko mee ee yiba paa agoo see mée ena tupi. Wa me mena ebo kaa ³⁴ "Ei, Yesus, Nazaret magaa kaa Mée, Aa ma inii mapea menaa agoo? Inii mée umina pedeo kiyaano see naadi mege ye? Aa mee ko anii kanekeenega. Aa ko Ogatamee me kawigintaata pedeo ena ma taa see Mée mee ii" see asigi.

³⁵ Yesus me omaago ma asiino, "Aa koogo tooi, wa kaa kaama pooi" asigi naaki kiyoo topea bagee paagoo kisee ki paa me mee mée to magaa da kaa sepegeata kaama mee mée to kaa kaama peegi. Peegi kaboo mée to boodi kiyaano taa.

³⁶ Kuwa deegea bagee uduma dimi nagimegea. "Mee kaasee agiyoo? Waa esee pesee, omaago ma menaa. Paa yuwa 'Pooi' see asigi naaki poono too" see aawegaakea.

³⁷ Wa me koo sipi menaa yuwa doodoota gebo kaa magaa kaa uduma kiyoo-kiyoo eeweganaakea.

---

† 4:28 Yesus me menaa yiitooke a bagee kagoo kegea mee ko Ogatamee me apanaa tomaa kaa bagee miya epa, Israel bagee too se, see kuwa yaai, kaasee menaa naadi Yesus kagoo kegea.

Yesus me mée eebaa okoo kaa meanee seta agiyoo yataa kiyaata menaa

Mat 8:14-17, Mrk 1:29-34

³⁸ Yesus mee sembahyang segee see ee kaa paa yaaba-gaapeata kaama peedoota Simon me ee kaa peemaaga too ko Simon me apimee baayo tani see ikiyoo meanee taaka. Yesus me yadiipi ye naadi asegea. ³⁹ Mee apii to geboo da kaa kaama mena ena wegataagi naaki mee ikiyoo taa keepeasega. Kisee ki anoogeeta naano agiyoo mée yuwa manega.

⁴⁰ Kenoo to maga kaboo da yibaa taa seomaano see koo taaki see kaboo da ikiyoo tomaa-tomaa meanee taakea bagee mée eebaa Yesus paagoo eemedaakea. Okoo mée ena-ena okoo kaa yagaa pe-maataagi naaki ikiyoo uduma taa kegea. ⁴¹ Paa maamaa eebaa miya mée yiba kaama peedaakea, gaayaa naaki paa yuwa me mena ebo kaa "Aa ko Ogatamee Yoopaa" see asegea. Okoo me 'Mee ko Ebo Kristus yoka' see kuwa ipi kemaata Yesus me okoo mena peenaa ma se wegayaagi.

Yesus me doometa menaa eeweganaa seta menaa

Mrk 1:35-39

⁴² Omemaayu pedeo tokomaa Yesus peedoota mée taa see yoo peemaata toomuu taaka too ko mée yuwa abanaa naadi meemaagea. Okoo me asiino, "Aa pookee se, nakaayoo too naatooi" see maamaa asegea. ⁴³ Kiya Wa me asiino, "Etokaa daamaa doomega menaa, Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa menaa kuwa Anii apanaa magaa kaa bagee paagoo miya eeweganaa taano gaano pedeo. Kuwa menaa yuwa naweganaa taai see nasimi yoka poonaka" see asigi. ⁴⁴ Peedoota Yudea wee kaa sembahyang segee see ee yuwa yiba kisee eeweganaa seta.

5

*Doge abagee see bagee yuwa Yesus sekaataa peeta menaa
Mat 4:18-22, Mrk 1:16-20*

¹ Kaawaa ena Yesus mee Genesaret piku geboo da kaa yiinaageeta totaaki too ko mée eebaa Ogatamee me menaa yiino see naadi Wa paagoo naato-naato aabobee naadi kaama sipintaagea. ² Deamaagi too ko koma wiya piku kapaa to kaa topa. Doge abagee see bagee yuwa ea da kaa eseanta kaama jala onee yuwa wetogetaakea.

³ Mée eebaa naadi kaama Yesus koma ena kaa, Simon me komaa da kaa pakaanta kaama "Peenaa uwo semoo yaato naadogeamaade" see asigi. Koma kaa animaata kaama tupiino menaa mée yuwa eewegataa. ⁴ Mena eewegamaata kaama Simon paagoo asiino, "Doge abaano see yoka piku semoo to kaa naadogeamaai. Peemaata kaama jala onee dooyamaai" see asigi.

⁵ Simon me asiino, "Guru, inii yumakaa kuwa uduma doge abadee taa see awiyaage kiya peedi ena ma, ena ma imi taa kepa kiya A me nasege yoka daamaa, jala onee dooyamaanaka" see asigi. ⁶ Koma uwo semoo to kaa dogeamaata kaama jala onee dooyamaagea naaki doge maamaa eebaa seemedaa naadi kaama one geaniino see kooka. ⁷ Koma ena mee kaa okoo epo abagee see bagee kuwa miya okoo paaya goekii taano see yoka moga meei naadi yagaa begoasegea. Meemaata kaama okoo paaya goekii naadi kaama koma wiya pudii, uwo yiba dugumaano see kooka.

⁸ Simon Petrus mee kuwa ukuwaanega yuwa deeta kaama Yesus paagoo kagu sebaata kaama asiino, "Tuhan, Aa ebo, anii pedeo ukuwataa see mée yoka naekaa pool" see asigi. ⁹ Simon waa ma enaataa bagee okoo uduma kuwa doge tabaa da eebaa masemaagea kuwa deeta kaama

dimi nagimeamookea, ¹⁰ bedaa waa ma epo doge abagee see bagee wiya, Zebedeus me yogaa Yakobus ma, Yohanes ma ekea miya kisee dimi nagimegea. Yesu me Simon asiino, "Aa se wedaai. Eto kaama wodoo aa mée naabawoo taape" see asigi. ¹¹ Okoo kuwa komaa wiya ea da kaa goemaata kaama okoo me agiyoo-pagiyoo uduma ekeata Wa sekaataa too peegea.

Yesu me mée ena esee pedeo abuu yuwa yataa kiyaata menaa

Mat 8:1-4, Mrk 1:40-45

¹² Kaawaa ena Yesu maga ena kaa peenaaka too ko bado yagaa kuwa esee pedeo abuu me daa-noota see bagee ena tupi. Yesu deeta kaama Wa paagoo mumo maga kaa esee-eketa kaama maamaa asekee kaa "Neataagi, Aa ede kepa ko ni me abuu kuwa A me nataa kiyaayaa yoka" see asigi. ¹³ Yesu me wa kaa yagaa pe-maataata kaama "Daamaa, a me abuu kuwa taa kaai" asigi naaki taka ena abuu kisee ki taa keepeasigi. ¹⁴ Yesu me asiino, "Ani me abuu kataa kiyaaga kuwa mée se asii. Aa koogo peedoota imam bagee paagoo pooi, okoo me daamaa ipiipi kadeesi ke. Abuu kuwa mikee taa kega ii see kadeegea kaboo Ogatamee paagoo kupi-maniino agiyoo kamanisi naadi doo-pooi, idukaa Musa me 'Kisee ukuwaai' see wegata see see. Mée me 'Aa mikee eto abuu taa kega ii' see kuwa kaneekeensi naadi kuwa uduma pe-ukuwaai" see asigi. ¹⁵ "Kuwa menaa yuwa mée se asii" see asigi kiya kuwa menaa da doodoota kiyoo-kiyoo eewegakomeegi. Mée eebaa Wa me topeekee menaa yiino see naadi medaakea, okoo me ikiyoo deei-deei agiyoo miya nataa kiyaasi naadi megea. ¹⁶ Kiya Yesu me Wa too sembahyang taano see naadi mée taa see yoo peegee segee seta.

Yesus me oogimaata bagee ena daamaa yakiyaata menaa

Mat 9:1-8, Mrk 2:1-12

¹⁷ Kaawaa ena Yesus me mée yuwa topetaaka too ko Parisi kaa bagee ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee miya kiyoo topea. Okoo Galilea wee kaa magaa ma, Yudea wee kaa magaa ma, Yerusalem magaa miya kuwa maga uduma kaa kaama medaa naadi animaagea. Yesus me mée kaa meanee siyaa agiyoo yataa kiyaasi naadi Tuhan me pesee da Wa kaa topa. ¹⁸ Kuwa kaboo da taa ko oogimaata bagee ena wa me omegee see keagee da ma doomegea. Ee yiba Yesus paagoo pe-ekesiino see naadi 'Ee yiba kametaa seemaakee daamaa, kametaa seemaakee daamaa' kisee abanaakea naaki iyo, ¹⁹ ee yiba mée sipi naadi seemaano naka. Ee to wodoo taa pakaamaata kaama ee kabataagea. Kabataata kaama mee oogimaata mée to wa me ometaa see keagee da ma mée eebaa okoo yaayupii da kaa Yesus Waa tupi yoo yadookomeegea. ²⁰ Yesus me okoo mikee nagaano dimii mee ebo ii naadi kaama Wa me mee oogimaata mée to asiino, "Mée yogaa to, a me pedeo yuwa uduma epa kaekeasega. Eto ko aa Ogatamee ma menaa kuwa taa" see asigi. ²¹ Musa me menaa mée topetaa see bagee ma, Parisi kaa bagee ma okoo kuwa menaa yuwa yiitooke. 'Yaai, kaasee menaa weegi ya? Mée tomaa me pedeo yuwa epa yaekesiino kuwa Ogatamee Wa me too koo semaayaa, se maa? Wa me wegagi menaa kuwa Ogatamee me be kiyaa menaa yaai' see koogo dimi yiba gaagea. ²² Okoo me gaagea dimii kuwa Yesus me nekeenta kaama asiino, "Ikii koogo dimi yiba 'Kaasee mée to yaai' see nagaagea kuwa kaasee kaa ya? ²³ Ani me mee oogimaata mée to paagoo 'A me pedeo yuwa epa kaekeasega yoka eto ko aa Ogatamee ma menaa kuwa taa' see menaa mee miya wegayaa, bedaa

'Anoogeeta daamaa peenaa taai' see menaa mee miya wegayaa, ekea paaya. ²⁴ Kiya Mée Yogaa mee Wa me magaa da kaa bagee yuwa okoo Ogatamee ma menaa yuwa mikee yataa kiyayaa ii see kuwa ikii nanekeensea naadi agiyoo ena kideeyaanaka" see asigi. Kiyoo kaama Wa me mee oogimaata mée to asiino, "Ani me kasiino ko: Anoogeeta a me ometaa see keagee da masegeeta ee kaa pooli" see asigi. ²⁵ Kisee ki taka ena kiyoo topea bagee yuwa degea kaboo anoogeeta kaama wa me ometaa see keagee da masedoota ee kaa ede ma, ede ma Ogatamee yaapaagee sepegeeki. ²⁶ Kiyoo diitooke bagee yuwa uduma dimi nagimaano ebo, Ogatamee yaapaageekea. "Eto kenaagoo ebo ae see agiyoo ukuwaandaaka see kuwa degea" see wegagea.

Lewi mee Yesus sekaataa peeta menaa

Mat 9:9-13, Mrk 2:13-17

²⁷ Kiyoo kaama Yesus peedoota amo kaa naa kaa deamaagi too ko mée ena ekaa da ko Lewi mee kiyoo tupi. Waa pajak kepee yamasegee see mée. Wa me kepe masegee yoo animaata totaaki. Yesus me "Ni sekaataa nameei" see asigi naaki ²⁸ yiinaageeta kaama kuwa agiyoo uduma ekeata Wa sekaataa peegi.

²⁹ Lewi me Yesus badaa maadoota wa me ee kaa eepeegi. Eepeemaata kaama naano agiyoo eebaa maseemaata kaama eenugi. Pajak kepee yamasegee see bagee yuwa ma, apanaa bagee yuwa miya okoo mée eebaa animaii naadi okoo paaya naano agiyoo epo enataa notaakea. ³⁰ Parisi kaa bagee ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee ma okoo me kisee be kaa mena dukumeaweekea. Okoo me Yesus me topenaa see bagee yuwa asiino, "Ei, kuwa pajak kepee yamasegee see bagee ma, apanaa dimi pedeo see bagee ma kuwa ikii paaya

enaataa naano agiyoo notaakea kuwa yaai, kaasee kaa ya?" see asegea. ³¹ Yesus me okoo asiino, "Ikiyoo taa bagee kuwa ikiyoo yadeetaa see bagee paagoo se peeyaa kiya ikiyoo yago bagee too peeyaa.* ³² Anii meta mee ko Ogatamee me menaa yayeetaa see bagee yuwa mena ogaano see naadi se kiya dimi pedeo bagee okoo me pedeo yuwa ekeata kaama Ni sekaataa misi naadi meta" see asigi.

Yesus mee tupi yoka Wa sekaataa bagee yuwa naano agiyoo tapoo se toogee siyaa naadi ebea-ebea menaa

Mat 9:14-15, Mrk 2:18-20

³³ Parisi kaa bagee me Yesus asiino, "Naano agiyoo tapoo toogee taano ma, sembahyang ma, kisee ukuwagee siyaa kuwa Yohanes me topetaa see bagee yuwa me ukuwageekea, Parisi kaa bagee me topetaa see bagee okoo miya ukuwagee see kiya A me topenaa see bagee kuwa se ukuwageekea, naano agiyoo too noogeekea kuwa kaasee kaa ya?" see asegea. ³⁴ Yesus me asiino, "Api goeano naagoo naano agiyoo notaa siyaa kaboo paimée ma enaataa tuyaa bagee yuwa paagoo 'Naano agiyoo tapoo niitooi' see asiyaa ye? Taa ³⁵ kiya mee api goeyaa mée to waa amoo-doge-doge taapea naagoo kaama wodoo too wa me bagee yuwa naano agiyoo tapoo toogee taatagea" see asigi.†

Yesus me topeta menaa ma, apanaa topeta menaa ma kuwa enaataa se ekeasii naadi menaa

Mat 9:16-17, Mrk 2:21-22

5:30 Luk 15:1-2, 19:7 * 5:31 "Ikiyoo yago bagee too ikiyoo yadeetaa see bagee paagoo peeyaa" see mee mena nekeeniino yaato ko dimi pedeo see bagee kuwa Ogatamee ewo yoka ikiyoo yago bagee mokoo ebea-ebea. 5:32

Luk 19:10, 1Tim 1:15 † 5:35 "Paimée ma enaataa tuyaa bagee kuwa" see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus ma, Wa sekaataa bagee yuwa ma ebea-ebea kuwa. Yesus mee Ogatamee me badaa maageeta kaama wodoo Wa me topenaa see bagee yuwa naano agiyoo tapoo toogee taapea yoka naadi aseta menaa.

³⁶ Yesus me ebea-ebea menaa ena mee ko kisee: "Gipii dokaa ponee ena geageeta kaama nuku see dokaa tokogoo da kaa pee-se kiwiyaa. Kisee kiwiyu ko mee gipii dokaa da mee pedeo kiyaa, bedaa aatabi semaata gipii ponee to miya epo ena, nuku dokaa da miya epo ena see kuwa diino pedeo kiyaa. ³⁷ Bedaa anggur poo uwoo kuwa otaawee yiba wogeawee siyaa kuwa miya kisee. Gipii see anggur poo uwoo gaayu ko nuku see otaawee yiba se wogeawee siyaa. Kisee wogeawee siyu ko mee nuku see otaawee da mee kipuunta kaama anggur poo uwoo miya goedoo peeyaa, otaawee da miya pedeo kiyaa.† ³⁸ Kisee kiyaa naadi gipii see anggur poo uwoo kuwa gipii see otaawee yiba too wogeawee taano gaano pedeo. ³⁹ Anggur poo uwoo unu eebaa maagee naadi kaama gii daamaa yoka kuwa uwoo noomaata kaama kuwa unu eebaa taa maagee see anggur poo uwoo, gipii see uwoo kuwa naano be kiyaa. 'Unu eebaa maagee seta uwoo kuwa too daamaa, sikii' see wegayaa" see wegagi.§

6

Sabat naagoo Parisi kaa bagee yuwa me Yesus kagoo keta menaa

Mat 12:1-8, Mrk 2:23-28

---

† 5:37 "Nuku see otaawee yiba se wogeawee siyaa" see menaa mee ko otaawee kuwa kambing wodaa kado ipiipii seta yoka gipii see anggur poo uwoo wogeawee siyu ko uwo uu kega kaboo uwo ebo kega, ebo kega naadi kaama kado nuku yoka kipuuniyaa. Gipii dokaa ponee to ma, anggur poo uwoo ma kuwa mena nekeeniino yaato ko Yesus me etokaa gipii see menaa ma, méé me wegawoo siyaa menaa ma kuwa se aatabi taai naadi ebea-ebea menaa mee. § 5:39 "Unu eebaa maagee seta uwoo kuwa sikii" see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus me doometa menaa kuwa méé noonaa me be kiyaa, 'Idukaa menaa kuwa sikii' see gaayaa, see kuwa nekeensi naadi ebea-ebea menaa mee.

¹ Kaawaa ena Sabat naagoo Yesus mee gandum poo uwaa da taa peetaaki too Wa me topenaa see bagee yuwa gandum poo ukuu yuwa daageeta kaama yagaa da kaa ikii amoo-be naadi noopegeekea. ² Kiya Parisi kaa bagee me Yesus asiino, "Yaai, Sabat naagoo yoka ikii me kuwa ukuwagea kuwa daa. Kaasee kaa ukuwagea ya?" see asegea. ³ Yesus me asiino, "Idukaa Daud ma, waa ma enaataa bagee yuwa ma okoo naadi ebo kaa eeukuwata menaa mee ikii diino taa, ewo ye? ⁴ Mee ko Daud waa Ogatamee me ee yiba seemeta kaama Ogatamee paagoo manegee seta roti magu yuwa masegeeta nota, waa ma bagee miya eenota. Kuwa roti kuwa naano ko imam bagee me too noogee siyaa roti yuwa, apanaa bagee yuwa naano ko daa kiya kisee-kisee taa" see asigi.* ⁵ Bedaa Yesus me asiino, "Mée Yogaa mee Sabat naagoo epoo Mée" see asigi.†

*Yagaa enaato boota see mée to daamaa yakiyaata menaa
Mat 12:9-14, Mrk 3:1-6*

⁶ Omegee naadi Sabat naagoo kaawaa ena ma Yesus mee sembahyang segee see ee yiba seemeta kaama mée yuwa topetaa. Mée ena, yagaa enaato boota see mée to kiyoo tupi. ⁷ Musa me menaa mée topetaa see bagee ma, Parisi kaa bagee miya kiyoo topea. Okoo me Yesus kaa pedeo menaa yaweganaa taano see dimii agoo yoka Yesus mee Sabat naagoo mée kaa meanee see agiyoo yataa kiyaapi ye naadi tamaata maamaa diitookea. ⁸ Okoo me dimii mee

---

6:3 1Sam 21:1-6   6:4 Im 24:9   * 6:4 Daud mee imam bagee se kiya kuwa roti kuwa naadi ebo kaa nota mee ko Yesus me topenaa see bagee yuwa miya okoo naadi kaa Sabat naagoo gandum poo ukuu yuwa daagegea kuwa miya daa see taa see kuwa nekeensi naadi menaa. † 6:5 "Mée Yogaa mee Sabat naagoo epoo Mée" see aseta menaa mee ko Sabat naagoo yoka see kaa menaa kuwa Yesus Wa too mena pekatagaa see Mée, apanaa bagee me se, see aseta menaa mee.

Yesus Waa ipi. Wa me mee yagaa enaato boota see mée to asiino, "Aa anoogeeta nakaayoo meei" asigi. Anoogeeta Wa paagoo peegi. ⁹ Yesus me okoo asiino, "Anii kiapaadee see menaa ena agoo. Musa me menaa yiba Sabat naagoo gaayu ko maagiyoo ukuwaano dagu see ebeamaata ya? Daamaa agiyoo ukuwaano mee dagu ye? Pedeo agiyoo ukuwaano mee dagu ye? Mée daamaa kiyaano mee dagu ye? Mée pedeo kiyaano mee dagu ye?" see asigi.

¹⁰ Wa me okoo uduma emaa wugitaga-wugitaga naadi kaama mee yagaa boota see mée to asiino, "A me yagaa da petaasede" asigi. Yagaa peto asigi naaki daamaa keepeasigi. ¹¹ Parisi kaa bagee yuwa kagoo ebo. "Yesus mee inii kaasee naa ukuwaakee?" see koogo aawegaa seta.

Yesus me menaa yadoonaa taano bagee gaasi ma wiya wiginta menaa

Mat 10:1-4, Mrk 3:13-19

¹² Kuwa kaboo da Yesus mee sembahyang taano see naadi pakadoota maga kutuu to kaa Ogatamee paagoo daatooyiba yaato uduma sembahyang taa see. ¹³ Awepeasega kaboo Wa me topenaa see bagee yuwa "Meei" asigi. Okoo gaasi ma wiya kuwa wigintaata kaama Wa me menaa yadoonaa see bagee yuwa see ekaa muntayu. ¹⁴ Okoo ekaa yuwa ko Simon, Wa me Petrus see ekaa munta, menaamee Andreas, Yakobus, Yohanes, Pilipus, Bartolomeus, ¹⁵ Matius, Tomas, Alpeus yoopaa Yakobus, yape tukuu mée Simon, ¹⁶ Yakobus yoopaa Yudas, bedaa Yudas Iskariot, Yesus ekegataata kepe masiipi mée.

Yesus me mée yuwa tupiino ma, ikiyoo yataa kiyaano ma kuwa ukuwata menaa

Mat 4:23-25

¹⁷ Kuwa bagee wigintaata kaama Waa okoo ma epo enaataa esedoota tadii da kaa eseemaagi too ko mée eebaa

topea. Noonaa Wa sekaataa bagee, noonaa má bagee. Okoo maga eebaa kaa bagee. Yudea wee kaa bagee ma, Yerusalem magaa kaa bagee ma, maakaa piku gebo kaa magaa wiya Tirus magaa kaa bagee ma, Sidon magaa kaa bagee ma ¹⁸ okoo Yesus me menaa yiino see naadi ma, ikiyoo nataa kiyaasi naadi ma kiyoo yigimemaagea. Paa yago bagee miya topea. Wa me paa yuwa "Pooi" asiyaa naaki peegea. ¹⁹ Wa kaa pesee agiyoo kuwa me okoo kaa meanee seta agiyoo uduma yataa kiyaabuuki yoka mée uduma Waa yaadeega naaki ou naadi peneasiino see kookea.

Yesus me ede ma menaa ma, yaai-yaai menaa ma kuwa topeta menaa

Mat 5:1-12

²⁰ Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa emaa wugitaata kaama aseta menaa da kisee:

"Ikii daba see bagee kuwa daamaa,

ikii ko Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa see yoo epo enaataa eetuyaa bagee yoka ede nao.

²¹ Ikii eto kiipaa naadi kegea bagee yuwa daamaa,

ikii bekataa, pesee kaatagea yoka ede nao.

Ikii eto yegee taakea bagee yuwa daamaa,

ikii kea seamoo taatagea yoka ede nao.

²² Ikii Mée Yogaa mee yaato bagee kemaata mée me kube kaano ma, kiwigintagaano ma, kiwisineano ma, ikii pedeo ekaa yago bagee yoka naadi kibadiino ma kuwa kikoo taapea kuwa koosi, ede nao. ²³ Mikee, ikii koogo makii taa see kaa toowoo setaa to mokoo da mee ebo, epoo to wodoo topa yoka mée me ikii pedeo kikiyaayaa naagoo ede ma, ede ma wanea-wanea, otoo-otoo taai. Mée me kisee pedeo kiukuwagee taapea kuwa ko idukaa okoo me

bagee me miya nabi bagee eboo yuwa maa diya kisee pedeo yaukuwagee siwoo seta yoka dimi se nagimaai.

²⁴ Kiya ikii eto kiipaa kepe yago bagee kuwa yaai, ikii me ede kiyaa agiyoo kuwa masemaagea yoka sikii, kaama taa.

²⁵ Ikii eto kiipaa naano agiyoo bekataa, pesee see bagee kuwa yaai, epeekaa ko ikii naadi kiwoo taatagea.

Ikii eto kiipaa kea segee see bagee kuwa yaai, ikii dimi gaagaa, yegee siwoo taatagea.

²⁶ Mée uduma ikii kiapaagee taa see kuwa yaai. Kuwa kiapaagee taa see bagee kuwa idukaa okoo me bagee yuwa miya nabi poga-poga bagee yuwa yaapaagee seta yoka yaai, daamaa nekeenii."

Yape bagee miya epa kisi naadi topeta menaa

Mat 5:38-48

²⁷ "Kiya ikii Ni me menaa nayiitooke bagee kuwa Ni me kisiino menaa mee ko kisee: Ikii ma yape kiyaa bagee kuwa miya epa kaai, ikii be kigaayaa bagee kuwa miya daamaa agiyoo yaukuwaai. ²⁸ Pedeo ayaa ki-dootaayaa bagee yuwa emaibo ebo masisi naadi yaasii, bedaa kiwegee-wegee siyaa bagee yuwa miya sembahyang yataai. ²⁹ Naato yaato kona butuu to kaa yagaa kopaa katokoasiyaa bagee kuwa bedaa naato yaato miya katokoasi yoka yaekeasii. Bedaa a me ebo dokaa da kamasiyaa bagee paagoo a me mumaato dokaa da miya daamaa masisi yoka yaekeasii. ³⁰ Kaidimiyaa bagee yuwa uduma daamaa maniino too, mée me kimasiyaa agiyoo kuwa bedaa neesi naadi se asii. ³¹ Ikii me mée me kisee naukuwagea naaki ou see gaayaa agiyoo kuwa ikii me miya apanaa bagee yuwa paagoo daamaa pee-yaukuwaai.

³² Ikii epa kigaayaa bagee yuwa too epa gaayu ko Ogatamee me kiapaagee siyaa agiyoo da ye? Taa, epa nagaayaa bagee yuwa too epa see dimii mee ko dimi pedeo see bagee miya kisee dimii gaayaa yoka ikii kiapaagee siyaa agiyoo se. ³³ Bedaa ikii daamaa agiyoo kiukuwagee siyaa bagee yuwa too ikii me okoo daamaa agiyoo yaukuwagee see kuwa miya kiapaagee siyaa agiyoo da ye? Taa, dimi pedeo see bagee yuwa miya kisee aaukuwagee siyaa yoka ikii kiapaagee siyaa agiyoo se. ³⁴ Bedaa ikii me kepe keedaa maniyaa kuwa ko 'Waa bedaa nakadiipi yoka maniipa' see gaata kaama maniyaa mee miya kiapaagee siyaa agiyoo da ye? Taa, dimi pedeo see bagee miya waa bedaa nakadiipi yoka naadi kaama aamaanee siyaa yoka ikii miya kisee dimii se gaai. ³⁵ Okoo kisee bagee kiya ikii gaayu ko ikii ma yape kiyaa bagee kuwa epa kaai, daamaa agiyoo yaukuwaai. Keedaa maniyaa agiyoo kuwa bedaa se niipi miya koosi yoka naadi daamaa maniino too. Ogatamee Waa dimi pedeo bagee miya, Waa paamee dimi taa see bagee miya kuwa uduma Wa me epa yoka ikii miya kisee mée epa kiyu ko daamaa ukuwataa to mokoo da ebo masiipea, ikii Asii-sege see Mée me yogaanii yuwa kaapea. ³⁶ Ikiitaagi me mée epa kegeeki see see ikii miya mée epa kaai."

Mée si wilineai naadi topeta menaa

Mat 7:1-5

³⁷ "Ikii me 'Waa kisee mée to, waa kisee apii to' see pedeo-pedeo see kuwa se asii. Ikii kisee se asiyu ko Ogatamee me 'Aa kisee mée to, aa kisee apii to' see kuwa pedeo-pedeo see kuwa se kisiitagi. Bedaa 'Waa pedeo kaano daamaa' see kuwa miya si yawegaai. Ikii kisee si yawegayu ko ikii miya 'Pedeo kaano daamaa' see kuwa miya se kiwegaatagi. Mée me pedeo kikiyaayaa agiyoo kuwa yawisintagaai, epa yaekeasii. Ikii kisee ukuwayu ko

ikii me pedeo ukuwata agiyoo yuwa kuwa miya kiwisintaata kaama epa kiekeasiitagi. ³⁸ Mée okoo miya daamaa manii. Ikii kisee maniyu ko ikii miya daamaa masiipea. Ikii me masiipea yuwa kuwa ko ayaa pudii awemaata yuku-yuku naadi bedaa opa topa yuwa miya segea peeyaa mokoo ikii daamaa masiipea. Mee ko ikii miya mée okoo kaa yaukuwayaa see see Ogatamee Wa me miya ikii kaa kisee kiukuwaapi yoka daamaa nekeenii" see asigi.

³⁹ Yesus me ebea-ebea menaa ena miya wegagi, mee ko kisee: "Emaa digiyoo see mée gaayu ko wa keta bedaa emaa digiyoo see mée ena ma eepeeyaa ye? Kisee eepeeyu ko ekea paaya enaataa komo yiba peeyaa, se maa?‡ ⁴⁰ Mena topetaa see bagee kuwa ebo, okoo me topetaa siyaa mée to mee peedi see kuwa taa. Kiya okoo daamaa tupiwoo naadi kaama sikii, ipi kiyaa wodoo too okoo me topetaa siyaa mée to see see kiyaa.

⁴¹ Ikii me apanaa bagee emaa togoo maga ponee peedii to yadeetaa see kiya kaasee kaa aa ekaato emaa togoo piya tukuu to ebo mee nekeeniino taa ya? ⁴² Kaasee a me apanaa bagee ena asiino, 'Meede, a me emaa togoo maga ponee peedii to mee kamaseepeasiinaka' see asiyaa kiya aa ekaato emaa togoo ebo mee piya tukuu to mee topa see kuwa nekeeniino taa ya? Yaai, aa mée deebaa see mée to, aa ekaato emaa togoo piya tukuu to mee keta badeepeasii, kaama too aa diino keago kaape yoka apanaa bagee emaa

---

6:37 Mat 18:21-35, Luk 17:3   6:38 2Kor 9:6-8, Plp 4:19   ‡ 6:39 "Ekea paaya komo yiba peeyaa" see mee mena nekeeniino yaato ko Ogatamee me menaa ewo see mée wa me topetaa see menaa yuwa miya pedeo yoka wa me topetaa see mée ma ekea paaya pedeo kiyaa see kuwa nekeensi naadi ebea-ebea menaa kuwa.   6:39 Mat 15:14

togoo maga ponee peedii to mee yamaseepeasiyaa. §

⁴³ Daamaa piya wodoo to kaa pedeo poo se ekayaa, bedaa pedeo piya wodoo to kaa daamaa poo se ekayaa.

⁴⁴ Piya wodoo to daamaa see piyaa miya, pedeo see piyaa miya kuwa poo ota yuwa deeta kaama too yanekaaniyaa. Takuu yago piyaa kaa ara poo se daayaa, takuu yago boo kaa anggur poo se daayaa. ⁴⁵ Mee mokoo miya ebe kaa wegayaa menaa kuwa dimi yiba gaata-gaata yuwa me too mena wegayaa. Dimi daamaa bagee gaayu ko dimi yiba daamaa menaa eebaa maataata kemaata daamaa menaa too wegayaa. Dimi pedeo bagee gaayu ko dimi yiba pedeo menaa eebaa maataata kemaata pedeo menaa too wegayaa."

Ee kabo toma wiya ebea-ebea menaa

⁴⁶ "Ikii me Anii 'Tuhan, Tuhan' see ekaa naweegeekaa kiya Ni me kisiyaa menaa kuwa ikii se naukuwataa see kuwa kaasee kaa ya? ⁴⁷ Kuwa Ni paagoo meemaata kaama Ni me menaa daamaa nayeewoo, naukuwawoo siyaa bagee kuwa okoo kaa ebea-ebea menaa mee ko kisee: ⁴⁸ Kuwa bagee yuwa ee maayaa bagee mokoo. Maga semoo yiba ekegakomeeta kaama oma dagii da kaa ee daamaa maataayaa. Ee maataata kaama ebo uwoo ee to kaa degaaweega naaki ee to daamaa maataata yoka makii taa, bogoa se peeyaa. ⁴⁹ Kiya Ni me menaa yeegea kiya se ukuwayaa bagee kuwa ko okoo kaa ebea-ebea menaa mee ko kisee: Okoo kabo magaano taa, aii magaa da kaa ee maataayaa bagee yuwa mokoo. Ebo uwoo ee to kaa

---

§ 6:42 "Aa ekaato emaa togoo ebo mee piya tukuu to mee keta badeepeasii" see mee mena nekeeniino yaato ko a me pedeo dimii, pedeo agiyoo kuwa keta ekeasii naadi ebea-ebea menaa mee. Ekeata kaama too a me apanaa bagee paagoo "A me pedeo dimii, pedeo agiyoo kuwa ekeasii" see pe-asiyaa. 6:45
Mat 7:16-20, 12:33-34 6:46 Mat 7:21-23

degaaweega naaki ee to moga kabadoo peeyaa, umina pedeo kiyaa, see kuwa" see asigi.

7

*Okaa yago bagee me eboo ena me Yesus mikée gaata menaa
Mat 8:5-13, Yoh 4:46-53*

¹ Yesus me kuwa menaa kuwa mée yuwa eewegamaata kaama peedoota Kapernaum magaa kaa peemaagi too ko
² Roma kaa bagee eboo ena, okaa yago bagee me eboo tupi. Wa me agiyoo yaokagee see mée ena, wa me esee epa gaataa see mée waa ikiyoo kaa bogaano see koo taaki.
³ Kuwa kaboo da wa me Yesus kaa kaama menaa yeeta kaama wa me Yahudi kaa ebo bagee wiya, wedo paagoo asiino, "Ikii peedoota Yesus paagoo kisee pe-naasii: 'Ni me agiyoo naokagee see mée mee ikiyoo yataa kiyaaase yoka meei see kasigi' see pe-naasii" see asigi. ⁴ Okoo Yesus paagoo peemaata kaama omaago ma yaasiino, "Wa me kasigi menaa kuwa A me yaukuwaano daamaa. ⁵ Waa ko inii Israel bagee epa mée gaataa see mée yoka, bedaa inii me sembahyang segee see ee mee maataame kuwa miya wa me mée tabogetaa see mée yoka daamaa yaukuwaai" see asegea. ⁶ Yesus ma okoo paaya epo peedoota kaama ekaapa see yoo peemaaga too ko mee okaa yago eboo me wa me epa see bagee yuwa wa me menaa yadoosi naadi "Yesus paagoo pool" see asigi. Okoo Wa paagoo peemaata kaama asiino, "Eto ko wa me kasigi menaa kuwa ko kisee: 'Neataagi, Aa ko ebo, anii peedi yoka Aa ni me ee yiba nameekee se. ⁷ Kisee kemaata anii A paagoo kameekee miya pedeo yoka A me mena ena too too nawegatagaai, mee ikiyoo mikée taa kaapi. ⁸ Mee ko ani asii eboo miya agoo. Okoo me menaa anii yayiino too. Bedaa ani miyoo okaa yago bagee miya topea. Ni me menaa okoo miya

nayiino too. Kisee ani me mée waa ena "Pooi" see asiyu ko waa peeyaa, bedaa mée ena ma "Meei" see asiyu ko miyaa. Anii ni me agiyoo naokagee see bagee paagoo miya "Kuwa agiyoo kuwa naukuwaai" see asiyu ko naukuwataa see. Aa miya kisee asiyaa see Mée yoka A me mena me too sikii' see kasigi" see asegea. ⁹ Yesu me kuwa menaa yeeta kaama dimi nagimaano ebo kaa ikigi maataata kaama Wa sekaataa bagee yuwa asiino, "Ani me kisiino ko: Mee mée mee wa too esee miya nao see nagaataa see mée. Israel bagee kuwa mee see see mée ena ma Anii diino taa, Anii ewo" see asigi. ¹⁰ Kuwa yaasegea bagee yuwa metaki peedoota ee kaa peemaagea naaki mee agiyoo yaokagee see mée to ikiyoo taa keepeasigi.

Yesu me api miyaa ena me yogaa mee boota kaama aya andoo yapeeyaata menaa

¹¹ Omegee naadi kaawaa ena Yesu ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma, apanaa bagee eebaa kuwa miya okoo paaya epo peedoota Nain magaa kaa ¹² wagee kenee to kaa peemaagi too ko kiyoo bagee yuwa mée bootaa da doopegeekea. Mee bootaa da ko api miyaa ena me ena too too yogaa, paayogaa yogaa. Okoo kiyoo bagee okoo mée eebaa okooto ma epo enaataa peetaakea. ¹³ Tuhana me mee apii epa nao naadi "Aa si yegee taai" asigi. ¹⁴ Waa peedoota amoo, bootaa da dootaakea keagee da kaa peyaadeegi naaki dootaakea bagee yuwa tuguuneegea. Wa me asiino, "Egaanaa da aa eto kiipaa aya andoo pooi" asigi naaki ¹⁵ taka ena bootaa da anoogeeta kaama mena wegagi. Yesu me okooto paagoo pee-yaekasigi.

¹⁶ Kiyoo topea bagee yuwa uduma dimi oogea naadi Ogatamee yaapaageekea. "Sooi, ebo nabi bagee ena inii paagoo meemaagi nao" see asegea. "Ogatamee inii Wa me bagee daba mée daagimaa peeyaabuu taano see naadi

migi nao" see asegea. ¹⁷ Yesu me kuwa ukuwapi-ukuwapi menaa doodoota Yudea wee kaa magaa ma, mee gebo kaa magaa ma uduma eewegakomegea.

Uwo mée yatukumeta mée Yohanes me Yesu apaadeeta menaa

Mat 11:2-19

¹⁸ Kuwa kaboo da uwo mée yatukumeta mée Yohanes mee wa me topetaa see bagee yuwa Yesu me koo senaa seta menaa yuwa doodoota wa paagoo eewegagea. ¹⁹ Wa me topetaa see bagee wiya "Meei" asigi. Wa me Tuhan apaadiino menaa ena agoo naadi kaama ekea asiino, "Ekea peedoota Yesu paagoo kisee pe-naasigii: 'Yohanes me kasiino ko "Idukaa kaama meetagi see wegawoo seta Mée mee Aa ye, apanaa bagee ena kaata ye?" see kasigi' see menaa kuwa pe-naasigii" see asigi.

²⁰ Ekea kuwa menaa doodoota Yesu paagoo peemaata kaama asiino, "Neataagi, wae. Uwo mée yatukumeta mée Yohanes me mena ena 'Pe-naasigii' see mée asigi naadi A paagoo mege. Wa me kasiino ko 'Idukaa kaama meetagi see wegawoo seta Mée mee Aa ye, apanaa bagee ena kaata ye?' see kasigi" see asegea.

²¹ Kuwa kaboo da Yesu me ukuwaaniyaabuu taaki agiyoo yuwa eebaa, kuwa ko kisee: ikiyoo deei-deei taa see agiyoo yuwa eebaa yataa kiyaabuu sipi, paa yuwa yaabagaapii sipi, emaa digiyoo bagee miya emaa daamaa yakiyaabuu sipi, see kuwa. ²² Kisee kemaata Wa me asiino, "Ekea me yeetaa, deetaa see yuwa kuwa Yohanes pe-asii. Kuwa ko emaa digiyoo bagee diino keago kedaakea, oogi-maata bagee bado petooniyaata daamaa peenaakea, esee pedeo abuu meanee see bagee yuwa abuu taa kedaakea, apa takiinta bagee mena daamaa yeegea, boota bagee aya andoo peegea, daba bagee yuwa paagoo daamaa etokaa

menaar kuwa eeweganaakea. ²³ Dimi wiya taa, Anii mikee nao naadi se naekeasiyaa bagee kuwa daamaa, ede nao. Kuwa menaar uduma Yohanes paagoo pe-asii" see asigi.*

²⁴ Yohanes me menaar yadooepa bagee yuwa pe-seomegea kaboo Yesus me mée yuwa paagoo Yohanes kaa menaar eewegaano see naadi asiino, "Ikii ebo mee maga ugii da kaa Yohanes paagoo peegee semea kuwa maagiyoo diino see naadi peegee semea ya? Aii boo kabagaa da bo me maki-makaa taaka see kuwa diino see naadi peegee semea ye? ²⁵ Taa yoka maagiyoo diino see naadi peegee semea ya? Diino disii see dokaa maanaa see mée ena diino see naadi peegee semea ye? Taa, kisee daamaa dokaa maanaa see bagee kuwa ebo tookee bagee me ebo see ee kaa ede ma, ede ma too omegee, toogee siyaa yoka ²⁶ ikii maagiyoo diino see naadi peegee semea? Nabi bagee diino see naadi ye? Mikee, waa nabi bagee kiya nabi bagee asii eboo. ²⁷ Kuwa ko Ogatamee me kapogee yiba Yohanes kaa uwa daata menaar ena idukaa ebeamaata, mee ko kisee: 'Ni me menaar naweganaa taano mée ena wa keta pooi see kaasiita,

A me poono etaa da mee wa me daamaa kamasiitagi' see menaar ebeamaata.

Mal 3:1

²⁸ Ani me kisiino ko: Idukaa kaama eto too mée tomaa-tomaa kuwa uduma Yohanes wa too ebo kiya eto kaama wodoo Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa see yoo daba tuyaayaa bagee kuwa uduma ebo. Okoo uduma, esee daba

---

7:22 Yes 61:1 * 7:23 "Dimi wiya taa see bagee kuwa ede nao" see menaar mee ko 'Idukaa kaama Ebo Kristus see wegawoo seta Mée mee ko Yesus mee too yoka' see gaayaa bagee kuwa. Yohanes waa digiyoo ee yiba totaaki too wa me gaano, 'Wodopasi yaato ukuwaandaa taata yuwa kuwa Yesus me moga ukuwaaniyaano taa yoka Waa mikee Ebo Kristus ye, taa ye?' see dimii gaagi. Kiya Yesus me kisee dimi wiya kuwa ekeata mikee nagaawoo taai naadi aseta menaar mee.

see bagee miya, esee daba see apii miya kuwa uduma Yohanes asii esee ebo kegea" see asigi.

²⁹ Kuwa bagee uduma kuwa menaa yeegea, pajak kepee yamasegee see bagee miya yeegea. Okoo ko Yohanes me uwo yatukumeta bagee yuwa, Ogatamee me ukuwayaa agiyoo yuwa uduma mikee topoo too see kuwa gaayaa bagee yuwa. ³⁰ Kiya Parisi kaa bagee yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma kuwa Yohanes me uwo yatukumaano taa see bagee yuwa. Uwo natukumaano kuwa be kemaata Ogatamee me kisee daamaa kiukuwaapa, kisee daamaa kikiyaapa see menaa kuwa miya okoo be.

³¹ Bedaa Yesus me asiino, "Etokaa bagee kuwa kaasee bagee yuwa naa ya? Anii okoo kaa ebea-ebea menaa ena mee ko kisee: ³² Okoo ko yoga tabaa da pasar kaa animaata ebaa-ebaa siyaa mokoo. Yoga peedi noonaa me apanaa yoo-gaa yuwa paagoo asiyaa menaa ko 'Inii ikii paagoo kaado kiibaa-baa sepe kiya ikii ede ma, ede ma mée eewasiino miya be, otoo-otoo taano miya be. Bedaa "Niiyegee taai" see kisiyaa miya ikii inii ma epo enaataa yegee taano be, ikii me kisee mée wisinegea' see asiyaa.† ³³ Mee mokoo miya etokaa bagee yuwa me wisineekke too. Mee ko uwo mée yatukumeta mée Yohanes waa naano agiyoo naano dimii too see mée se kiya, anggur poo uwoo miya se notaa kiya ikii me wisinegee semea. 'Waa paa yago mée to' see yawegagee semea. ³⁴ Mée Yogaa mee miya wisinegeekka. Waa ede ma naano agiyoo eenotaa, anggur poo uwoo miya

---

7:29 Mat 21:32 † 7:32 "Ikii inii ma epo enaataa ede ma, ede ma mée eewasiino miya be, yegee taano miya be" see aseta menaa mee ko Israel bagee noonaa miya kisee. Okoo me Yesus ede ma, ede ma epo eenaano kuwa miya be, Yohanes ma epo enaataa naano agiyoo tapoo toono kuwa miya be, ekea paaya be. Kuwa me kemaata Yohanes me menaa miya be, Yesus me menaa miya be, ekea paaya be kegea.

eenotaa see kuwa ikii dimi nagimaakee kaa wegaano, 'Mee mée mee deeweei. Naano agiyoo naano dimii too, uwo miya naano omaago. Pajak kepee yamasegee see bagee ma, apanaa dimi pedeo see bagee ma epo eenotaa see mée to yaai' see yawegageekea. ³⁵ Etokaa bagee me kisee mée wisinegeekea kiya mée ena me daamaa ukuwanaa siyaa agiyoo kuwa kaa kaama mée me 'Mikee, kuwa ko Ogatamee Wa me ipi dimii kaa yaukuwanaa segeeki agiyoo yuwa ii' see kuwa yanekeeniya" see asigi.‡

Pedeo see apii ena me wunu daamaa uwoo Yesus kaa yakabagekomeeta menaa

³⁶ Parisi kaa bagee ena ekaa da ko Simon wa me Yesus asiino, "Aa ni me ee kaa meei, mée yuwa ma epo enaataa naano agiyoo kaanaanaka yoka" see asigi. Yesus peedoota ee kaa peemaata kaama okoo ma epo naano see naadi animaayu. ³⁷ Kuwa kaboo da mee magaa kaa pedeo ukuwanaa see apii ena topa. Mée me "Yesus mee Parisi kaa mée to me ee kaa naano agiyoo okoo paaya notaakea" see wegagea menaa kuwa wa me yeeta kaama mee ee kaa wunu daamaa see uwoo otaawee ena doomaaga. ³⁸ Yesus okoo to kaa meemaata kaama yiinaageeta yegeeka. Yegee uwoo yuwa Yesus me badoo da kaa esaneeka. Edooyuu yuwa me Wa me badoo da kaa yegee uwoo yuwa yawonakomeeta kaama badoo da kaa ebe duuduuka, wunu daamaa uwoo doompa yuwa miya badoo da kaa yakabagekomeega.

7:34 Luk 15:1-2, 19:7 ‡ 7:35 "Ogatamee Wa me ipi dimii kaa yaukuwanaa segeeki agiyoo yuwa ii" see mee mena nekeeniino yaato ko Yohanes ma, Yesus ma ekea me daamaa ukuwanaa seta agiyoo kuwa kaa kaama ekea aii ewo see bagee wiya se kiya mikee Ogatamee yaato bagee ii see kuwa nekeensi naadi menaa mee. 7:37 Mat 26:7, Yoh 12:3

³⁹ Mee Parisi kaa mée to, Yesu mee aseta mée to mee wa me mee apii to me ukuwaga yuwa deegi. Wa me dimi yiba gaano, 'Yaai, Yesu mee mikee nabi bagee naaki mee Waa yaadeeka apii mee ko pedeo ukuwanaa see apii to yaai see nekeeniya' see gaagi.

⁴⁰ Yesu me asiino, "Simon, aa mena ena kasiinaka" asigi naaki "Guru, daamaa naawegaai" asigi.

⁴¹ Yesu me ebea-ebea menaa kaa asiino, "Mée ena me mée ekea wiya kaa okaayoo ekea kaa agoo see menaa kasiinaka. Kuwa mée wiya kuwa ena ko ebo kepee, ogei me badoo idibi masigi, ena mee gaasi taa badoo (50) too.

⁴² Omegee naadi ekea wiya okaayoo yatakeasiino kana, si yakademaayaa yoka kuwa okaayoo ekea paaya wa me yawisintayu, see kuwa. Eto ko mee ebea-ebea menaa yiba kuwa mée wiya ekea me mee okaayoo yawisintaagi mée to mee paamee, epa dimii agoo kiya maamee me paamee, epa dimii mee ebo kiyaa? Aa kaasee gaage?" see asigi.

⁴³ Simon me asiino, "Mee okaayoo eebaa agoo see mée to me okaayoo ebo nawisintaagi nao naadi paamee, epa dimii mee ebo kiyaa" see asigi. Yesu me asiino, "A me wegage kuwa mikee wegage" see asigi.

⁴⁴ Yesu me mee apii emaa wugitaata kaama Simon asiino, "Mee apii mee deede. Anii yumakaa a me ee kaa meemaaga kaboo Ni me badoo yuwa nawetogeano uwoo aa nawugimagaano taa kepe kiya mee apii wa me yegee uwoo yuwa me Ni me badoo yuwa nawetogemaata kaama edooyuu yuwa me nawonakomee sepa. ⁴⁵ Bedaa Anii meemaaga kaboo a me ebe naduuduu taano miya taa kepe kiya wa me too Anii meemaata kaama kisee too Ni me badoo yuwa kaa se daata maamaa ebe naduuduu sepa. ⁴⁶ Bedaa a me Ni me mumoo to kaa minyak uwoo peenaa miya nakabageano taa kepe kiya wa me too Ni

me badoo yuwa kaa wunu daamaa see uwoo nakabagepa.
⁴⁷ Kisee kemaata Anii mena ena kasiino ko: Wa me pedeo ukuwanaa seta agiyoo eebaa yawisintaaga kuwa kaa wa me epa nagaano dimii mee ebo. Kiya pedeo agiyoo peenaa too ukuwata see bagee kuwa gaayu ko kuwa peenaa too ukuwata agiyoo yawisintaata kaama wa me paamee naadi epa dimii mee ebo se, peenaa too kiyaa, see kuwa naadi kasega" see asigi. §

⁴⁸ Yesus me mee apii to asiino, "A me pedeo ukuwanaa segee sepe agiyoo kuwa umina kawisintaata epa kaekeasega" see asigi.

⁴⁹ Kiyoo Waa ma epo enataa animaa totaakea bagee yuwa me koogo aawegaa taano, "Mée me pedeo ukuwata agiyoo yuwa yawisintaata epa yaekeasiino kuwa Wa me se. Waa kaasee mée?" see aawegaakea.

⁵⁰ Yesus me mee apii to asiino, "A me mikee nao see nagaano dimii mee me eto ko a kaa menaa kuwa taa, daba daagimaa peege yoka koogo pooli" see asigi.

8

Yesus sekaataa peenaa see apii ekaa yuwa

¹ Omegee naadi Yesus mee ebo magaa kaa miya, peedi magaa kaa miya Wa me daamaa etokaa doometa menaa, Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa menaa kuwa eeweganaaki. Wa me topenaa see bagee gaasi ma wiya miya Wa sekaataa peenaakea, ² api noonaa miya epo enataa peenaakea. Kuwa apii kuwa ko Wa me paa yuwa ma, ikiyoo, kisee okoo kaa meanee seta agiyoo kuwa miya

---

§ 7:47 Yumakaa Yesus me ebea-ebea menaa kaa okaayoo eebaa yawisintaata mée to me paamee, epa dimii ebo kiyaa. Mee mokoo miya mee apii to me pedeo ukuwanaa sepa agiyoo eebaa kuwa Yesus me yawisintaagi kuwa kaa wa me Yesus paamee, epa dimii mee ebo kega. 7:49 Luk 5:20-21

yataa kiyaata. Ena mee ekaa da ko Maria, waa Magdalena see ekaa miya munta mee. Wa kaa paa petoo yaabagaa-peata apii. ³Ena mee ekaa da ko Yohana, waa Herodes me ee kaa agiyoo yadeetaa see mée Kusa me apimee. Bedaa ena mee ekaa da ko Susana. Apanaa apii noonaa miya agoo. Kuwa apii yuwa okoo me kepee yuwa Yesus ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma okoo me gaano pedeo agiyoo edaasi naadi kepe aii manegee siwoo segee seta.

Poo keepa sigimena siyaa ebea-ebea menaa

Mat 13:3-9, Mrk 4:1-9

⁴ Kuwa kaboo da mee magaa gebo kaa bagee okoo mée eebea Yesus paagoo kutuukea. Wa me ebea-ebea menaa ena eewegaano ko kisee: ⁵ "Mée ena gandum poo keepa sigimena taano see naadi peegi. Keepa sigimenaaka too ko noonaa etaa da kaa eseaneeka. Eseanta kaama mée me bado batagi-patagi naadi bedo yuwa me nootaagea. ⁶ Bedaa noonaa oma agoo see magaa kaa eseaneeka. Iyaga naaki maga gee kaa kemaata wii kedaaka. ⁷ Bedaa noonaa miya takuu uwaa yiba eseaneeka. Iyaga kiya boo aatakiika naaki egaapeasega. ⁸ Mee kaama too noonaa yuwa daamaa magaa kaa eseaneeka. Iyata kaama poo ekaga naaki poo ukuu ogei me badoo ekadaaka, see kuwa" see wegagi. Kuwa menaa wegamaata kaama bedaa mena ebo kaa "Apa agoo see bagee daamaa yii" see asigi.

Poo keepa ebea-ebea menaa mee mena nekeeniino yaato ase-maneeta menaa

Mat 13:10-23, Mrk 4:10-20

⁹ Yesus me topenaa see bagee yuwa me asiino, "Kuwa A me ebea-ebea menaa kaa wegape menaa kuwa nekeeniino yaato kaasee?" see asegea. ¹⁰ Wa me asiino, "Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa menaa kuwa idukaa kaama awee da kaa kiyaano taa. Eto ikii kuwa menaa daamaa nekeeniino

dimii mee kineegi kiya apanaa bagee ipi kiyaano taa. Anii okoo paagoo ebea-ebea menaa kaa eewegageeka mee ko Okoo deegea kiya se deesi naadi, bedaa okoo mena yeegea kiya se nekeensi naadi *Yes 6:9-10*
 Anii okoo paagoo ebea-ebea menaa kaa eewegageeka.*

¹¹ Mee yumakaa ebea-ebea menaa mee nekeeniino yaato ko kisee: Poo keepa kuwa ko Ogatamee me menaa ebea-ebea mee. ¹² Etaa da kaa esanee naadi bedo yuwa me nootaagea kuwa gaayu ko Ogatamee me menaa yeeyaa bagee kiya Iblis me okoo mikee nao see gaata kaama daba daagimaa poopea yoka naadi okoo me dimii yiba sigimpea yuwa yamasedoo peeyaa, see ebea-ebea mee. ¹³ Oma dagi kaa esanee siyaa yuwa gaayu ko menaa da yeeta kaama moga ede ma, ede ma masiyaa bagee yuwa mokoo kiya okoo manii da taa yoka okoo maamaa mikee se gaawoo siyaa. Gaadee siyaa agiyoo miyaa kaboo okoo kuwa menaa moga ekeata peeyaa, see ebea-ebea mee. ¹⁴ Takuu uwaa yiba esanee siyaa yuwa gaayu ko menaa da yeegea kiya omegee, toogee naadi mée me dimi-pami kuwa me mee menaa da dapimeekee. Kuwa ko okoo me umiino, toono yiba gaagaa dimii mee ma, kepe ou, agiyoo ou dimii mee ma, otoopa ede ma, ede ma segee see dimii mee ma kuwa me mee menaa da egadaa naadi kaama okoo poo ekaano taa see wodoo yuwa ebea-ebea. ¹⁵ Daamaa magaa kaa esanee siyaa yuwa gaayu ko menaa da dimi daamaa kaa yeemaata kaama dimi yiba maamaa peneata umiwoo, toowoo siyaa bagee yuwa ebea-ebea. Okoo makii taa, kuwa menaa kisee too doowoo naadi kaama poo daamaa

---

* 8:10 Yesus me "Anii okoo paagoo ebea-ebea menaa kaa eewegageeka" see asigi menaa mee ko okoo Ni yaato taa see bagee yuwa yoka naadi mani menaa kuwa awee da kaa si yakiaayaa, see menaa mee.

ekadaa siwoo siyaa bagee kuwa, see ebea-ebea menaa mee."

Yesus me menaa daamaa yeesi naadi topeta menaa

Mrk 4:21-25

¹⁶ "Pelita biyaa iyaata kaama otaawee me apumaakee se, mée me ometaa see keagee da miyoo taa aii ekeasiyaa mee miya se kiya mee ee yiba seemiyaa bagee uduma daamaa awee da kaa deesi naadi biyaa maagee yoo pakaa-ekeasiyaa. ¹⁷ Mee mokoo miya idukaa kaama booniwoo seta menaa kuwa uduma awee da kaa kedaa taapa, bedaa mée paagoo eewegaano taa menaa kuwa ipi kiyaabuu taapea. ¹⁸ Kisee kemaata ikii me nayeetaa see menaa kuwa daamaa ipiipi nekeenii. Kuwa menaa agoo kiyaa bagee yuwa bedaa noonaa ma masiipea kiya taa kiyaa bagee yuwa okoo me peenaa kiyaa yuwa miya yamasegeeyaa" see asigi.†

Yesus ma ena kenaa bagee kuwa maamee nuwaa see kuwa nekeensi naadi menaa

Mat 12:46-50, Mrk 3:31-35

¹⁹ Kuwa kaboo da Yesus me okooto ma, menaanii yuwa ma kuwa meemaagea kiya mée sipi naadi Wa paagoo poono naka. ²⁰ Mée me Yesus asiino, "Deede, abaayo ma, agaabee nokaa yuwa ma kuwa meemaata mena kaawegaano see naadi yoo da kaa kadiitoo taakea" see asegea. ²¹ Kiya Wa me asiino, "Nibaayo nokaa yuwa ma, neebée nokaa yuwa ma kuwa ko Ogatamee me menaa yayeemaata kaama daamaa yaukuwataa see bagee kuwa" see asigi.

8:16 Mat 5:15, Luk 11:33 † 8:18 "Kuwa menaa daamaa agoo kiyaa bagee yuwa bedaa noonaa ma masiipea" see menaa mee ko okoo kuwa yeetaa see menaa daamaa peneata doowoo siyaa bagee kuwa bedaa maamaa agoo kedaa taapea, maamaa ipi kedaa taapea yoka naadi aseta menaa. 8:18 Luk 19:26, Yoh 15:2 8:21 Luk 11:27-28, Yoh 15:14-15

Yesus me Galilea pikuu da kaa bo taa kiyaata menaa

Mat 8:23-27, Mrk 4:35-41

²² Kaawaa ena Yesus ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma epo koma kaa pakaanta kaama "Piku asii yaato pookee" asigi. Peedoota ²³ uwo pikuu da taa peetaaki too Yesus Waa toomoo umpi. Kuwa kaboo da taa ko bo ebo mega. Biku-biku miya ebo kega naaki komaa da uwo pudii sepegeeka. ²⁴ Wa me topenaa see bagee yuwa yaai naadi Yesus maanegea. "Ei, Tuhan, inii uwo poonakea yoka" see asegea. Waa anoogeeta kaama "Koogo sikiinii" asigi naaki bo siki, biku-biku taa kega. ²⁵ Wa me okoo asiino, "Ikii kaasee dimi Ni kaa namagaano taa kepea ya?" see asigi. Okoo weda kaa dimi nagimeamookea. "Mee kaasee Mée? Wa me omaago ma asigi naaki biku-biku, bo kisee agiyoo kuwa Wa me menaa daamaa yayiino too" see aaseekea.

Paa agoo see mée ena Yesus me paa eebaa yaabagaapii seta menaa

Mat 8:28-34, Mrk 5:1-20

²⁶ Yesus mee Wa me topenaa see bagee yuwa ma epo enaataa Galilea piku asii yaato Gerasa magaa kaa peemaata kaama ²⁷ maayoo kaa eseanigi too ko paa agoo see mée ena migi. Waa idukaa kota kaa bagee kiya eto ee kaa se ometaa, mée ogopa beapa yuwa yiba waa má tago see omegee see mée. ²⁸⁻²⁹ Wa kaa paa maamaa tawagee segee naadi kaama mee mée to omaago kiyaata. Mée me pose onee me gadimeei naadi diitoo segee see kiya kuwa onee yuwa daatagaa naadi mée taa magaa kaa paa me abaganaa see, waa kisee mée to.

Wa me Yesus deeta kaama kataa-kataa sedoota Wa paagoo mumo maga kaa ekeasigi. Yesus me "Mee mée to ekeata kaama pooi" asigi naaki mena ebo kaa asiino, "Ei, Yesus, Asii-sege see Mée Ogatamee Yoopaa. Aa ma anii

mapea menaa agoo? Anii yaai-yaai ma, boodi ma kuwa se nakiyaa naadi kasega" see asigi.

³⁰ Yesu me "A ekaa da maamee ya?" asigi naaki "Inii ekaa da ko Legion, Paa Ebo Etaa see ekaa mee" see asigi. Waa paa maamaa eebaa kemaata kisee asigi.

³¹ Okoo me asiino, "Paa yuwa dooyamoo taa see komoo yiba kita seemedaa taai see mée se asii" see maamaa asegea. ³² Kuwa kaboo da woo kaa naa kaa kuyee da kaa ekena eebaa ebo etaa maga notaakea. Paa yuwa me maamaa asekee kaa "Inii kuwa ekenaa kuwa yiba pakaa-seemaanake yoka kita mée seemiyaai" see asegea. Yesu me "Daamaa, peeweei" asigi naaki ³³ paa yuwa mee mée to yiba kaama peedaa naadi ekena yuwa yibaa taa pe-seemedaakea. Seemedaa naadi kaama egoowee gidumedoota piku yiba dugumedaakea.

³⁴ Kiyoo ekena munitaa see bagee yuwa me kisee degea. Okoo yaai naadi kuwa menaa yuwa doodoota mee magaa kaa bagee ma, gebo kaa bagee ma kiyoo-kiyoo eeweganaakea. ³⁵ Mee magaa kaa bagee kaasee ukuwaanega naadi medaakea. Yesu paagoo peemaagea naaki mee paa yaabagaapeasigi mée to doka maataata kaama Yesu me badoo da kaa aii toomuu taaki, taki-takii miya taa kega. Okoo wedaagea. ³⁶ Yumakaa ukuwapi-ukuwapi yuwa deepea bagee yuwa me "Wa me kisee paa yaabagaapeasigi, kisee daamaa yakiyaagi" see menaa kuwa eewegagea.

³⁷ Kuwa Gerasa magaa kaa bagee uduma wedaagea yoka Yesu paagoo "Aa kiyoo se naatooi" see asegea. Yesu bedaa mee komaa da kaa pakaanta kaama poono see kaboo ³⁸ mee paa yaabagaapeasigi mée to me "Anii miya meenaka" see menaa maamaa asigi. ³⁹ Kiyaa Yesu me asiino, "Ee kaa pooi. Ogatamee me daamaa kaukuwapi menaa kuwa pe-eeweganaa taai" see asigi. Kisee asigi

naadi waa peedoota mee magaa kaa bagee yuwa paagoo kiyoo-kiyoo "Yesus me kisee daamaa naukuwapi" see menaa eeweganaa segee seta.

Yesus me tadaa too pege-pege see apii ena tadaa yataa kiyaata kaama yoga ena miya aya andoo peeyaata menaa

Mat 9:18-26, Mrk 5:21-43

⁴⁰ Yesus ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma epo enaataa uwo asii yaato metaki peemaaga too ko mée okoo eebaa topea. Okoo me Yesus mee mani meepi ye naadi maamaa diitookea. Waa meemaagi nao naadi ede kaa Wa paagoo yigimeeiika. ⁴¹ Kuwa kaboo da mée ena, mee magaa kaa sembahyang segee see ee kaa eboo mee Yesus paagoo migi. Wa ekaa da ko Yairus. Yesus paagoo meemaata kaama Wa me badoo da kaa esee-kudiinta maamaa asekee kaa "Ni me ee kaa moga meei" asigi. ⁴² Wayoopane mee, tahun gaasi ma wiya mokoo ometa see yogaa, wa me ena too too yogaa mee bogaano see kooka yoka moga misi naadi asigi.

Kisee asigi naadi Yesus Wa me ee kaa peetaa, mée eebaa miya Wa paagoo me-yigimeei naadi sipintaagea. ⁴³ Kuwa epo peegea bagee tabaa da api ena miya kitaa peega. Waa tahun gaasi ma wiya kisee too tadaa peegee see apii. [Mee meanee see agiyoo kaa kepe uduma dokter paagoo tameepeata kiya mee agiyoo taa kaano taa.] ⁴⁴ Yesus oko yaato kaama Wa me doka otoo to pee-yaadeega naaki taka ena tadaa sikiinega. ⁴⁵ Mee agiyoo taa kega kaboo Yesus me asiino, "Maamee me nayaadeegea naa ya?" asigi kiya okoo me "Anii se, anii se" see wegagea. Petrus me asiino, "Mée maamaa eebaa A paagoo yigimeei naadi sipintaagea kuwa me" see asigi. ⁴⁶ Kiya Yesus me asiino, "Ni me pesee agiyoo kuwa noonaa peega yoka mée me Anii nayaadeegea ii see kuwa Anii nekenega" see asigi. ⁴⁷ Mee apii me Yesus yaadee sepa mee koogo

se boonemaayaa naadi weda ebo kaa totomo ma Yesus paagoo esee-kudiinta toomuuka. Wa me mée uduma paagoo asiino, "Anii kisee agiyoo meanee taaka yoka Yesus yaadeega. Yesus yaadeeyaa naaki taka ena tadaa kuwa sikiinega" see menaa kuwa ase-maneega. ⁴⁸ Yesus me waa asiino, "Niyoopane, a me mikee nagaano dimii mee me a kaa meanee taa see agiyoo kuwa taa kega, daba daagimaa peege yoka koogo pooli" see asigi.

⁴⁹ Yesus kuwa menaa asetaaka too ko mée waa ena Yairus me ee kaa kaama meemaagi. Wa me Yairus asiino, "Ayoopane mee booga yoka wisintagaai, Guru mee a me ee kaa badaa se magaii" see asigi. ⁵⁰ Kuwa menaa yuwa Yesus yeeta kaama Yairus asiino, "Aa se wedaai, mikee nao see dimii mee too nagaai. Mikee nagaata kaama waa daamaa kaapa" see asigi. ⁵¹ Muguu naadi Yairus me ee kaa peemaata kaama "Petrus ma, Yakobus ma, Yohanes ma, okonaka yuwa ma kuwa too ee yiba meei, ikii apanaa yuwa nakaayoo toomu taai" see asigi. ⁵² Mée okoo uduma yegee seamoo taakea kiya Yesus me asiino, "Si yegee taai. Waa boopa se, toomoo ompa ke" see asigi kiya ⁵³ okoo me waa umina boopa naadi wisinegea yoo yakeakea. ⁵⁴ Wa me mee yogaa to yagaa da pe-peneata kaama "Ukuyogaa peedii to aa anoogii" asigi naaki ⁵⁵ taka ena dimi noogaa da seemeta kaama aya andoo peega. Yesus me asiino, "Yogaa to naadi kaapa yoka naano agiyoo manii" see asigi. ⁵⁶ Okonaka dimi nagimegea kiya Yesus me asiino, "Kuwa ukuwapa-ukuwapa kuwa mée se asii" see asigi.

9

Yesus me topenaa see bagee gaasi ma wiya kuwa "Ikii kisee ukuwanaa, peenaa taai" see aseta menaa

Mat 10:5-15, Mrk 6:7-13

¹ Yesus me Wa me topenaa see bagee gaasi ma wiya "Meei" asigi. Meemaagea kaboo Wa me pesee agiyoo mantayu, kuwa ko paa yuwa yaabagaapeasi naadi ma, bedaa mée kaa meanee see agiyoo tomaa-tomaa kuwa yataa kiyaabuusi naadi miya mantayu. ² Yesus me okoo asiino, "Ikii peedoota mée paagoo Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa menaa eeweganaa taai, ikiyoo yago bagee yuwa miya ikiyoo yataa kiyaabuu senaa taai. ³ Tamo, aya, naano agiyoo, kepe, doka wiya, kisee agiyoo kuwa se dogaa. ⁴ Ee ena kaa peemaata kaama okoo me ikii daamaa badaa kimaapea kepa ko mee ee kaa too eeomegee, toogee taai, apanaa magaa kaa peeyaa naagoo too pooi. ⁵ Maga ena kaa bagee yuwa me ikii badaa se kimaayu ko ikii poono kaboo okoo gaamaasi naadi ikii badoo da kaa maga ponee yuwa takadekumii" see asigi.

⁶ Kisee asigi naadi okoo maga wodegea. Okoo Yesus me daamaa doometa menaa kiyoo-kiyoo eeweganaa seta, ikiyoo yago bagee yuwa miya ikiyoo yataa kiyaabuu senaa seta.

Herodes me dimi abaa-abaa naadi aseta menaa

Mat 14:1-12, Mrk 6:14-29

⁷ Kuwa kaboo da Galilea wee kaa eboo Herodes mee Yesus me dimi nagii-nagii agiyoo ukuwanaa segeeki see menaa yuwa yeegi. Yeeta kaama wa me 'Mee mée mee maamee naa ya?' naadi dimi abaa-abaaki. Kuwa kaboo da mée noonaa me wegaano, "Mee mée mee ko uwo mée yatukumeta mée Yohanes boomi mee. Waa boota kaama aya andoo peepi kemaata kuwa agiyoo koo senaaki" see menaa weganaakea. ⁸ Mée noonaa me wegaano, "Mee ko nabi Elia mee. Waa bedaa mée paagoo meemaagi yoka" see menaa weganaakea. Bedaa mée noonaa me wegaano, "Waa ko idukaa nabi bagee boota kuwa aya andoo peepi

mée waa ena" see weganaakea kemaata ⁹ Herodes kuwa menaa dimi nagimigi. "Idukaa ani me 'Yohanes mumoo to nadaakumii' see asema yoka eto mee kisee agiyoo ukuwanaaki see niwegagea Mée mee maamee naa ya?" see asigi. Waa Yesus ma aadeeka naaki ou see dimii gaageeki.

Mée lima ribu naano agiyoo Yesus me maamaa eebaa yaagoo kiyaata menaa

Mat 14:13-21, Mrk 6:30-44, Yoh 6:1-14

¹⁰ Yesus me topenaa see bagee okoo Wa me menaa yadoonaa segee naadi kaama meemaagea. Okoo me ukuwanaa sepea agiyoo uduma Yesus eewegagea. Kiyoo kaama Yesus ma okoo yuwa too wiginedoota maga ena ekaa da ko Betsaida magaa kaa peetaaka too ko ¹¹ mée eebaa Yesus kitaa peegi naadi obeegea. Yesus me daamaa meei naadi kaama Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa menaa daamaa eewegagi, ikiyoo yago bagee yuwa miya ikiyoo yataa kiyaabuuki.

¹² Mee naagoo uwaataa da Wa me topenaa see bagee yuwa gaasi ma wiya meedoota Wa paagoo asiino, "Uwaa-peasega ke, nakaayoo ee taa, bugi taa see magaa yoka kuwa bagee kuwa 'Peedaa taai' see asii, okoo gebo kaa magaa kaa umiino ee ma, naano agiyoo ma kuwa abasi ke" see asegea. ¹³ Kiya Wa me okoo asiino, "Naano agiyoo kuwa ikii me okoo manii" see asigi. Okoo me "Nakaayoo inii roti magu idibi, doge imi wiya too topa. Okoo mée eebaa yoka inii apanaa ma pe-edaageeyu too sikii kiyaa" see asegea. ¹⁴ Kiyoo kutuukea bagee kuwa mée eebaa, api, yoga se egaa see, paayogaa too lima ribu. Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa asiino, "Kuwa bagee kuwa kisee naasii: 'Ikii mée wiya ma gaasi kuwa wa too kutuu, mée wiya ma gaasi kuwa wa too kutuu, kisee wa

too kutuu, wa too kutuu semaata kaama animagaai' see naasii" see asigi. ¹⁵ Kuwa menaa yaasenaakea naaki kisee kutuu wuditaagea.

¹⁶ Wa me kuwa roti magu idibii to ma, doge imi wiya ma kuwa masegeeyu naadi epoo to yaato pakaa-deeta kaama Ogatamee paagoo kiiboo, paamee see menaa asigi. Wa me kuwa roti magu yuwa kabatagaa semaata kaama mée yuwa paagoo yawudikomeesi naadi Wa me topenaa see bagee yuwa goo-maneeyu. ¹⁷ Yawudikomeeta kaama okoo uduma naano sikii, bekataa. Kiyoo kaama roti ma, doge ma koga topa ponee-panaa yuwa kuwa Wa me topenaa see bagee yuwa me meei naadi iduunee ayaa gaasi ma wiya pudii aweamaagea.

*Petrus me "Yesus Aa ko Ogatamee me kawigintaata Mée, Ebo Kristus mee" see aseta menaa
Mat 16:13-20, Mrk 8:27-30*

¹⁸ Kaawaa ena Yesus Wa too sembahyang taaki too Wa me topenaa see bagee yuwa miya Wa paagoo topea. Wa me okoo asiino, "Mée me Anii maamee see nagaageekea?" see asigi.

¹⁹ Okoo me asiino, "Mée noonaa me Aa ko uwo mée yatukumeta mée Yohanes boomi mee see kagaageekea, mée noonaa me idukaa nabi Elia mee, mée noonaa me idukaa nabi bagee boota kuwa mée ena aya andoo peemi, see kagaageekea" see asegea. ²⁰ Wa me asiino, "Kiya ikii gaayu ko Anii maamee see nagaagea?" see asigi.

Petrus me asiino, "Aa ko Ogatamee me Aa ebo toowoose naadi kawigintaata Mée, Ebo Kristus mee" see asigi.

²¹ Yesus me okoo omaago ma asiino, "Mee ko Ebo Kristus mee see kuwa mée ena ma se naasii" see asigi.

Piya boko ma doogee see bagee yuwa too Yesus sekaataa miyaa naadi menaa

Mat 16:21-28, Mrk 8:31-9:1

²² Yesus me asiino, "Mée Yogaa mee Yahudi kaa ebo-ebo yuwa ma, imam ebo yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma okoo me Wa kaa ae-wae siyaayaa agiyoo kuwa maamaa yaukuwaatagea, kisee Waa be kaa wisintaata kaama mée me booyaataagea see kuwa gaano pedeo kiya wedaagoo to naagoo Ogatamee me aya andoo peeyaatagi" see asigi.

²³ Wa me kiyoo topea bagee uduma asiino, "Okoo Ni sekaataa nameeno see dimii agoo see bagee kuwa ko okoo me gaata-gaata yuwa too ede see dimii mee wisintaata kaama unu gakata, egapii gakata piya boko ma doowoo see bagee kuwa too Ni sekaataa namiyaa. ²⁴ Kuwa ko okoo ekaato daba toono see naadi okoo me gaayaa-gaayaa yuwa kaa too umiwoo, toowoo siyaa bagee kuwa usiyaato ko umina pedeo kaatagea. Kiya okoo ekaato ekegataata kaama Ni sekaataa namiyaa bagee kuwa okoo booyaa miya okoo usiyaato ko daamaa kaatagea. ²⁵ Magaa da kaa agiyoo ou see gaawoo siyaa bagee kuwa gaayu ko wa me agiyoo tabaa da eebaa, magaa da kaa se-agiyoo, we-agiyoo uduma epoo mée kiyayaa miya kiya waa boota kaama umina pedeo kaatagi see kuwa daamaa ye?*" ²⁶ Kuwa kisega kuwa ko Mée Yogaa mee Wa me malaikat bagee yuwa ma epo enaataa meetagi naagoo Nagamee me pesee da ma enaataa meetagi, Wa disii to ebo kaatagi. Mee naagoo ko okoo Anii ma, Ni me menaa ma kuwa kaa mée paagoo ego weda see bagee yuwa gaayu ko Mée Yogaa

---

9:24 Yoh 12:25-26, Kis 20:24 * 9:25 Agiyoo tabaa da eebaa agoo kiyaa miya waa daamaa se toowoo siyaayaa yoka wa me 'Ni me gaayaa-gaayaa yuwa too ede see dimii mee ekeata mée me nabooyaaapea miya Yesus sekaataa poopa' see gaasi naadi aseta menaa. 9:25 Luk 12:16-21

mee meetagi naagoo Waa miya okoo kaa ego weda kaatagi yoka daamaa nekeenii. ²⁷ Anii mikee kisiino ko: Nakaayoo topea bagee yuwa noonaa bogaano taa kaa Ogatamee Wa too ebo mée eetotaaki see kuwa diitagea" see asigi.

Maga kutuu to kaa kaama Yesus epoo ena gakademaata menaa

Mat 17:1-8, Mrk 9:2-8

²⁸ Kuwa menaa wegamaata kaama unu wagoo waa naa omemaata Yesus mee sembahyang taano see naadi Wa me topenaa see bagee yuwa Petrus ma, Yohanes ma, Yakobus ma kuwa wedoo to eepakadoota maga kutuu to kaa. ²⁹ Pakaamaata kaama Waa sembahyang taaka too ko Waa epoo ena gakademaagi. Ebeyumaa da keno kusi-kusii da keenda, Wa me dokaa da miya esee poodee wikiindaaka. ³⁰ Taka ena Musa ma, nabi Elia ma wiya awee da kaa keta kaama Yesus ma mena eewegagea. ³¹ Ekea disii to ebo kedaakea. Ekea me Yesus mee Yerusalem magaa kaa peemaata kaama bogaatagi see wegawoo seta menaa kuwa eewegagea. ³² Kuwa kaboo da Petrus ma, waa ma enaataa see bagee wiya ma okoo paaya toomoo ompea kiya antukiinta kaama deegea naaki Yesus Wa kaa diino ebo see agiyoo yuwa wikiindaaka, bedaa kuwa mée wiya miya Wa paagoo yiinaageeta topea see deegea. ³³ Kuwa mée wiya poono see koo taakea kaboo Petrus me Yesus asiino, "Ei, Neataagi, inii nakaayoo epo enaataa kiitoono daamaa yoka kisee Aa ede kiyu ko anii nakaayoo ee peedi wedo kimaataganaka, Aa taano ena, Musa taano ena, Elia taano ena" see asigi. Petrus kisee wegagi kiya nekeeniino taa kaa aii kisee menaa wegagi.

³⁴ Kuwa menaa da wegataaki naaki taka ena sinu yuwa okoo dagii da kaa esee-takiinega, okoo weda ebo kegea.

³⁵ Sinu uwaa da yibaa taa kaama mena wuu da yeegea. "Mee ko Niyoopaa, Ni me daamaa wigintaata Mée. Wa

me menaa too yayeewoo taai" see wegagi. ³⁶ Kuwa menaa wegataagi ko mée taa, Yesu Wa too. Okoo me deepea-deepea yuwa kuwa mée se asegea.

Yesu me egaanaa ena paa yaabagaapeeta menaa

Mat 17:14-21, Mrk 9:14-29

³⁷ Tokoma mee da okoo maga kutuu to apaapa es-eemaagi too ko mée eebaa Wa paagoo meemaagea. ³⁸ Mée ena me mena ebo kaa asiino, "Guru, Aa niyooopaa nadii, waa ni me ena too too yogaa. ³⁹ Paa tawayaa kaboo yogaa to kataa-kataa taa see, maa da boga-bogaa deemaata kaama dabeedi epogee uditaa, kisee too koo segeeki. Paa me kaagaa eebaa wegee-wegee kisee too se peetaa. ⁴⁰ Anii A me topenaa see bagee yuwa paagoo paa yaabagaapeasi naadi maamaa asega kiya okoo iyo" see asigi.

⁴¹ Yesu me asiino, "Yaai, ikii mikee gaano dimii taa see bagee, dimi koopoo see bagee yuwa nao. Anii ikii ma eebaa kiiompa kiya Anii bedaa unu magoo kisee too dimi apaanta ikii ma kiiomegee taapa naa ya? Mee yogaa to mee nadoomeei" see asigi. ⁴² Yogaa to eemeemaagea kaboo paa me mee yogaa to magaa to kaa sepegeata kaama me-gapine, pe-gapine siyaagi kiya Yesu me omaago ma "Paa aa pooi" asigi naaki yogaa to kaa deemaata agiyoo yuwa taa keepeasigi. Yogaa to badaa maadoota nagamee paagoo pe-ekasigi. ⁴³ Kuwa deegaa bagee yuwa Ogatamee me pesee agiyoo kuwa ebo nao naadi dimi nagimegea.

Yesu me "Anii bogaata" see menaa wiyaagoo to ma aseta menaa

Mat 17:22-23, Mrk 9:30-32

Kuwa bagee yuwa Yesu me koo sipi agiyoo yuwa uduma dimi nagimeamoo taakea kaboo Wa me topenaa see bagee yuwa asiino, ⁴⁴ "Eto ko Ni me kisiinaka menaa

kuwa ikii daamaa yeemaata kaama ipiipi nekeenii, mee ko Mée Yogaa mee omaago see bagee paagoo yaekegata-gaapea" see asigi. ⁴⁵ Kiya okoo kuwa menaa da se nekee-negea, mena nekeeniino yaato awee da kaa yakiyaano taa kemaata nekeeniino taa, bedaa "Kuwa menaa da kaasee? Mée asii" see apaadiino kuwa miya wedaagea.

Ebo bagee kuwa maamee naa ya naadi aseta menaa

Mat 18:1-5, Mrk 9:33-37

⁴⁶ Kuwa kaboo da Yesus me topenaa see bagee yuwa okoo me inii maamee naa ebo bagee kepa naadi kaama "Aa naa ebo ye, nii naa ebo ye?" kisee aawisi-maawisikea. ⁴⁷ Kiya Yesus me okoo me ebo kaano dimii kuwa ipi kemaata yoga peedi ena yaageeta Wa geboo da kaa ekeata kaama ⁴⁸ Wa me okoo asiino, "Ikii yoga me dimii masiyaa bagee kuwa mikee ebo kiyaa bagee yoka mee see see yoga peedii to Ni ekaa yiba daamaa badaa maayaa bagee kuwa Anii miya daamaa badaa namaayaa mokoo. Bedaa Anii miya daamaa badaa namaayaa bagee kuwa Anii naisiyaata Mée Waa miya daamaa badaa maayaa mokoo" see asigi.

Yesus me "Ikii se kiwisiniyaa bagee kuwa ikii yaato bagee yoka" see aseta menaa

Mrk 9:38-40

⁴⁹ Kuwa kaboo da Yohanes me Yesus asiino, "Guru, yumakaa mée ena me paa yaabagaapeasiino see naadi A ekaa da kaweepe see kuwa inii deepe. Waa inii sekaataa see mée se yoka inii me 'Aa kisee se ukuwaai' see asege" see asigi. ⁵⁰ Kiya Yesus me asiino, "Waa mee ko ikii kiwisiniyaa mée se yoka kisee bagee kuwa ekeasii, ikii yaato bagee yoka se taamege-taamege taai" see asigi.

Samaria magaa kaa bagee me Yesus be keta menaa

⁵¹ Yesus mee epoo to wodoo badaa maagiino see naadi monaa mee ekaapa yoka Waa Yerusalem magaa kaa pakaano ou see dimii mee ebo. ⁵² Waa eta mana kaa pakaamagaapi magaa yuwa kaa "Yesus meepi yoka ipiipii taai" see menaa doonaasi naadi bagee yuwa keta pakayaayu. Okoo pakadoota Samaria magaa kaa pakaamaata kaama kisee menaa eewegagea naaki ⁵³ okoo Yesus meepi see kuwa be kegea. Waa Yerusalem magaa kaa pakaanaki kuwa be kemaata "Nakaa kitaa se pakaai" see asegea.† ⁵⁴ Wa me topenaa see bagee Yohanes ma, Yakobus ma wiya me yaai, kaasee bagee yuwa naadi Yesus asiino, "Tuhan, kuwa bagee kuwa biyaa peesi yoka epoo to wodoo kaama 'Biyaa yadookumii, biyaa yadookumii' see kuwa inii asekee daamaa ye?" see asegea. ⁵⁵ Kiya Yesus me ekea yaato ikigi maataata kaama ego-tagoki. ⁵⁶ Kiyoo kaama okoo epo enaataa apanaa magaa kaa peeta.

Yesus sekaataa poono see naadi aseta menaa

Mat 8:19-22

⁵⁷ Okoo eta pakataaka too ko mée ena Yesus paagoo asiino, "A me peenaa, omenaa taape kuwa uduma anii miya A sekaataa too peenaa, omenaa taapa" see asigi. ⁵⁸ Kiya Yesus me asiino, "Woda miya umiino yoo agoo, bedo miya geka agoo kiya Mée Yogaa mee omegee see yoo taa yoka" see asigi.

⁵⁹ Bedaa Yesus me mée waa ena asiino, "Ni sekaataa nameei" see asigi kiya wa me asiino, "Tuhan, neataagi mee boota kaama daamaa ogo maataata asii too A sekaataa meekee naa daamaa ye?" see asigi. ⁶⁰ Kiya Yesus me asiino, "Boota bagee kuwa boota bagee me ogo aamagaasi yoka ekeasii. Aa gaayu ko Ogatamee Wa too

---

† 9:53 Yahudi bagee ma, Samaria bagee ma okoo ko be aagaa seta bagee. Yerusalem magaa mee Yahudi bagee me magaa. 9:54 2Raj 1:9-16

ebo mée eetuyaa menaa kuwa pe-eeweganaa taai" see asigi.‡

⁶¹ Bedaa mée ena me asiino, "Tuhan, anii A sekaataa meepa kiya ni me ee kaa bagee paagoo anii poonaka yoka see menaa da keta asigiinaka yoka daba napeeyaai" see asigi. ⁶² Kiya Yesus me waa asiino, "Agiyoo ukuwapegeeka too okaato yaato deetaa see bagee kuwa Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa see yoo epo enaataa toono iyo, sikii taa" see asigi.§

10

Yesus me mée bado wodoo taa gaasi kuwa peeyaano taa kaboo aseta menaa

¹ Kiyoo kaama Yesus Wa me peenaa taano see magaa yuwa kaa apanaa bagee okoo bado wodoo taa gaasi kuwa okoo keta pakasi naadi wigintayu. Maga ena kaa mée wiya, maga ena kaa mée wiya kisee wigintaata kaama okoo pooi see asiino taa kaa ² aseta menaa ko kisee: "Bugi kaa agiyoo kapoo, maamaa pudii kiya abaano bagee eebaa taa yoka bugi epoo Mée me Wa me bugi kaa agiyoo abaano bagee eebaa peeyaasi naadi asegee taai.* ³ Domba wodaa pooduu yuwa woda nookee kamenoo yuwa paagoo peeyaa

---

‡ 9:60 "Boota bagee kuwa boota bagee me ogo aamagaasi yoka" see menaa mee ko apanaa bagee yuwa me ogo maasi yoka a me ee kaa bagee ou see dimii mee ekeata Ogatamee me menaa yaweganaa taai naadi menaa mee.

§ 9:62 "Okaato yaato deetaa see bagee" see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus sekaataa peetaaka too ee kaa ou dimii mee. Ee kaa ou dimii ma, Yesus sekaataa poono ou dimii ma kuwa enaataa iyo see kuwa nekeensi naadi ebea-ebaa menaa mee. 9:62 Luk 17:31-32, Plp 3:12-14 * 10:2 "Bugi kaa agiyoo kapoo, maamaa pudii" see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus me doometa menaa yiino taa bagee kuwa eebaa see ebea-ebaa menaa kuwa.

mokoo Anii ikii pooi see kisegea.† ⁴ Ayaa, kepe ayaabu, bado doko, kisee agiyoo kuwa se dogaa. Eta mana kaa aadee taapea bagee ma mena se aawegaa taai. ⁵ Peemaata kaama kiyoo ee yuwa yiba pe-seemaano kaboo 'Epa, mee ee kaa bagee Ogatamee ma emee-eme kisiyaasi yoka' see keta asii. ⁶ Mee ee kaa okoo me anii Ogatamee ma naemee-eme siyaano ou gaayaa bagee agoo kiyu ko kuwa ikii me okoo Ogatamee ma emee-eme siyaasi naadi menaa kuwa okoo paagoo daamaa toopa. Kiya kisee menaa kuwa be see bagee gaayu ko mee menaa bedaa ikii yaato metaki meepa. ⁷ Ikii daamaa badaa kimaayu ko mee ee kaa too eeomegee taai. Mee ee epoo mée wa me kiinuyaa agiyoo kuwa noogee taai. Mee ko agiyoo yaokagee see bagee okoo me yaukuwataa to mokoo da daamaa masiyaa see see ikii miya daamaa masesea yoka mee ee kaa noogee taai, ee ena kaa, ee ena kaa se omena taai. ⁸ Ikii mée tuyaa yoo peemaata kaama kiyoo bagee me ikii daamaa badaa kimaayu ko okoo me kiinuyaa agiyoo daamaa naai. ⁹ Kiyoo ikiyoo yago bagee yuwa ikiyoo yataa kiyaabuu taai, 'Ogatamee Wa too ebo kiitono see kooki' see menaa kuwa eeweganaa taai. ¹⁰ Kiya ikii maga ena kaa peemaata kaama kiyoo bagee me ikii badaa se kimaayu ko ee yaayupii da kaa kaama ebo menaa-menaa kaa ¹¹ 'Deeweedei, ikii me mee magaa to mee ena badoo da kaa tabiinega maga ponee kuwa kitakadekomege. Kiya Ogatamee Wa too ebo mée eetono see kooki see kuwa daamaa nekeenii' see menaa kuwa wegakumii. ¹² Ani me kisiino ko: Ogatamee me mée wigintagaatagi naagoo mee magaa kaa bagee okoo kaa pedeo yadootagaatagi agiyoo kuwa mikee ebo kaata, apanaa magaa kaa bagee yuwa see see se. Mee

---

† 10:3 Woda nookee kamenoo mee mena nekeeniino yaato ko Yesu ma be, Wa me menaa ma be see bagee ebea-ebea. 10:4 Luk 9:3-5 10:7 1Kor 9:14, 1Tim 5:18

naagoo Sodom magaa kaa bagee okoo kaa pedeo yadootagaatagi agiyoo kuwa ebo kaata kiya kuwa eto ikii kibe kaaapea bagee kuwa okoo kaa pedeo yadootagaano kuwa ko mee asii esee ebo kaata" see asigi.

Mikee gaano taa bagee yuwa kaa yawegata menaa

Mat 11:20-24

¹³ Bedaa Yesus me asiino, "Korazim magaa kaa bagee ma, Betsaida magaa kaa bagee ma ikii pedeo kaatagea yoka yaai. Dimi nagii-nagii agiyoo kuwa Anii ikii paagoo koo senaa sepa kiya ikii me pedeo yuwa ekeasiino taa. Kuwa dimi nagii-nagii agiyoo kuwa apanaa bagee me magaa kaa ukuwapa naaki okoo mikee nao see nagaayaa. Kuwa ko idukaa Tirus magaa kaa bagee ma, Sidon magaa kaa bagee ma okoo Ni me ukuwanaa sepa agiyoo kuwa diino taa. Okoo deeta naaki Waa mikee nao see nagaayaa, okoo me pedeo dimii, pedeo agiyoo kuwa yaai naadi ekeata karung see see ponee yuwa maataata kaama aguu miya okoo ekaato kaa widimiyaa. † ¹⁴ Ogatamee me mée wigintagaatagi naagoo Tirus magaa kaa bagee ma, Sidon magaa kaa bagee ma okoo kaa pedeo yadootagaatagi agiyoo kuwa peedi kaata kiya ikii kaa pedeo kidootagaatagi agiyoo kuwa esee ebo kaata. ¹⁵ Bedaa ikii Kapernaum magaa kaa bagee yuwa miya yaai. Ikii me 'Ogatamee me inii epoo to wodoo mée yagaatoo taatagi' see dimii mee gaagea ye? Kisee taa kaata. Ikii gaayu ko boota bagee toogee yoo kitamekumiitagi" see asigi.

¹⁶ Wa me topenaa see bagee yuwa paagoo asiino, "Ikii mena naweganaa taapea kaboo ikii me menaa kiyeeyaa

---

10:12 Kej 19:24-28 † 10:13 Korazim magaa ma, Betsaida magaa ma wiya kuwa Yahudi bagee me magaa kiya Yesus mikee nao see dimii mee gaano taa. Tirus magaa ma, Sidon magaa ma wiya kuwa apanaa tomaa kaa bagee me magaa, Yahudi bagee se. 10:15 Yes 14:13-15

bagee kuwa okoo me Ni me menaa miya nayeeyaa mokoo, bedaa ikii miya kiwisiniyaa bagee kuwa Anii miya nawisiniyaa mokoo, bedaa Anii miya nawisiniyaa bagee kuwa Anii naisiyaata Mée Waa miya wisiniyaa mokoo" see asigi.

Mée bado wodoo taa gaasi kuwa maga nawigeeta kaama aseta menaa

¹⁷ Kuwa mée bado wodoo taa gaasi kuwa maga nawigeeta kaama meemaaiikea. Okoo ede ma, ede ma Yesus paagoo asiino, "Tuhan, inii A ekaa kaa 'Paa yuwa pooi' asiyaa naaki mée yayiino too peedaa sepea" see asegea. ¹⁸ Yesus me asiino, "Iblis mee bego-bego miyaa-miyaa mokoo epoo to wodoo kaama patagaata eseanigi see kuwa Anii deema. ¹⁹ Yeede, ikii otoogiyoo, kidimisi, kisee paa me agiyoo kuwa bado batagimesea naadi Ni me pesee kuwa ikii kaa kineema, bedaa inii ma yape see mée Iblis me pesee agiyoo kuwa daba, peedi yaekeasi naadi pesee kikiyaama. Ikii pedee kikiyaayaa agiyoo ena ma taa kaapa. ²⁰ Kuwa mikee menaa kiya paa yuwa me ikii me menaa kiyiino too kuwa kaa ikii ede kaakee se kiya epoo to wodoo ikii ekaa yuwa kapoge kaa kiebeamaata topa kuwa kaa ikii ede ma, ede ma siwoo taai" see asigi.

Yesus me Nagamee yaapaagee seta menaa
Mat 11:25-27, 13:16-17

²¹ Kuwa kaboo da Yesus mee Roh Kudus me esee ede kiyaaata kaama Wa me asiino, "Neetaagi, Anii kiiboo, paamee see kasega. Aa ko epoo to wodoo Eboo miya, magaa da kaa Eboo miya. Okoo 'Anii ipi yoka' see gaayaa bagee ma, dimi yago see bagee ma okoo paagoo mikee menaa nekeensi naadi dimii mee A me yaboonemaage kiya dimi peedi see bagee yuwa paagoo A me daamaa

awee da kaa ipi kiyabuuke. Mikee, Neataagi, A me kisee daamaa, ede nao naadi yaukuwayaage" see asigi.

²² "Se-agiyoo, we-agiyoo, se-pesee, we-pesee kuwa uduma Neataagi A me Ani kaa naekeata. Yogamee ipi see bagee mée ena ma taa, Nagamee me too ipi. Nagamee ipi see bagee gaayu ko Yogamee me miya Nagamee ipi, Yogamee me ipi kiyabuu see bagee okoo miya Nagamee ipi" see asigi.

²³ Yesus mee Wa me topenaa see bagee yuwa yaato ikigi maataata kaama okoo too asiino, "Kuwa ikii me deeyaa yuwa kuwa ikii daamaa deegea yoka daamaa, ede nao.

²⁴ Ani me kisiino ko: Eto ukuwaandaa taaka agiyoo kuwa ikii deegea, ipi kegea kiya idukaa nabi bagee yuwa ma, magaa da kaa ebo tookee bagee yuwa ma okoo mée eebaa diino taa. Ikii me deegeeka agiyoo kuwa okoo miya deega naaki ou see dimii gaata kiya diino taa, bedaa ikii me yeegeeka menaa kuwa okoo miya yeega naaki ou see dimii gaata kiya yiino taa" see asigi.

Samaria kaa mée ena me mée epa gaata ebea-ebaa menaa

²⁵ Kaawaa ena Musa me menaa mée topetaa see mée ena me Yesus mee ipi ye, ewo ye naadi yiinaageeta apaadiino, "Guru, anii iminoo miya, iminoo miya kisee too toowoosi naadi ukuwayaa agiyoo naa maagiyoo ukuwayaa naa ya?" see asigi.

²⁶ Yesus me asiino, "Kuwa kaa menaa kuwa Musa me menaa yiba ebeamaata yoka kuwa menaa aa kaasee gaage? Naawegade" see asigi.

²⁷ Mee mée to me asiino, "Musa me menaa yiba ko 'A me Eboo TUHAN Ogatamee mee dimi menaa da uduma me esee ou gaai, bedaa a me pesee da ma, a me gaayaa dimii yuwa ma kuwa uduma me miya Waa esee epa kaai'

see menaa mee ebeamaata. Bedaa mena ena ma kisee: 'Aa ekaato miya epa kiyaa see see apanaa bagee miya epa kaai' see menaa mee miya ebeamaata" see asigi. §

²⁸ Yesu me asiino, "A me wegage menaa mee mikee wegage yoka aa kuwa mena kamu wiya kuwa daamaa pe-ukuwawoo siyu ko aa iminoo miya, iminoo miya toowoo taatage" see asigi. ²⁹ Yesu me kisee asigi kiya mee mée to me 'Kuwa menaa uduma waa sikii, waa miya nao' see nagaasi naadi wa me Yesu paagoo mena ena ma apaadiino, "Kuwa Musa me menaa yiba 'Apanaa bagee miya epa kaai' see menaa kuwa ko anii maamee nuwaa see see bagee epa kiyaa naa ya?" see asigi.

³⁰ Yesu me asiino, "Mée ena Yerusalem magaa kaa kaama esedoota Yeriko magaa kaa esetaaki too eta mana kaa peemaagi naaki mée me yuumaanemaata wa me agiyoo-pagiyoo uduma yamasegegea, mée to miya kopaa dakameamoo naadi boota mokoo ekeata peegea. ³¹ Kuwa kaboo da imam bagee ena etaawee migi kiya mee dakampea mée to deeta kaama geboo da taa kutuwadoota yamoo-segeki. ³² Bedaa kiyoo kaama Lewi apaa kaa mée ena kitaa migi. Waa miya mee mée to deeta kaama kisee geboo da taa kutuwadoota yamoo-segeki. ³³ Kaama too Samaria kaa mée ena peetaaka too kitaa migi. Mee mée to deeta kaama epa nao see gaagi. ³⁴ Peedoota mee mée to paagoo kuwa kopaa dakampea ebee yuwa wetogeano see naadi minyak uwoo ma, anggur poo uwoo

---

§ 10:27 "Apanaa bagee miya epa kaai" see menaa mee ko idukaa Ibrani menaa kaa "A gebo kaa bagee epa kaai" see ebeamaata. Gebo kaa bagee see wegayu ko Israel bagee apanaa yuwa. Kiya Yesu me topeta menaa kuwa gaayu ko Israel bagee yuwa too se kiya apanaa tomaa kaa bagee miya, aa ma yape kiyaa bagee kuwa miya okoo uduma aa ekaato daamaa deewooke mee see see okoo miya epa kaa daamaa agiyoo yakuwaai naadi wegata menaa mee. 10:27 Im 19:18, Ul 6:5 10:28 Im 18:5

ma kuwa yakabagekomeeta kaama abuu yuwa iye me daamaa yapodatagaa naadi wa me keledai wodaa dagii da kaa eke. Doodoota meekee bagee me omeekee ee ena kaa peemaata kaama mee mée to ee yiba dogeamaata kaama daamaa kosetaa, eetotaa, omemaayu ³⁵ tokoma mee da waa poono taa kaboo da ee epoo mée mee ebo kepee wiya mantaata kaama asiino, 'Mee mée to daamaa nadii. Anii bedaa kitaa meeta naagoo a me koga ma yatameape kepee kuwa kakadiita yoka dimi se nagimaai' see aseta" see kuwa Yesus me ebea-ebea menaa kaa asigi.

³⁶ Yesus kuwa menaa yuwa eewegamaata kaama mee Musa me menaa mée topetaa see mée to paagoo asiino, "Anii kaawegapa bagee okoo wedo me mee eta mana kaa dakampea mée to degea kiya mikee epaagi mée mee maamee naa ya? Aa kaasee gaage?" see asigi naaki ³⁷ wa me asiino, "Mee mée to epa kaa daamaa iye-iyee sipi mée to mee" see asigi. Yesus me waa asiino, "Mikee yoka eto ko pooi, waa see see aa miya ukuwanaa siwoo taai" see asigi.

Yesus mee Marta ma, Maria ma ekea me ee kaa eetota menaa

³⁸ Yesus mee Wa me topenaa see bagee yuwa ma epo enaataa peedoota maga ena kaa peemaayu. Mee magaa kaa api ena ekaa da ko Marta topa. Yesus mee "Ni me ee kaa meei" see asega. ³⁹ Waebee ekaa da ko Maria. Maria mee Yesus me badoo da kaa animaata Wa me topetaa see menaa yuwa daamaa yayiitooka. ⁴⁰ Kiya Marta mee meekee bagee nusi naadi ipiipii taano agiyoo kuwa eebaa yaai naadi ukuwaano dimii too. Wa me Yesus asiino, "Ei, Tuhan, kuwa ukuwaano agiyoo kuwa ni me too ukuwaano kana, neebée se ukuwataa see kuwa aa diino taa ye? 'Abaaba kaa pe-tabogeai' see naasii" see asega. ⁴¹ Kiya Yesus me asiino, "Marta, Marta, aa ukuwaano agiyoo

eebaa naadi dimi gaagaake ⁴² kiya agiyoo ena too too ukuwaano gaano pedeo. Mee agiyoo mee Maria me eto Ni paagoo ukuwataaka. Ni me menaa nayiino ou dimii mee esee daamaa yoka si yadaayaapa" see asigi.

11

Sembahyang tupiino menaa *Mat 6:9-13, 7:7-11*

¹ Yesus maga ena kaa kaama sembahyang semaata toomuu taa siyaa naaki Wa me topenaa see bagee ena me asiino, "Tuhan, sembahyang taano mee Yohanes me wa me topetaa see bagee yuwa tupimi see see inii miya kisee daamaa mée tupii" see asigi. ² Yesus me okoo asiino, "Ikii me sembahyang taano kuwa ko kisee: Iniitaagi, A ekaa da A too ebo kaekee.

A too ebo mée eetoowoo taatage begaa kuwa mani mée yamiyaai.

³ Egapii gakata naano agiyoo sikii-sikii mée manii.

⁴ Inii pedeo mée kiyaata bagee yuwa uduma inii me epa ekeasiyaa see see

A me miya inii me pedeo yuwa epa mée yaekeasii. Bedaa inii mée gaadee see yoo mée se peeyaai, see kuwa" see asigi.*

⁵ Kiyoo kaama Yesus me okoo ebea-ebea menaa ena asiino, "Ikii waa ena daatooyiba yupigapi peedoota gebo kaa ee kaa kenee to kaa kaama mee ee epoo mée paagoo mena ogaano, 'Mée yogaa to wae, anii roti kemo wedo waa

---

10:42 Mzm 27:4, Luk 11:31, Yoh 6:27 * 11:4 "Inii mée gaadee see yoo mée se peeyaai" see menaa mee mena nekeeniino yaato ko mena kegaa wiya agoo. Mena kegaa ena mee ko inii mée gaadee naadi ae-wae siyaa yoo mée se peeyaai, see menaa mee. Bedaa mena kegaa ena mee ko inii mée gaadee naadi pedeo agiyoo ukuwayaa yoo mée se peeyaai, see menaa mee.

naa kaidimaano see naadi mega. ⁶ Ni me epa see bagee ena beesekaa kaama meemaata naaumigi kiya eenaano agiyoo ko ena ma, ena ma taa keekee' see asiya naaki ⁷ ee yiba kaama wa me asiino, 'Mée yogaa to, anii se namaaneai. Kene muntaata ni me yogaa yuwa ma enataa koogo toomoo ometaake yoka anii anoogeeta kaniino be' see asiya. ⁸ Mee ee epoo mée me kisee asiya kiya mikee, waa kiipaa ki anoogeeta kuwa idimpi agiyoo maniyaa. Wa me maniino kuwa ko ekea epa aagaa see bagee wiya kuwa kaa se kiya wa me uu ma idimpi mee me waa anoogeeta wa me gaano pedeo agiyoo yuwa uduma mase-maneyaa, see kuwa mikee kisega.

⁹ Kisee kemaata Ani me kisiino ko: Idimiweei, ikii masiipea nao. Abaweei, ikii deemagaapea nao. Kenee to kaa tugu-tugu siweei, kene kikabaapi nao. ¹⁰ Kuwa ko idimiyaa bagee yuwa uduma masiyaa, abayaa bagee yuwa deemaayaa, kenee to kaa tugu-tugu siyaa bagee yuwa kene yakabataayaa. ¹¹ Ikii nagaanii yuwa ikii me yogaa me doge kiidimiyu ko doge se kiya otoogiyoo maniyaa ye? ¹² Bedo misi kiidimiyu ko kidimisi maniyaa ye? ¹³ Kisee taa. Ikii dimi pedeo see bagee kiya ikii me yogaa yuwa daamaa agiyoo manege siyaa. Ikii me yogaa kisee daamaa agiyoo maniino ipi maa diya epoo to wodoo kaama Ikiitaagi me kineewoo siyaa agiyoo kuwa mee asii esee daamaa, Waa idimiyaa bagee yuwa Roh Kudus mee daamaa maniyaa" see asigi.

"Jesus mee paa tawata kaama too paa yaabagaapeasiya" see yawegata menaa

Mat 12:22-30, Mrk 3:22-27

¹⁴ Kaawaa ena mée ena, paa me peneata kaama mena wegaano naka see mée agoo. Yesu me paa yaabagaapeasigi naaki mena wegaano keago. Kiyoo bagee yuwa

dimi nagimegea ¹⁵ kiya mée noonaa me wegaano, "Waa paa me eboo Beelzebul mee tawata kaama too paa yuwa yaabagaapeasiyaa" see menaa yawegagea. ¹⁶ Bedaa mée noonaa miya Yesu mee kaasee mée to gaadee taano see naadi kaama Wa paagoo asiino, "Aa mikee kisee Mée ii see kaneekeensi naadi agiyoo ena, epoo to wadoo kaama dimi nagii-nagii agiyoo ena mée deeyaa" see asegea. ¹⁷ Kiya okoo me gaayaa dimii kuwa Yesu me ipi kemaata kaama ebea-ebea menaa kaa asiino, "Maga ena kaa bagee okoo aawisi-maawisi siyu ko mée ukubaanta kaama asii se pesee kiyaa, okoo pedeo kiyaa. Bedaa ee ena kaa bagee miya okoo aawisi-maawisi siyu ko aapataga naadi kaama se pesee kiyaa. ¹⁸ Mee mokoo miya paa tabaa da aawisi-maawisi siyu ko mee asii se pesee kiyaa. Ikii me Anii 'Paa me eboo Beelzebul mee tawata kaama paa yaabagaapii siyaa' see menaa nawegageekea yoka Anii kiapaadee see menaa ena agoo, mee ko Iblis me wa kaa tabogetaa see paa yuwa abagaapeasiyu ko kuwa paa yuwa kaasee pesee kiyaa? Iyo, ebo se tuyaa. Paa yuwa uduma ukubaanta kaama dabaa kedaa siyaa.† ¹⁹ Ikii me Anii 'Beelzebul mee tawata kaama too paa yaabagaapii siyaa' see menaa naweganaakea kiya ikii yaato bagee yuwa me mapeagiyoo pesee kaa paa yaabagaapii siyaa ya? Ikii yaato bagee okoo me miya Anii see see Ogatamee me pesee kaa paa yuwa yaabagaapii siyaa, se maa? Mikee yoka ikii me nakobanaakea menaa kuwa makapaa menaa too see kuwa ikii yaato bagee me too kisiyaa. ²⁰ Eto ko Anii paa yuwa yaabagaapii siyaa mee ko Ogatamee me kepo tamo me, Wa me pesee kaa kemaata kaama eto kiipaa Ogatamee Wa too ebo mée eetoono kuwa ikii paagoo ukuwaandaa taaka ii

---

† 11:18 Kuwa menaa kuwa ko Yesu me paa tawata kaama paa yaabagaapeasiyaa se. Waa paa yaato bagee naaki Wa me paa yuwa si yaabagaapeasiyaa, see kuwa nekeensi naadi menaa yuwa.

see kuwa daamaa nekeenii" see asigi.

²¹ Bedaa Yesus me asiino, "Pesee see bagee ena me ni me agiyoo-pagiyoo yuwa mée me namasiipea naadi okaa, mowai kisee agiyoo eebaa masegeeta kaama wa me ee kaa diitoo siyu ko wa me agiyoo yuwa se masemaayaa, daamaa tuyaa. ²² Kiya esee pesee see mée ena meemaata kaama mee mée to daba, peedi ekeasiyu ko kuwa okaa, mowai kisee agiyoo yuwa ma, wa me ee kaa agiyoo-pagiyoo yuwa miya uduma yamasegeeta kaama wodeepi-wadaapi siyaa. ‡ ²³ Anii ma epo enaataa eeukuwaano be see bagee kuwa ko Anii nawisintaa see bagee yuwa too, bedaa Anii ma epo enaataa niikutumeeii taano be see bagee kuwa miya mée peeda-paada nasiyaayaa bagee yuwa too" see asigi. §

Paa yaabagaapeata kaama bedaa mée yiba metaki miyaa naadi aseta menaa

Mat 12:43-45

²⁴ Bedaa Yesus me wegaano, "Paa kuwa mée yiba kaama yaabagaapeata kaama uwo taa see maga ugii da taa ometaa, totaa see yoo abanaa siyaa kiya se deemaayaa. Deemagaano taa naadi kaama 'Bedaa ni me toogee sepa yoo metaki poonaka' see gaayaa. ²⁵ Peedoota mee ee kaa peemaaga naaki mée taa, daamaa gekedepeeta kaama kuwa ee kaa agiyoo daamaa wiginemaata topa

---

‡ 11:22 "Esee pesee see mée ena me daba, peedi kiyaano" see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus me Iblis ma, wa me paa tabaa da ma kuwa uduma omaago ma abagaapeata daba, peedi kiyaayaa see ebea-ebaa menaa mee.

§ 11:23 "Anii ma epo niikutumeeii taano be see bagee kuwa" see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus ma epo enaataa mée yuwa niikutumeeii taano be see bagee yuwa, mée yuwa Yesus sekaataa se peesi naadi peeda-paada yasiyaayaa bagee yuwa mokoo see see ebea-ebaa.

see deeyaa.* ²⁶ Daamao, imi taa naadi kaama peedoota apanaa esee pedeo see paa petoo waa naa badaa maageeta kaama mee mée to yiba kiyoo toogee siyaa. Kiyoo toogee naadi kaama mee mée to pedeo kiyayaa. Petamanii paa yaabagaapeasiino taa kaboo wa me umiino, toono pedeo too kiya eto mee kaama asii wa me umiino, toono kuwa mee asii esee pedeo kedaa siyaa" see menaa eewegagi.

²⁷ Yesus me kuwa menaa mée yuwa eewegataaki too ko kiyoo apii ena me ebo menaa kaa asiino, "Aa kakabata apii mee, Aa ama kaneeseka apii mee daamaa, ede nao" see asega. ²⁸ Kiya Yesus me asiino, "A me kisee wegage kiya Ogatamee me menaa yayeeta kaama daamaa pee-yaukuwataa see bagee kuwa ki mee asii esee daamaa, ede nao see yaapaagee taano daamaa" see asigi.

Yunus ma, Yesus ma ekea kaa menaa
Mat 12:38-42

²⁹ Mée eebaa Yesus bobetaata kaama toomuu taakea kaboo Wa me eewegaano, "Yaai, etokaa tuyaa bagee kuwa esee pedeo dimii, pedeo menaa kaa too umiwoo, toowoo see bagee yuwa. Ikii me Ni paagoo 'Aa mikee kisee Mée ii see kanekeensi naadi dimi nagii-nagii agiyoo ena mée deeyai' see nasegeeka kiya se kiukuwaapa. Ikii me Aa mikee kisee Mée ii see nanekeensea naadi Anii idukaa nabi Yunus wa me ukuwata peeta menaa mee too kiiwegaanaka. ³⁰ Mee ko Yunus mee Ogatamee me wa kaa daamaa yaukuwata agiyoo kuwa kaa Niniwe bagee yuwa dimi nagii-nagii seta. Mee see see mokoo miya Mée Yogaa mee Ogatamee me kisee agiyoo Wa kaa yaukuwaapi

---

* 11:25 "Mee ee yiba mée taa" see menaa mee ko paa mée yiba kaama yaabagaapeata kaama mée to daamaa kiyaa kiya Yesus me menaa si yayeeyu ko Roh mee mee mée to yiba se tuyaa, waa badaa pedeo kiyaa naadi ebea-ebea menaa mee. 11:28 Luk 8:20-21

naagoo eto kiipaa tuyaa bagee yuwa dimi nagii-nagii taatagea.†

³¹ Bedaa idukaa api ena, yamuyaato maga ena kaa ebo tookee apii beesekaa magaa kiya Salomo wa me dimi ipi kaa menaa kuwa si yeega ou naadi pakata. Si yeega ou dimii gaata kemaata iminookaa Ogatamee me mée wigin-tagatagi naagoo mee apii to ma, ikii etokaa bagee yuwa ma aya andoo peedaa seta kaama wa me ikii kaa kiwegaata menaa mee ko kisee: 'Kuwa bagee kuwa ko A me menaa se kayeetaa see bagee yuwa' see menaa kiwegaata. Salomo wa me ipi see dimii mee mikee ebo kiya eto kiipaa Salomo mee asii eboo Mée ena nakaayoo tupi. ³² Bedaa iminookaa Ogatamee me mée wigintagaatagi naagoo Niniwe bagee yuwa ma, ikii etokaa bagee yuwa ma aya andoo peedaa seta kaama okoo me ikii kaa kiwegaatagea menaa mee ko kisee: 'Kuwa bagee kuwa ko pedeo dimii, pedeo menaa ekeasiino taa, Ogatamee ma dimii menaa kaa too se toowoo see bagee yuwa too' see menaa kuwa ikii kaa kiwegaatagea. Idukaa kuwa Niniwe bagee me Yunus me weganaa seta menaa kuwa mikee nao naadi kaama okoo me pedeo dimii, pedeo menaa ekeata Ogatamee ma dimii menaa kaa too toowoo seta. Okoo me kisee ukuwata kiya ikii ko taa yoka kuwa menaa kiwegaatagea. Yunus mee ebo kiya eto kiipaa Yunus mee asii eboo Mée ena nakaayoo tupi.‡

---

† 11:30 Ogatamee me Yunus wa kaa daamaa yaukuwata agiyoo mee ko Yunus mee unu wedo doge damaa to yiba omegge naadi kaama mee doge damaa to yibaa taa kaama Ogatamee me daamaa odeewaata mee. 11:30

Yun 3:4-5 11:31 1Raj 10:1-10 ‡ 11:32 Niniwe bagee kuwa okoo apanaa tomaa kaa bagee kiya Yunus me pe-eewegata menaa kuwa mikee gaata. Yesus me Anii ko Yunus mee asii eboo kiya Ni me etokaa eewegata menaa kuwa kaasee kaa Israel bagee yuwa mikee nagaano taa ya naadi aseta menaa.

³³ Pelita biyaa iyaata kaama ee miyoo taa se ekeasiyaa, otaawee me apumaakee miya se kiya mee ee yiba seemiyaa bagee uduma daamaa awee da kaa deesi naadi biyaa maagee yoo pakaa-ekeasiyaa. ³⁴ Emaa masii to mee ko peto agoo da mokoo. A me emaa miya daamaa kiyu ko a me maa da yiba miya daamaa awee da kaa kiyaa. Emaa miya pedeo kiyu ko maa da yiba miya digiyoo kiyaa. ³⁵ Dimi menaa da mee miya kisee yoka gaai. Aa dimi menaa da digiyoo kiyaa naadi dimi menaa da awee da kaa too umiwoo, toowoo taai. ³⁶ Kisee kemaata a yiba awee too, ponee ena ma digiyoo see taa kiyu ko a yiba uduma awee da kaa too kedaa siyaa. Peto agoo da kawogaamaata aa uduma awee da kaa too kawogaamaayaa see see aa miya kisee daamaa awee da kaa too kedaa siyaa" see asigi.

Parisi kaa bagee ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma kuwa gaai naadi aseta menaa

Mat 23:1-36, Mrk 12:38-40, Luk 20:45-47

³⁷ Yesus me kuwa menaa wegamaata kaama toomuu taaki too ko Parisi kaa bagee ena meemaata kaama asiino, "Ni me ee kaa naano ke meei" see asigi. Yesus mee ee yiba seemeta kaama naano agiyoo noogee yoo animaaayu. ³⁸ Waa naano agiyoo naano taa kaboo yagaa keta uwo wetogeano taa kemaata Parisi kaa mée to me kuwa daa yaai naadi dimi nagimigi. ³⁹ Kiya Tuhan me asiino, "Ikii Parisi kaa bagee yuwa me otaawee ma, piring ma kuwa tapaato yaato dimi-dimi uwo wetogetaa see. Ikii mee see see miya ikii kado yaato dimi-dimi deegge see bagee yuwa kiya ikii semoo yiba yaato daa see agiyoo maamaa agoo. Ikii kepe ou, agiyoo ou see dimii mee ebo, apanaa pedeo dimii, pedeo menaa kuwa miya maamaa pudii. ⁴⁰ Ikii dimi ewo see bagee yuwa yaai. Tapaato yaato ogaataata Mée

me semoo yiba yaato miya enaataa daamaa ogaataata, se maa? ⁴¹ Ikii semoo yiba yaato yaku taa, daba bagee daamaa aii manii. Kisee manegeee siyu ko ikii yiba pedeo kikiyaayaa dimii yuwa uduma taa kiyaa.

⁴² Ikii Parisi kaa bagee yuwa pedeo kaatagea nao. Ikii me agoo kiyaa agiyoo yuwa uduma gaaseagoo to mee Ogatamee paagoo manegeee siyaa kiya Musa me menaa yiba yawegawoo, yaukuwawoo taano esee gaano pedeo menaa kuwa ikii otoopa eke-bake segee siyaa. Kuwa ko ikii ogei me poo, wedakamu, kisee peedi-paadi agiyoo yuwa miya gaaseagoo to mee dimi-dimi Ogatamee paagoo manegeekaa kiya Musa me menaa yiba ebo menaa yuwa kuwa wisintagaa segeekea, kuwa ko mée yupii da taa mena mée yadaakomee siyaa yuwa topoo see menaa kaa too mée yadaakumiino kuwa miya ikii se ukuwageekaa, bedaa Ogatamee epa dimii mee miya ikii ko taa see bagee yuwa. Kuwa gaaseagoo to mee Ogatamee manegeee taano kuwa daamaa manegeee taai kiya kuwa ebo menaa yuwa, kuwa daamaa yayeewoo, yaukuwawoo taano esee gaano pedeo see menaa apanaa yuwa kuwa se gaabuu taai.

⁴³ Ikii Parisi kaa bagee yuwa pedeo kaatagea nao. Ikii ko mée me ebo naekeasiino too ede see gaayaa bagee yuwa. Sembahyang segee see ee yiba mée me nadeesi naadi woopasi ebo bagee me animaayu taa see yoo kiyoo too ikii animagaano ede. Bedaa ikii mée kutuu taa see yoo peenaa siyaa kaboo 'Epao, inii me eboo' see naapaagee taano kuwa miya ede see bagee yuwa yaai.

⁴⁴ Ikii Parisi kaa bagee yuwa pedeo kaatagea nao. Ikii mée ogo da mokoo. Kuwa ko boota bagee ogo maataagea kiya semoo yiba boota bagee agoo see kuwa nekeensi

naadi agiyoo magaano taa kemaata mée yuwa ewo kaa kitaa peegee naadi pedeo kiyaa" see asigi. §

⁴⁵ Kisee asigi naadi Musa me menaa mée topetaa see bagee ena me Yesus asiino, "Ei, Guru. A me kuwa Parisi kaa bagee yuwa pedeo menaa asege kuwa A me inii miya pedeo menaa mée asiyaa mokoo yoka" see asigi. ⁴⁶ Yesus me asiino, "Ikii Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ikii miya pedeo kaatagea nao. Ikii me mée paagoo 'Kisee-kisee ukuwaano gaano pedeo' see menaa-panaa kuwa ukuwaano kana. Ikii me kuwa menaa-panaa kuwa mée kaa yadootaata kaama mée yuwa ma epo enataa eukuwaano be kegeekaa.

⁴⁷ Yaai, ikii Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa pedeo kaatagea nao. Ikii idukaa nabi bagee me menaa kuwa daamaa poga-poga naadi okoo me ogo maagee yoo daamaa ipiipii segee siyaa. Kuwa nabi bagee kuwa idukaa ikii me bagee yuwa me be kaa wogeepeta yoka ⁴⁸ ikii me idukaa bagee ma ikii paaya ena dimii, ena menaa see bagee yuwa too. Ikii me bagee yuwa me nabi bagee wogeepii seta, bedaa nabi bagee ogo magagee yoo ikii me ipiipii seta, ikii kisee ukuwawookea yoka ikii miya 'Kuwa nabi bagee wogeepii seta kuwa daamaa yoka' see dimii agoo see bagee yuwa. ⁴⁹ Kisee kemaata idukaa Ogatamee me ipi kaa wegata menaa mee ko kisee: 'Anii nabi bagee yuwa ma, Ni me menaa nadoonaa siyaa bagee yuwa ma kuwa Israel bagee paagoo yapeeyaapa.

11:44 Mat 23:27-28 § 11:44 Musa menaa ena mee ko kisee: Mée ogopa yaadee siyu ko tuunuu siyaa. Kisee tuunuu sepea bagee yuwa unu petoo Ogatamee me ee kaa toono daa. Unu petoo omemaata kaama bedaa daba tuyaayaa, see menaa ebeamaata. Mee mokoo miya mée me Parisi kaa bagee yuwa semoo yiba yaato kuwa nekeeniino taa kaa okoo sekaataa peeyu ko okoo miya pedeo kiyaa, kisee Parisi kaa bagee yuwa nekeensi naadi ebea-ebea menaa kuwa.

Yapeeyaata kaama noonaa okoo me wogeepii taatagea, noonaa wegee-wegee taatagea' see wegata. ⁵⁰ Ikii me kisee ukuwaatagea yoka idukaa kaama kuwa pedeo taa see bagee wogeepii siwoo seta menaa kuwa uduma petamanii kaama eto too ikii kaa too kaapa, ikii kaa pedeo dogaa-pea. ⁵¹ Petamanii wugimaata mée mee ko Habel mee. Wodopasi wugimaata mée mee ko Zakaria mee. Waa Ogatamee me ee to yupii, Ogatamee paagoo agiyoo kupi-manee taa see yoo yaayupii da kaa kiyoo wogeta. Habel ma, Zakaria ma kuwa yaayupi bagee uduma wogeepii siwoo seta menaa kuwa uduma ikii kaa too kaata. Ani me kisiino ko: Kuwa wogeepii seta menaa kuwa uduma ikii etokaa tuyaa bagee yuwa kaa too kaata yoka daamaa nekeenii.

⁵² Ikii Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa pedeo kaatagea nao. Ogatamee ipi kisi naadi menaa kuwa ikii me mée tupiino taa. Mikee, kunci mee ikii paagoo ekeata kiya ikii kenee to kaa taamege-taamege taa see bagee yuwa too. Ikii miya keneawee se pakaaneekea, bedaa pakaaniinaka ou see gaayaa bagee yuwa miya ikii me taamege-taamege yasegeekea" see asigi.*

⁵³ Kuwa menaa asemaata kaama apanaa magaa kaa peeta kaama wodoo kuwa Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma, Parisi kaa bagee yuwa ma okoo me Yesus maamaa wisiniwookeya. Okoo me Yesus paagoo mena maamaa eebaa omaago ma apaadee segeekea. ⁵⁴ Mee ko okoo me "Yesus me kisee pedeo menaa mée eewegagi yaai" see menaa kuwa yaweganaa taano see naadi mena maamaa apaadee segeekea.

11:51 Kej 4:8, 2Taw 24:20-25 * 11:52 Kunci mee ko Ogatamee ipi kisi naadi topeta menaa ebea-ebeta. Kenee to mee ko Ogatamee daamaa ipi kaano ebea-ebeta.

12

Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa paagoo gaamaasi naadi aseta menaa

Mat 10:26-27

¹ Kuwa kaboo da mée eebaa, se egamaayaa kutuu naadi mée sipi kaa aabatagi-maabatagikea. Yesus me mée topetaa see menaa kuwa Wa me topenaa see bagee yuwa keta asiino, "Parisi kaa bagee okoo me ragi yeeyee kuwa ikii gaai. Okoo tapaato yaato ena, semoo yiba yaato ena see bagee yuwa.* ² Mée me koogo maapetaa see menaa uduma awee da kaa kedaa taapa, bedaa koogo boone-maata menaa yuwa uduma miya ipi kiyaabuu taapea. ³ Kisee kemaata ikii me daatooyiba yaato wegayaa menaa kuwa bedaa egapi yaato awee da kaa yiipea, bedaa ikii ee yiba koogo ebe kaa menaa, poko kaa menaa aasee siyaa menaa kuwa yoo da kaa mena ebo kaa wegakumiipea.

Ogatamee mee too wedaasi naadi menaa

Mat 10:19-20,28-33, 12:32

⁴ Ni me epa see bagee yuwa, wae. Ani me kisiino ko: Mée se wedaai. Okoo má yaato too wugimaayaa, mee kaama asii agiyoo ena ma se ukuwamaayaa yoka se wedaai. ⁵ Wedaano ko Ogatamee Wa too wedaai. Waa ko má yaato wugimaata kaama neraka biyaa yiba mée tameepeasiyaa see Mée. Mikee, Wa too wedaai, mée kuwa wedaakee se. ⁶ Mugipo daaya see bedoo mee aii agiyoo, esee peedi see bedoo, imi idibi waa naa enaataa kepe peedi wiya too masiyaa agiyoo da, se maa? Mikee kiya bedo ena

---

* 12:1 "Parisi kaa bagee kuwa okoo me ragi yeeyee kuwa ikii gaai" see aseta menaa mee mena nekeeniino yaato ko ragi yeeyee roti semoo yiba kaama roti uduma iyadoo pakayaayaa see see okoo me pedeo dimii, pedeo menaa kuwa me mée eebaa deebaa siyaa yoka gaai naadi ebea-ebea menaa kuwa. 12:1 Mat 23:25-28 12:2 Luk 8:16-17 12:4 Why 2:10

too too mee miya Ogatamee me se gaabuu siyaa. ⁷ Bedaa ikii edooyuu apa uduma miya Wa me daamaa kiegamaata ipi. Ikii ebo, apanaa agiyoo see see se, mugipo daaya see bedoo maamaa eebaa kiyaa miya ikii ma endagii se, kisee Wa me ikii kigaataa see yoka mée se wedaai.

⁸ Ani me kisiino ko: Okoo mée paagoo weda taa ma 'Anii Yesus sekaataa bagee' see asiya bagee kuwa Mée Yogaa mee me miya Ogatamee me malaikat bagee yuwa paagoo 'Waa ko Ni sekaataa nameeno weda taa see mée yoka' see yawegaata. ⁹ Kiya okoo mée paagoo Anii nawisintaata 'Yesus mee anii ewo see Mée' see nawegayaa bagee kuwa Ani me miya wisintaata Ogatamee me malaikat bagee paagoo 'Mee ko Anii ewo see mée yoka' see yawegaata.

¹⁰ Mée Yogaa mee pedeo see yawegaa-wegaa siyaa bagee kuwa uduma Ogatamee me epa ekeasiyaa kiya Roh Kudus mee pedeo see yawegaa-wegaa siyaa bagee kuwa epa se ekeasiyaa.†

¹¹ Mée me ikii kipeneata sembahyang segee see ee kaa eboo yuwa paagoo miya kiipootagea, apanaa eboo yuwa paagoo miya kiipootagea kiya ikii kiipeeyaa kaboo 'Anii kaasee menaa wegaapa, kaasee menaa wegaapa?' see dimii kuwa se abaai. ¹² Ikii mena wegaano kaboo 'Kisee wegaai, kisee wegaai' see dimii kuwa Roh Kudus me ikii kisi-manee taapi yoka se gaagaa taai" see asigi.

Dimi taa see senawii mée ena kaa ebea-ebea menaa

¹³ Kiyoo kutuukea bagee yuwa mée waa ena me Yesus asiino, "Guru wae, neawaagi mee enaataagi me daa kepee, daa agiyoo kuwa wa me naawudisi yoka A me nawegaai"

12:7 Luk 12:24   12:9 Luk 9:26   † 12:10 Roh Kudus mee pedeo see yawegaa-wegaa siyaa kuwa ko "Yesus Wa me paa yaabagaapii segeeki kuwa Roh Kudus me pesee kaa se kiya paa tawata kaama too yaabagaapii siyaa" kisee pedeo see yawegaa-wegaa siyaa kuwa.

see asigi. ¹⁴ Kiya Yesus me asiino, "Mée yogaa to, ekea yupii da kaa mena kiwegataa see mée mee Anii se" see asigi. ¹⁵ Aseta kaama bedaa kiyoo topea bagee yuwa paagoo asiino, "Ikii kepe ou, agiyoo ou kisee ou dimi-pami kuwa nekeenii. Agiyoo tabaa da eebaa kiyaa miya umiino, toono begaa da kuwa daamaa too kaapa se yoka gaai" see asigi.

¹⁶ Kiyoo kaama Yesus me ebea-ebea menaa ena eewe-gaano ko kisee: "Kepe yago mée ena wa me weekee agiyoo yuwa maamaa eebaa iyaga. ¹⁷ Wa me dimi yiba gaano, 'Ni me weta agiyoo eebaa kiya maagee yoo sikii taa yoka kaasee naa ukuwaapa?' see gaagi. ¹⁸ Bedaa wa me gaano, 'Ni me ukuwaanaka agiyoo eto nekeenega, mee ko ni me daaii, yigimeeii taa see ee kuwa peedi yoka anii kabamaata kaama bedaa wiyaagoo ebo-ebo taanaka. Ebo-ebo taata kaama ni me gandum poo yuwa ma, apanaa agiyoo yuwa ma uduma kuwa ee yuwa yiba magaapa. ¹⁹ Anii kuwa agiyoo uduma awemaata kaama ni me gaawoo taapa dimii mee ko kisee: Ni me maagee sepa agiyoo tabaa da eebaa yoka eto kaama wadoo anii pesee too umiwoo, toowoo taapa, se gaagaa siwoo taapa. Ani me umiino, toono kuwa ede ma, ede ma too noowoo, toowoo siwoo taapa' see gaagi. Wa me kisee gaagi ²⁰ kiya Ogatamee me asiino, 'Ei, dimi taa see mée, eto mee digiyoo mee aa bogaape yoka a me ekaato noowoo taano see naadi maagee sepe agiyoo kuwa aa se naape, se maa?' see aseta" see kuwa Yesus me eewegagi.

²¹ Bedaa Yesus me asiino, "Okoo agiyoo-pagiyoo okoo ekaato kaa too yigimeeii taa see bagee kuwa kisee kaata. Kisee bagee kuwa Ogatamee me 'Okoo daba kiyaa bagee yuwa too' see gaayaa" see asigi.

Gaano pedeo agiyoo kaa dimi se gaagaa taai naadi topeta menaa

Mat 6:25-34

²² Yesus me mee ebea-ebea menaa da eewegamaata kaama Wa me topenaa see bagee yuwa paagoo asiino, "Kisee kemaata ikii me gaano pedeo agiyoo kaa se gaagaa taai. 'Inii maagiyoo naapea, inii maa da kaa maagiyoo magaapea?' see kuwa dimi se nagimaai. ²³ Kuwa agiyoo kuwa ebo agiyoo se. Naano agiyoo kuwa ebo maa diya peedi, dimi menaa da mee too ebo, bedaa doka kuwa ebo maa diya peedi, maa da mee too ebo. ²⁴ Epaawee peenaa see bedoo kuwa deeweei. Okoo keepa weeno miya taa, daaii, yigimeei taa see ee miya taa kiya Ogatamee me naano agiyoo daamaa manegeeki. Bedo kuwa peedi, ikii ma endagii taa see agiyoo kiya Wa me kisee daamaa manegeeki kemaata ikii miya daamaa kineewoo taapi. ²⁵ Dimi gaagaa see kaa waa ekaato umiino, toono begaa togoo kiyaayaa bagee naa ena agoo ye?† ²⁶ Kisee kemaata ikii dimi gaagaa see kaa peedi agiyoo ena miya se agoo kiyaayaa gaayu ko kaasee kaa apanaa agiyoo kaa dimi gaagaa siyaa?

²⁷ Boo pui kuwa ikii deeweei. Kuwa boo pui kuwa ukuwaano agiyoo miya taa, doka iyaakee miya taa kiya kuwa diino yago. Ani me kisiino ko: Salomo waa senawii ebo, wa me maagee seta dokaa kuwa diino daamaa kiya kuwa boo pui kuwa esee diino daamaa, Salomo me dokaa see see se. ²⁸ Kuwa boo kuwa ebo agiyoo se, eto ke-naagoo iyata kaama tokoma mee da badegeeta biyaa kaa yuwitaayaa agiyoo kiya Ogatamee me diino daamaa

---

† 12:25 Dimi gaagaa see kaa waa ekaato umiino, toono begaa togoo kiyaayaa bagee ena ma taa. Mee mokoo miya mée me dimi gaagaa see kaa okoo me gaano pedeo agiyoo kuwa se agoo kiyaayaa yoka dimi se gaagaa seta Ogatamee kaa too dimi maawoo taai naadi aseta menaa mee. 12:27 1Raj 10:4-7

yakiyaabuu see. Kisee kemaata Wa me ikii me dokaa kuwa miya kuwa boo kuwa asii esee daamaa kiagoo kiyaaabuu siwoo taapi, se maa? Ikii dimi gaagaa naadi Ogatamee kaa dimi se maageekea bagee kuwa naa yaai. ²⁹ See keta yoo 'Inii maagiyoo naapea, mapea uwoo naapea?' see kuwa se gaagaa taai. ³⁰ Kuwa dimii kuwa ko mée tomaa-tomaa uduma kisee gaagaa siyaa dimii yuwa. Ikii me gaano pedeo agiyoo uduma Ikiitaagi mee ipi yoka dimi gaagaa see se ³¹ kiya ikii me Ogatamee Wa too ebo mée eetoono kuwa ou see dimii mee gaawoo taai. Mee kaama ikii me gaano pedeo agiyoo kuwa Wa me kineewoo taapi.

³² Ei, Ni me domba tabaa da ikii se wedaai. Ikii kuwa ko eebaa taa kiya Ikiitaagi Wa me ebo totaa see yoo kiyoo ikii ebo toono komoo kiniino ede kigi yoka se wedaata ³³ ikii me agiyoo-pagiyoo pe-doogeta kaama masiipea kepee yuwa daba bagee yuwa manii, kisee ikii nekee kepe ayaabu ena agoo kiyaa. Mee kepe ayaabuu to se nuku kiyaa, epoo to wodoo agiyoo ikii masegee siwoo siyaa, kisee too se taa kiyaa. Kuwa agiyoo oma maseekee bagee se masiyaa, dene-dene kuwa miya se nuyaa. ³⁴ Ikii me ou gaayaa agiyoo kuwa kaa too dimi maayaa yoka daamaa nekeenii."§

Yesus mee ikii se nekeeniyaa kaboo meetagi yoka ipiipi deewoo taai naadi ebea-ebea menaa

³⁵ "Ikii me eboo me agiyoo yaokagee see kaa magaakee dokaa kuwa maawoo, peto wakimiwoo, kisee ikii me eboo miyaa mee maamaa diitoo siwoo taai. ³⁶ Mee ko kisee: Agiyoo yaokagee see bagee kuwa okoo me eboo waa mée

---

12:32 Luk 22:29   12:33 Luk 6:38, 11:41, 18:22   § 12:34 "Ikii me ou gaayaa agiyoo kuwa kaa too dimi maayaa" see aseta menaa kuwa ko mée me ou gaayaa agiyoo kuwa ko magaa da kaa agiyoo gaayu ko magaa da kaa agiyoo kaa dimi maayaa kiya Ogatamee mee ou gaayu ko Ogatamee kaa dimi maayaa see kuwa nekeensi naadi aseta menaa.

me api goetaa see yoo naano agiyoo pe-noogiino see naadi peegi. Waa peeta kaama wodoo okoo me eboo moga meepi ye, epee meepi ye naadi maamaa diitoo, kisee too mee eboo meemaagi. Waa kene tugu-tuguki kaboo okoo moga kene yakabataagea. Mee see see ikii miya kisee daamaa yaukuwaano see naadi maamaa diitoo, ekaato ipiipii siwoo, umiwoo taai. ³⁷ Kisee agiyoo yaokagee see bagee kuwa daamaa, ede nao. Anii mikee kisiino ko: Mee eboo meemaata kaama 'Ikii ko paayaa see dimii taa, daamaa ipiipi nadiitoo siwoo see bagee yuwa yoka naano ke, animaayu taai' see asiipi. Kiyoo kaama agiyoo yaokagee see bagee me magaakee dokaa kuwa wa too maataata kaama naano agiyoo okoo paagoo yawudiipi, kisee yaukuwaapi.* ³⁸ Mee eboo mee daatooyiba yupigapi yee, awiino taa kaboo yee meemaata kaama wa me agiyoo yaokagee see bagee yuwa agiyoo daamaa ipiipii semaata nadiitoo taakea see deeyu ko kuwa bagee yuwa daamaa, ede nao, see kuwa mikee kisega. ³⁹ Daamaa nekeenii: Oma masetaa see mée daatooyiba yaato mee kenoo kaa, mee kenoo kaa meepi see kuwa ee epoo mée ipi naaki ee se nakabasi naadi ipiipi see diitoo siyaa. ⁴⁰ Mee mokoo miya Mée Yogaa mee meetagi mee ikii se nekeeniyaa kaboo meetagi yoka ikii daamaa ipiipi diitoo siwoo taai" see asigi.

*Agiyoo yaokagee see bagee yuwa kaa ebea-ebea menaa
Mat 24:45-51*

12:36 Mat 25:1-13, 1Pet 1:13 * 12:37 Mee eboo meemagaano taa kaboo kuwa agiyoo yaokagee see bagee yuwa waa daamaa nadiitoo, ni me agiyoo daamaa naukuwawookea yoka naadi waa meemaata kaama waa ekaato dimi peedi ekeata kaama kuwa wa me agiyoo yaokagee see bagee yuwa ebo ekeata okoo paagoo naano agiyoo yawudiitagi, kisee aapeka siyaa mokoo. 12:37 Luk 22:27, Yoh 13:4-5

⁴¹ Petrus me asiino, "Tuhan, kuwa ebea-ebea menaa kuwa inii too gaamaasi naadi mée asege menaa ye, mée uduma asege menaa ye?" see asigi. ⁴² Bedaa Yesus me ebea-ebea menaa kaa eewegaano, "Agiyoo yaokagee see bagee yuwa kuwa dimi daamaa bagee gaayu ko waa kaasee mée? Mee ko wa me eboo me menaa uduma daamaa yayeewoo see mée, waa dimi ipi kaa too yaukuwagee see mée. Kisee mée to gaayu ko mee eboo me wa paagoo asiino, 'Kuwa agiyoo yaokagee see bagee apanaa yuwa kuwa a me daamaa nadiitoo taai, bedaa naano agiyoo eewudiino kuwa miya a me too' see asiipi. ⁴³ Mee eboo maga nawigeeta ee kaa meemaata deeyaa naaki mee mée to me kuwa agiyoo yuwa daamaa yaukuwataaki yoka mee mée to daamaa, ede nao. ⁴⁴ Anii mikee kisiino ko: Mee kaama wodoo wa me agiyoo-pagiyoo uduma 'A me too nadeewoose yoka' see asiyaa.

⁴⁵ Agiyoo yaokagee see mée dimi pedeo gaayu ko waa dimi yiba ni me eboo mee moga se meepi yoka naadi kaama kuwa agiyoo yaokagee see bagee apanaa yuwa, paayogaa miya, api miya kuwa kopaa dakamegee taano ma, naano dimii kaa too omegee taano ma, boomagaa see uwoo noogee taano ma, kisee ukuwagee siyaa. ⁴⁶ Wa me eboo meepi naagoo ewo yoka waa miyaa naagoo mee mée to kopaa dakamemaata kaama Ogatamee si yayeetaa see bagee yuwa dogeamaayaa yoo kiyoo dogeamaapi.

⁴⁷ Kuwa agiyoo yaokagee see bagee okoo me eboo me aseta menaa yuwa yeegea, ipi kiya waa meeno taa kaboo ipiipii taano taa, wa me menaa kuwa si yaukuwagee siyu ko okoo kopaa dakamaano kuwa ebo kaata. ⁴⁸ Mée noonaa ko mee eboo me aseta menaa kuwa ewo, yiino taa. Mee eboo meeno taa kaboo okoo miya kopaa dakamiyaa agiyoo ukuwagee seta kiya kopaa dakamaano mee ko

peenaa too kaata. Kuwa me kemaata Ogatamee me aseta menaa maamaa yeetaa, maamaa ipi see bagee kuwa okoo paagoo 'Kuwa Ni me kiseta menaa kuwa daamaa naokagee sepea ye' naadi apaadee taatagi, bedaa Wa me agiyoo eebaa naokageesi naadi kaama yaekeata bagee kuwa paagoo miya 'Kuwa Ni me kiekeata agiyoo kuwa koga ma nakiyaagea ye?' see asiitagi" see asigi.

Yesus me "Anii mée aapekadaasi naadi meta" see aseta menaa

Mat 10:34-36

⁴⁹ "Anii meta mee ko magaa da kaa biyaa uwaakumiino see naadi meta. Eto kiipaa miya biyaa peega naaki esee daamaa see gaaga.[†] ⁵⁰ Anii boodi abaano ebo kaata, aewae siyaa agiyoo yiba natukumiyyaa mokoo. Kuwa agiyoo yuwa Anii boodi abaamaata eto totaaka naaki daamaa, ede. Boodi abaano taa kaa Anii be, Anii dimi gaagaa segeeka. ⁵¹ Anii magaa da kaa mée tomaa uduma aaemee-emees siyaano see naadi meta see nagaagea ye? Anii mée aaemee-emeesi naadi menaa doomega se kiya mée aapekadaasi naadi meta. ⁵² Kuwa ko eto kaama wodoo ee ena kaa mée okoo idibi waa naa tuyaa yoo aawisii taapea. Kisee mée okoo wedo ma apanaa mée ekea wiya ma aawisii taapea.[‡] ⁵³ Nagamee ma, paayogaa to ma ekea aawisii taapea, okooto ma, ukuyogaa to ma ekea aawisii taapea, paimée baayo ma, apimee ma ekea aawisii taapea, kisee aapekadaa taapea" see asigi.

[†] 12:49 "Magaa da kaa biyaa uwaakumiino" see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus me doomega menaa kuwa me mée tomaa yuwa aapekadaa naadi kaama mena si yayeetaa see bagee kuwa wigintagaa siyaa ebea-ebea menaa mee. 12:50 Mrk 10:38 12:51 Luk 2:34 [‡] 12:52 "Ee ena kaa bagee aawisii taapea" see aseta menaa mee ko 'Yesus yaato bagee yuwa okoo too, Waa be kiya bagee yuwa okoo too, kisee aapekadaasi naadi meta' see kuwa nekeensi naadi aseta menaa.

⁵⁴ Bedaa Wa me kiyoo topea bagee yuwa asiino, "Ikii uwaataa da keno seomigi yaato sinu pakaga see deeyu ko 'Deka weepa yoka' see kuwa wegayaa, kaama too mikee deka wiyaa. ⁵⁵ Bedaa ikii yamuyaato kaama bo pakaga see deeyu ko 'Kenaagoo ko awee kaapa' see kuwa miya wegayaa, kaama too mikee awee kiyaa. ⁵⁶ Ikii ipi poga-poga naadi mée deebaa see bagee yuwa yaai. Sinu, bo, kisee agiyoo deeta kaama 'Kisee kaapa, kisee ukuwaaniipa' kuwa ikii ipi see bagee kiya eto kiipaa ukuwaandaa taaka agiyoo kuwa ikii deegea kiya kaasee kaa se nekeenega ya?

⁵⁷ Kisee agiyoo ukuwaandaa taaka yoka ikii me 'Kuwa mikee menaa ii' see kuwa kaasee kaa se pekataayaa ya?

⁵⁸ Daamaa nekeenii: Aa kakagoo kiyaa mée to me mena pekataa see bagee yuwa paagoo kapeeyu ko eta mana kaa kaama dimi daamaata kaama moga mena taa kiyaii. Mena taa kaano taa kiyu ko amokiyoo mena pekataa see bagee paagoo kadogeamaayaa. Kiyoo kaama polisi yagaa kaa kapeaniyaata kaama digiyoo ee yiba katameamaayaa. ⁵⁹ Kisee kiyaa naadi Ani me kasiino ko: Aa kuwa kaidimpi kepee uduma maniyu too mee digiyoo ee yiba kaama aa daba kapeeyaayaa yoka kuwa menaa mani taa kiyaii" see asigi. §

13

Pedeo dimii, pedeo menaa ekeasi naadi menaa

¹ Kuwa kaboo da kiyoo topea bagee yuwa me Yesus asiino, "Galilea wee kaa bagee noonaa Ogatamee me ee

---

12:56 Mat 16:2-3 § 12:59 "Aa kakagoo kiyaa yuwa mani taa kiyaii" see aseta menaa mee ko Ogatamee me mée wigintagaatagi naagoo pedeo kiyayaa naadi Ogatamee ma menaa kuwa eto kiipaa mani taa kiyaii naadi ebea-ebea menaa mee. 12:59 Mat 5:25-26

kaa Wa paagoo agiyoo kupi-manee taakea kaboo Pilatus wa me okaa yago bagee yuwa me wugimaagea" see asegea. ² Yesu me asiino, "Kuwa Galilea wee kaa bagee wugimaagea kuwa ko ikii me gaano, 'Okoo me pedeo ukuwagee seta agiyoo esee eebaa, apanaa Galilea wee kaa bagee kuwa see see se, kisee kemaata okoo wugimaagea daa' see kuwa ikii gaagea ye? ³ Kisee se gaai. Ani me kisiino ko: Ikii me pedeo yuwa ekeata Ogatamee ma dimii menaa kaa too umiwoo, toowoo see kuwa se ukuwayu ko okoo see see ikii miya pedeo kaatagea yoka daamaa nekeenii. ⁴ Bedaa kuwa miyoo taa Yerusalem gebo kaa magaa, Siloam yaato magaa kaa bagee okoo mée gaasi ma wagoo boomea kuwa miya kisee. Mee magaa kaa asii-maga-maga seta ee mee ometa kaama mée tagimeta bagee kuwa naa ikii me gaano, 'Kuwa bagee kuwa esee dimi pedeo bagee, apanaa Yerusalem magaa kaa bagee kuwa see see se, kisee kemaata ukuwaanega daa' see kuwa ikii gaagea ye? ⁵ Ikii kisee se gaai. Ikii me pedeo yuwa ekeata Ogatamee ma dimii menaa kaa too umiwoo, toowoo see kuwa se ukuwayu ko okoo see see ikii miya pedeo kaatagea yoka daamaa nekeenii" see asigi.

Daamaa poo ekawoo taano taa yaai naadi ebea-ebaa menaa

⁶ Kiyoo kaama Yesu me ebea-ebaa menaa kaa eewe-gaano, "Bugi epoo mée wa me anggur poo bugii da kaa ara piyaa wodoo ena weemaayu. Iyawoo naadi kaama kaawaa ena poo daano see naadi peedoota piya wodoo to kaa peemaata kaama iiyaga-yaga siyaa naaki poo ota ena ma, ena ma taa. ⁷ Wa me bugi yayaagee see mée to paagoo asiino, 'Anii eto miyoo tahun wedo kuwa mee piyaa mee poo ekapa ye, taa ye naadi kaama deege-deege segeeka kiya poo ota ena ma ekaano taa yoka kaasee ukuwaano see

ekeasiino? Maga tuwo kaapa yoka nakubikumii' see asigi. ⁸ Kiya bugi yayaagee see mée to me asiino, 'Neataagi, eto mee tahun mee too ekeasede. Anii mani yuwa maga daamaa meamaata kaama poo daamaa ekasi naadi agiyoo magaapa. ⁹ Magamaata kaama mee tahun mee kaa poo ekadaa siyu ko daamaa, ekeasii kiya poo se ekayu ko koosi, kobeepesii' see asigi" see kuwa Yesus me eewegagi.

Sabat naagoo Yesus me doogaa ituunta see apii ena daamaa yatopeeniyaata menaa

¹⁰ Kaawaa ena Sabat naagoo Yesus mee sembahyang segee see ee yiba mée topetaaka too ko ¹¹ api ena kiyoo topa. Waa paa me peneata kaama tahun gaasi ma wagoomegee naadi doogaa da ituunega, topoo petooniino naka. ¹² Yesus me waa deeta kaama "Meei" asigi. Meemaaga kaboo da Wa me asiino, "A kaa meanta agiyoo mee eto kiipaa ki taa kega" see asigi. ¹³ Yagaa da mee apii kaa peneasigi naaki taka ena topoo yiinaageega, Ogatamee yaapaageeka.

¹⁴ Kisee kiya kiyoo sembahyang segee see ee kaa eboo me Yesus kagoo kigi. Yaai, Sabat naagoo kiya mee agiyoo yataa kiyaagi naadi kaama wa me kiyoo topea bagee yuwa asiino, "Mée kaa meanee siyaa agiyoo yataa kiyaano kuwa Sabat naagoo se. Kisee agiyoo yataa kiyaano egapii kuwa bedimi topa yoka kuwa egapii kuwa kaa too ikii kaa meanee see agiyoo kuwa kitaa kiyaasi naadi meei" see asigi.

¹⁵ Tuhan me waa asiino, "Ikii dimi ipi poga-poga see bagee yuwa yaai. Ikii me moneekee agiyoo yuwa Sabat naagoo miya ope gokataata uu dee kaa uwo nusi naadi eepeegeekeka, se maa? ¹⁶ Mee apii mee miya Abraham me asii-kaba-kaba seta apii, Iblis me gadimetaata tahun

gaasi ma wagoo omegee seta apii yoka Sabat naagoo yagokataaga kuwa miya daamaa, se maa?" see asigi.

¹⁷ Kuwa asigi menaa kuwa kaa Yesus kagoo kegea bagee yuwa uduma ego weda kegea kiya apanaa kiyoo topea bagee yuwa okoo Yesus me ukuwanaa see agiyoo kuwa uduma ebo nao naadi esee ede kegea.

Sesawi poo keepa iyayaa-iyayaa ebea-ebea menaa ma, ragi see agiyoo iyadoo pakayaa-pakayaa ebea-ebea menaa ma

Mat 13:31-33, Mrk 4:30-32

¹⁸ Yesus me asiino, "Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa kuwa Anii ebea-ebea menaa kaa kaasee kiiwegayaa? Eto ko kisee: ¹⁹ Mée ena sesawi poo keepa ena masegeeta wa me bugii da kaa weetayu. Iyaga naaki wodoo to ebo kiwooka siyaa. Kago ebo peeda-paada naadi kaama bedo yuwa kiyoo geka daamaa maagee siyaa. Mee mokoo miya Ogatamee Wa too ebo mée eetoono kuwa" see asigi.

²⁰ Bedaa Yesus me asiino, "Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa kuwa Anii ebea-ebea menaa kaa kaasee kiiwegayaa? Eto ko kisee: ²¹ Api ena ragi yeeyee peenaa masegeeta kaama gandum yeeyee eebaa mokoo ebo otaawee yiba sigimekomeeyu. Kuwa agiyoo daamaa enaataa me-gokataga, pe-gokataga naadi kaama eke. Peenaa tookomeeta kaama deeyaa naaki uduma iyadoo pakapa siyaa. Mee mokoo miya Ogatamee Wa too ebo mée eetoono kuwa" see asigi.

Sipi see kenee to taa pakaanii naadi menaa

Mat 7:13-14,21-23

²² Yesus mee Yerusalem magaa kaa taa peetaaki too eta mana kaa ebo magaa kaa miya, peedi magaa kaa miya kiyoo bagee yuwa topepegeeki. ²³ Mée ena me asiino, "Ei, Tuhan, mée peenaa too daba daagimaa pootagea ye?" see asigi. ²⁴ Yesus me kiyoo topea bagee yuwa asiino, "Ikii

sipi see kenee to taa esee omaago ma pakaandee siweei. Ani me kisiino ko: Mée eebaa pakaanega naaki ou naadi pakaandee taatagea kiya pakaaniino ko iyo. ²⁵ Ee epoo mée me yiinaageeta kenee to muntaata kaama wodoo ikii yoo da kaa too kenee to kaa tugu-tugu naadi maama asekee kaa 'Neataagi, apee kene mée yakabatagaai, mée yakabatagaai' see asiitagea. Ee epoo mée me 'Ikii kayoo bagee yuwa? Anii ikii kiewo see bagee yoka' see kisiitagi. ²⁶ Bedaa ikii me asiitagea menaa ko 'Inii ko Aa ma epo naano agiyoo noogee seme bagee yuwa, bedaa A me inii me magaa kaa mée topegee seme, se maa?' see asiitagea. ²⁷ Kiya Wa me 'Ikii kayoo bagee, Anii ikii kiewo see bagee, pedeo ukuwagee see bagee yuwa too kideega yoka peeweei' see kisiitagi. ²⁸ Iminookaa Ogatamee Wa too ebo mée eetoowoo taatagi naagoo Abraham ma, Isak ma, Yakub ma, nabi bagee yuwa ma kuwa uduma ikii me diitagea kiya ikii ma epo se tootagea, maayoo kaa kitameeyamoo taatagea. Kiyoo ko yege ma, gaagaa ma too totaa see yoo. ²⁹ Kuwa kaboo da Ogatamee Wa too ebo mée eetoowoo taatagi yoo apanaa tomaa kaa bagee yuwa mée eebaa ede ma, ede ma noogee taano see naadi meetagea. Okoo awii yaato kaama miya, uwaa yaato kaama miya, wuyaato kaama miya, yamuyaato kaama miya medaa naadi kaama naano agiyoo noogee yoo animaaai taatagea. ³⁰ Mikee, eto kiipaa peedi kiyaa bagee mée eebaa kuwa iminookaa yaato ebo kedaa taatagea, bedaa eto kiipaa ebo kiyaa bagee mée eebaa kuwa iminookaa yaato peedi kedaa taatagea" see asigi.

*Yesus me "Anii Yerusalem magaa kaa bogaano gaano pedeo" see aseta menaa
Mat 23:37-39*

³¹ Kuwa kaboo da Parisi kaa bagee noonaa Yesus paagoo megea. Okoo me asiino, "Herodes mee kawugiino see dimii agoo yoka Aa apanaa magaa kaa pooi" see asegea.

³² Yesus me asiino, "Ikii peedoota mee peeda-paada siyaabuu see kamenoo* mee paagoo peemaata kaama kisee naasii: 'Anii eto kenaagoo ma, tokoma miya paa yaabagaarii taano ma, ikiyoo yataa kiyaabuu taano ma kisee agiyoo ukuwapegee taapa. Wedaagoo to naagoo ko Ni me ukuwagee see agiyoo yuwa uduma sikii, ukuwata-gaapa, see kasigi' see pe-naasii. ³³ Nawugiino dimii agoo kiya eto kenaagoo, tokoma, tokoma mee da miya Anii Yerusalem magaa kaa pakaapa. Nabi bagee wugimagaano mee ko apanaa magaa kaa kaama wugiino iyo, be. Anii mee magaa kaa kiyoo too bogaano gaano pedeo" see asigi.

³⁴ Bedaa Yesus me wegaano, "Sooi, Yerusalem, Yerusalem, idukaa nabi bagee yuwa miya ikii me wogeepii siwoo seta, bedaa Ogatamee me ikii paagoo kimiyaata bagee yuwa miya oma kamu me wogeepii seta. Ayam poodu yuwa kidikaa da me dapimemaata kaama daamaa eetuyaa see see Ani me miya kisee maamaa ikii daamaa enaataa kikutumemagaano see dimii agoo kiya ikii me nabe kegeeka. ³⁵ Kisee kemaata daamaa nekeenii: Eto kaama wadoo Ogatamee ikii ma enaataa se kiitooopi. Ani me kisiino ko: Anii peeta kaama wadoo ikii se nadiipea kisee too Anii bedaa meeta. Mee naagoo ko ikii me 'Tuhan ekaa yadoopi Mée mee migi yoka magiyaage!' see naapaagee taatagea" see wegagi.

---

* 13:32 Peeda-paada siyaabuu see kamenoo mee ko Herodes mee ebea-ebaa. Wa me Yohanes wugimaata see see Yesus mee miya wugiino dimii agoo. Mikee menaa yaweganaa see bagee kuwa wa me be see mée yoka peeda-paada siyaabuu see kamenoo mokoo. 13:35 Mzm 118:26

14

Sabat naagoo Yesus me mée ena ikiyoo yataa kiyaata menaa

¹ Kaawaa ena Sabat naagoo Yesus mee Parisi kaa bagee me eboo ena me ee kaa naano agiyoo notaaka too ko apanaa kiyoo topea bagee yuwa me Yesus mee tuunuu see agiyoo ukuwaapi ye naadi tamaata maamaa diitooke.

² Kuwa kaboo da mée ena, wa me yagaa bado yuwa agidaa naadi boodi meanee taa see mée ena meemaata kaama Yesus ikigii to kaa totaaki. ³ Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma, Parisi kaa bagee yuwa ma okoo paagoo Yesus me asiino, "Musa me menaa yiba Sabat naagoo gaayu ko mée kaa meanee see agiyoo yataa kiyaano mee dagu ye, daa ye?" see asigi. ⁴ Kiya okoo uduma mena taa, koogo togea. Yesus me mee ikiyoo yago mée to kaa yagaa peneasigi naaki ikiyoo taa kega. Ikiyoo yataa kiyaata kaama "Koogo pooi" asigi.

⁵ Yesus me kiyoo topea bagee yuwa asiino, "Ikii me yogaa yee, moneekee agiyoo yee, komo yiba eseaniyu ko Sabat naagoo miya se gaata kaama kisee ki maseageeyaa, se maa?" see asigi. ⁶ Kiya okoo me asiyaa menaa ena ma taa, iyo.

Dimi daba kaa umiwoo, toowoosi naadi topeta menaa

⁷ Mee ee kaa naano see naadi mepea bagee kuwa okoo anii ebo bagee yoka naadi kaama ebo bagee me woopasi animagaano komoo yuwa kaa pe-animaaii naadi totaakea. Yesus me kisee deeta kaama okoo tupiino menaa ena asiino ko kisee: ⁸ "Api goeano naagoo 'Naano ke mee' see kasiyu ko aa peemaata kaama ebo bagee me animagaano komoo yuwa wisintayu, kiyoo se animagaai. Aa kiyoo animaayu ko ee epoo mée me apanaa bagee a asii eboo bagee ena 'Naano ke mee' see asiyaa mée ena wa me

animagaano komoo a me yaanimaayaa. ⁹ Ee epoo mée me ekea paaya 'Naano ke meei' see kisimi yoka waa peedoota a paagoo 'Wae, kiyoo ko wa me animagaakee yoo yoka' see kasigi naaki aa ego weda ma gebo kaa aii bagee me animagaakee yoo kiyoo pe-animaayaa. ¹⁰ Kisee kiyaa naadi 'Naano ke meei' see kasiyu ko aa ee kaa peemaata kaama gebo kaa aii bagee me animagaakee yoo pe-animagaai. Aa kiyoo animaata kaama ee epoo mée mee peedoota a paagoo kasiino, 'Mée yogaa to, kiyoo se. Woo maa kaa ebo bagee me animagaakee yoo pakaa-animagaai' see kasiipi. Mee kaama kiyoo topea bagee yuwa me aa ebo bagee yoka see kagaayaa. ¹¹ Mee ko okoo ekaato ebo ekee taa see bagee kuwa peedi kaatagea, bedaa okoo ekaato peedi ekee taa see bagee kuwa ebo kaatagea" see asigi.

¹² Kiyoo kaama bedaa mee "Yesus Aa naano agiyoo naano ke meei" see aseta mée to paagoo Yesus me asiino menaa ko kisee: "A me apanaa bagee paagoo, egapi yaato miya, daatooyiba yaato miya 'Naano agiyoo naano ke meei' see asenaa taano see gaayu ko a me epa see bagee se asii, aa ma kenagaa miya, a gebo kaa ekaa yago bagee kiyaa miya okoo misi naadi se asii. Okoo me bedaa 'Naano ke meei' see kasiipea, kisee too aa ma ikii too aanoo siwoo taapea yoka okoo aseেকে se ¹³ kiya a me 'Naano ke meei' see asiya bagee kuwa ko kisee: daba bagee yuwa ma, bagaa-kagaa see bagee yuwa ma, oogimaata bagee yuwa ma, emaa digiyoo see bagee yuwa ma kisee bagee kuwa 'Naano ke meei' see asii. ¹⁴ Okoo me aa miya kaanaano iyo kiya koosi, daamaa, ede nao. Ogatamee me menaa daamaa yayeewoo see bagee aya andoo peeyaatagi naagoo a me kisee daba bagee epa gaataa to mokoo da kaniitagi" see asigi.

Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa yoo naano agiyoo eenuyaa ebea-ebaa menaa

Mat 22:1-10

¹⁵ Kuwa Yesus me asigi menaa kuwa Waa ma enaataa nogea bagee ena me yeeta kaama Yesus asiino, "Ogatamee Wa too ebo mée eetoowoo taatagi naagoo naano agiyoo nuyaa yoo kiyoo eenuyaa bagee kuwa esee daamaa, ede nao" see asigi.

¹⁶ Kiya Yesus me mee mée to asiino, "Mée ena me mée eebaa naano agiyoo epo enaataa ede ma eenaano see naadi 'Mee naagoo, mee naagoo naano ke meei' see ase-naa seta. ¹⁷ Mona naagoo ko wa me agiyoo yaokagee see mée paagoo asiino, 'Aa peedoota kuwa miyoo taa mona asenaa sema bagee yuwa paagoo peemaata kaama kisee naasii: "Naano agiyoo-pagiyoo uduma ipiipii semaage yoka meei see kisigi" see pe-naasii' see asigi.

¹⁸ Peedoota okoo paagoo kuwa menaa yaasenaaki naaki okoo uduma 'Se meepa, gaano pedeo agiyoo agoo yoka epa naekeasii see pe-naasii' see asegea. Kuwa ko petamanii asigi mée me asiino, 'Anii etokaa maga ena edaamaaga yoka pe-diino gaano pedeo yoka se meepa, epa naekeasii see pe-naasii' see asigi. ¹⁹ Bedaa apanaa ena me asiino, 'Anii sapi wodaa gaasi edaamaaga kuwa pe-diinaka yoka se meepa, epa naekeasii see pe-naasii' see asigi. ²⁰ Bedaa apanaa ena me asiino, 'Anii eto api goemaaga yoka se meepa' see asigi.

²¹ Mee agiyoo yaokagee see mée kuwa menaa doodoota wa me eboo paagoo pe-eewegagi naaki kagoo ebo. Wa me agiyoo yaokagee see mée to asiino, 'Aa moga peedoota eta keгаа-pagaa kuwa peenaa naadi kiyoo daba bagee yuwa ma, bagaa-kagaa see bagee yuwa ma, emaa digiyoo see bagee yuwa ma, oogimaata bagee yuwa ma kisee bagee kuwa aii badaa namaagii' see asigi.

²² Wa me kuwa bagee yuwa badaa maageeta kaama mee eboo paagoo asiino, 'Neataagi, a me badaa namaagii see nasege menaa da kuwa kaukuwataaga kiya naano agiyoo notaa see yoo eebaa topa' see asigi.

²³ Mee eboo me asiino, 'Ni me ee kaa mée eebaa pudiisi yoka aa bedaa peedoota yamoo maa kaa mokoo eta kegaa-pagaa yuwa uduma peenaa-paanaa naadi kiyoo tuyaa bagee yuwa paagoo omaago ma "Naano agiyoo naano ke meei, naano ke meei" see pe-naaasena taai. ²⁴ Ani me kisiino ko: Ani me miyoo taa "Naano ke meei" see asema bagee kuwa be kega yoka okoo mée ena ma epo eenaano ko be, se naapea' see aseta" see kuwa Yesus me asigi menaa.*

Yesus sekaataa bagee okoo me ee kaa bagee ou, agiyoo ou, kisee dimii ekeasi naadi menaa

²⁵ Kuwa kaboo da mée eebaa Yesus sekaataa megea. Waa okoo yaato ikigi maataata kaama asiino, ²⁶ "Ni sekaataa nameeno see naadi Ni paagoo namiyaa bagee kuwa ko okoo me okonaka, apimee, yogaanii yuwa, okoo kenaa bagee, waa ekaato miya uduma be kaano taa bagee kuwa Ni sekaataa nameeno ko iyo, ²⁷ bedaa piya boko ma dootaata Anii naobeedoota booyaa yoo poono be see bagee kuwa miya Ni sekaataa bagee kaano iyo.

²⁸ Ebea-ebea menaa ena ko kisee: Ikii mée ena asii-maga-maga see ee magaano see gaayu ko ee magaano taa kaboo mee ee magatagaano ko ni me kepee sikii

---

* 14:24 Yesus me ebea-ebea menaa mee nekeeniino yaato ko kisee: 'Naano ke meei' see asigi mée mee ko Yesus ebea-ebea. 'Naano ke meei' yaasena see bagee gaayu ko Wa me menaa yadoonaa see bagee yuwa ebea-ebea. 'Anii se meepa' see asegea bagee gaayu ko Yesus me doometa menaa be kiya 'Iminookaa anii miya naata' see gaayaa bagee yuwa ebea-ebea kuwa. 14:24 Kis 13:46 14:26 Mat 10:37-38 14:27 Yoh 12:25-26, Kis 20:24

kaapa ye, se sikii kaapa ye naadi animaata kaama 'Ee magaano see agiyoo-pagiyoo edaano ko magoo edaayaa, magoo edaayaa?' see keta dimi daamaa gaagaa siyaa, se maa? ²⁹ Kisee daamaa se gaagaa siyu ko ee kaboo da too maataata kaama kepe sikii taa kaa mee asii se maayaa, wisintaayaa. Mee ee kisee aii totaaka kaboo da kuwa kitaa peeyaa bagee yuwa kisee yadeeta kaama wisineekee kaa ³⁰ 'Deede, mee mée mee ebo ee magaano see kiya iyo, se maamaayaa' see yawegayaa. ³¹ Bedaa ebea-ebea menaa ena miya kisee: Magaa da kaa ebo tookee mée ena apanaa magaa da kaa ebo tookee mée ena ma yape aawogee taano see naadi yape paagoo poono taa kaboo waa animaata kaama dimi gaagaa taano ko 'Ni yaato okaa yago bagee mée bado gaasi kuwa me yape bagee yaato okaa yago bagee bado mée oga kuwa daba, peedi kiyaano see naadi mée sikii ye, sikii taa ye?' see keta dimi daamaa gaagaa siyaa, se maa? ³² Mée sikii taa gaayu ko yape bagee meemagaano taa kaboo emee-eme taano see menaa keta doodoota yape bagee paagoo peewegayaa. ³³ Mee mokoo miya ikii me agiyoo-pagiyoo uduma se ekeasiyaa bagee kuwa Ni sekaataa nameeno ko iyo.†

³⁴ Dega mee ko daamaa agiyoo kiya dega gii taa keegoota kaama wodoo kaasee bedaa gii kiyaayaa?

³⁵ Magapugu mantagaa siyaa miya iyo, apanaa gaadee siyaa miya iyo, má agiyoo mokoo naadi tameano too. Apa

---

† 14:33 Kuwa ebea-ebea menaa wiya kuwa nekeeniino yaato ko kisee: "Anii maagiyoo ukuwamaata kaama anii sikii kiyaa, anii Yesus sekaataa peeyaa?" see gaasi naadi ebea-ebea menaa kuwa. Mée me "Ee kaa bagee miya ou, agiyoo miya ou see dimii kuwa ma enaataa Yesus sekaataa peeyaa" see dimii gaayaa kiya taa, kisee ou-ou dimii ekeata kaama too sikii naadi kaama Yesus sekaataa peeyaa see kuwa nekeensi naadi ebea-ebea menaa yuwa. 14:33 Luk 18:28

agoo see bagee daamaa yii" see asigi.‡

15

Egata domba wodaa deemaayaa ebea-ebaa menaa

Mat 18:12-14

¹ Kuwa kaboo da pajak kepee yamasegee see bagee yuwa ma, apanaa dimi pedeo see bagee yuwa ma okoo mée eebaa Yesus me menaa yiino see naadi medaakea.

² Parisi kaa bagee yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma okoo me kisee deeta kaama mena dukumeawee taano ko "Mee mée mee me dimi pedeo see bagee yuwa badaa maata kaama okoo ma enaataa naano agiyoo epo eenoogeeki, yaai" see menaa yawegagea.

³ Yesus me ebea-ebaa menaa kaa okoo asiino, ⁴ "Ikii mée ena wa me domba wodaa eebaa, ogei me badoo ena agoo kiya ena mee egayu ko waa kaasee ukuwayaa? Woda eebaa yaato sembilan puluh sembilan kuwa boo uwaa da kaa aii ekeata egapi mee mee abaano see naadi peeyaa. Abagee siwoo naadi kaama deemaayaa yoo too, kisee ukuwayaa, se maa?" ⁵ Deemaata kaama kadeemaaga nao naadi ede kaa weka tapa doodoota ee kaa. ⁶ Peemaata kaama waa ma bagee yuwa ma, wa gebo kaa bagee yuwa ma kuwa uduma mena ogegeeta asiino, 'Wae, ni me egapa domba wodaa mee deemaata eto mee yagadoo mega yoka ikii anii ma epo enaataa ede ma, ede ma niisiweei' see asiyaa, see kuwa. ⁷ Ani me kisiino ko: Mee mokoo miya dimi topoo see bagee mée eebaa yaato sembilan puluh sembilan kuwa kaa epoo to wodoo bagee yuwa ede ma, ede ma segee

---

‡ 14:35 Dega gii taa kemaata tameano too see mee mena nekeeniino yaato ko gii taa yoka má agiyoo too. Mee see see mée noonaa Yesus sekaataa meenaka see dimii agoo kiya Yesus ou dimii mee peedi, apanaa bagee, apanaa agiyoo kuwa ou dimii mee ebo naadi kaama ekeasiino be. Kisee bagee kuwa miya má bagee yuwa too naadi ebea-ebaa. 15:2 Luk 5:29-30, 19:7

siyaa. Kiya dimi pedeo bagee waa ena too too kiyaa miya wa me pedeo yuwa ekeata Ogatamee ma dimii menaa kaa too umiwoo, toowoo see kuwa kaa epoo to wodoo bagee yuwa me mee asii esee ede ma, ede ma segee siyaa."^{*}

Egata kepee deemaayaa ebea-ebea menaa

⁸ "Bedaa mena ena ma kisee: Api ena ebo kepee gaasi agoo kiya ena egayu ko waa kaasee ukuwayaa? Waa peto moga iyaata kaama maga ponee dimi-dimi gekedegee, ipiipi abagee, kisee abadee, kisee abadee naadi kaama deemaayaa yoo too, kisee ukuwayaa, se maa? ⁹ Deemaayaa kaboo waa ma bagee yuwa ma, wa gebo kaa bagee yuwa ma kuwa uduma mena ogegeeta asiino, 'Wae, ni me egapa kepee mee deemaaga yoka ikii anii ma epo enaataa ede ma, ede ma niisiweei' see asiyaa, see kuwa. ¹⁰ Ani me kisiino ko: Mee mokoo miya dimi pedeo bagee waa ena too too kiyaa miya wa me pedeo yuwa ekeata kuwa kaa Ogatamee me malaikat bagee yuwa esee ede ma, ede ma segee siyaa" see asigi.

Egata yogaa deemaayaa ebea-ebea menaa

¹¹ Bedaa Yesu me asiino, "Mée ena paayogaa yogaa wiya agoo. Yoga ebo kaboo da ¹² menaamee me nagamee asiino, 'Neataagi, neawaagi ma enaa yoga me masiyaa agiyoo kuwa aa bogaano taa kaboo anii nekee eto kiipaa nii' see asigi. Nagamee wa me agiyoo yuwa uduma yoga wiya yawuditayu.

---

* 15:7 Wa me ebea-ebea menaa mee nekeeniino yaato ko kisee: Domba se deemaaga ou naadi abanaa see mée mee ko Yesu ebea-ebea. Domba mee ko dimi pedeo bagee yuwa ebea-ebea. Parisi kaa bagee yuwa me "Yesu mee dimi pedeo bagee yuwa ma enaataa naano agiyoo epo eenoogeeki, yaai" see aseta menaa kuwa kaa Yesu me ebea-ebea menaa mee aseta. 15:7 Luk 5:32, 15:32

¹³ Unu wiya waa naa omemaata menaamee wa me see yuwa pe-doogeta kaama beesekaa magaa kaa peegi. Peemaata kaama wa me kepee yuwa ede ma, ede ma too otoopa agiyoo kaa too tameepeasigi. ¹⁴ Kepe uduma taa kega kaboo mee magaa kaa naano agiyoo uduma wii keegooga. Mee kaama waa esee dimi nagimaano ebo. ¹⁵ Yaai naadi peedoota mee magaa kaa bagee ena paagoo 'A me agiyoo kaukuwaa ye?' asigi naaki 'Aa ni me ekenaa yuwa namunii' see asigi. ¹⁶ Waa naadi ebo kigi, ekena me namo poonta yuwa 'Mee-noo taanaka' dimii mee gaawooki. Naano agiyoo eenaano bagee ena ma taa.

¹⁷ Kuwa kaboo da waa dimi gaagaa naadi kaama wegaano, 'Neataagi me agiyoo yaokagee see bagee yuwa kuwa naano agiyoo naano kana-kanaa segeekeka kiya anii nakaayoo naadi kaa bogaano see kooka. ¹⁸ Eto ko anii pakadoota neataagi paagoo kisee asiipa: "Neataagi, anii dimi pedeo see méé. Anii Ogatamee kaa miya pedeo yaukuwama, a kaa miya pedeo kaukuwama. ¹⁹ Anii a me yogaa kiya má bagee keenda yoka a me agiyoo aii kaokagee see méé to too naekeasii" see asiipa' see gaagi. ²⁰ Waa yiinaageeta nagamee paagoo ki pakagi. Peenaa beesekaa mokoo see yoo pakaamaagi ko nagamee me deeta kaama esee epa nao naadi dimi se gaata yiibaga sedoota yogamee paagoo epoo pe-toomegeeta ebe nuunuuki, kisee ede ma, ede ma see kooki. ²¹ Yogamee me asiino, 'Neataagi, anii dimi pedeo see méé. Anii Ogatamee kaa miya pedeo yaukuwama, a kaa miya pedeo kaukuwama. Anii a me yogaa kiya má bagee keenda' see asigi. ²² Kiya nagamee wa me agiyoo yaokagee see bagee yuwa paagoo asiino, 'Esee daamaa dokaa moga masegeeta yamaatagaai. Kepo kaa bako ma, bado doko miya moga yamaatagaai. ²³ Sapi poodu pakuu to, pakuu to see keppaa mee niuwugii. Inii ede ma, ede ma epo enataa naano ke. ²⁴ Niyoopaa mee

boota mokoo ewo kiya aya tupi, waa egata mokoo ewo kiya deemaaga yoka' see wegagi. Okoo paaya ede ma, ede ma notaa.

²⁵ Kuwa kaboo da taa ko yagamee mee bugi kaa tupi. Meedoota eepa geboo da kaa meemaagi ko mée eebaa ede ma, ede ma taakea, kisee menaa yeegi. ²⁶ Agiyoo yaokagee see mée ena mena ogegeeta asiino, 'Kuwa mapea menaa ya?' asigi naaki ²⁷ 'Agaabee mee eto meemaagi yoka agaataagi me "Sapi poodu pakuu to, pakuu to see kepaa mee niiwugii, inii epo enaataa ede ma, ede ma naano ke. Niyoopaa mee boota mokoo ewo kiya ni paagoo pakaamaata daamaa tupi yoka" see mée asigi' see asigi.

²⁸ Yagamee esee kagoo kigi, ee yiba pakaano be. Nagamee pudumedoota yagamee paagoo mena maamaa yamonaagi naaki ²⁹ wa me asiino, 'Neataagi, nayeede. Anii peedi kaa kaama kisee too kana ma, kana ma a me agiyoo kaukuwawoo segeeka. A me menaa peedi ena ma kaemeseano taa kiya anii epo peenaa see bagee yuwa ma enaataa ede ma, ede ma nusi naadi aa kaming woda peedi ena waa naa ma niino taa keme. ³⁰ Kiya a me yogaa mee, a me yawodeme agiyoo kuwa tobaaka taagee see ee yuwa kaa too otoopa tameepi-tamaapi see mée to kiya a paagoo meemaagi ko "Sapi poodu pakuu to, pakuu to see kepaa mee niiwugii" see kuwa be keekee' see asigi. ³¹ Nagamee me asiino, 'Niyoopaa, aa ni paagoo daamaa naatoogee segeeke, bedaa ni me agiyoo uduma miya aa nekee too topa ke. ³² Agaabee mee boota mokoo ewo kiya aya tupi, waa egata mokoo ewo kiya deemaaga yoka inii eto ede ma, ede ma notaake kuwa gaano pedeo keekee' see aseta" see kuwa Yesus me asigi menaa.†

---

† 15:32 Yesus me ebea-ebaa menaa mee nekeeniino yaato ko kisee: Nagamee mee ko Yesus ebea-ebaa. Menaamee gaayu ko dimi pedeo see bagee yuwa ebea-ebaa. Yagamee gaayu ko Parisi kaa bagee yuwa ebea-ebaa, see kuwa.

16

Dimi ipi kiya dimi topoo see taa see mée to kaa ebea-ebena menaa

¹ Yesu me Wa me topenaa see bagee paagoo ebea-ebena menaa ena eewegaano ko kisee: "Kepe yago bagee waa ena me wa me agiyoo tabaa da koga ma namagasi naadi mée ena paagoo yaeke. Omegee, toogee naadi kaawaa ena mée me wa paagoo pe-asiino, 'A me agiyoo koga ma kamaataa see mée wa me a me agiyoo yuwa otopa katameepii segeeki' see asegea. ² Kisee asegea naadi mee eboo me waa 'Meei see pe-naasii' see asigi. Meemaagi kaboo wa me asiino, 'Mée me aa ni me agiyoo kisee natameepii segeeke see nasegea kuwa kaasee menaa? Eto kaama wodo aa ni me agiyoo koga ma namaagee taano kuwa anii be. Eto ko okaayoo ni paagoo agoo see bagee yuwa kuwa aa koga kepee magoo namaagee sepe, bedaa kepe magoo nakade-maniino taa, see kuwa anii ipi kaano see yoka kuwa menaa a me kapoge kaa ebeagee sepe yuwa kuwa nii' see asigi. ³ Mee mée to me kuwa yaai naadi dimi yiba gaano, 'Sooi, wa me nabe kigi yoka eto kaama wodo anii kaasee ukuwaapa naa ya? Anii bugi yagaano, kisee agiyoo kuwa anii kana, bedaa mée paagoo idimaano kuwa miya ego weda keeke' see gaagi. ⁴ Dimi gaagaa naadi kaama kisee ki nekeenigi. 'Daamaa, eto ni me gaano dimii mee ko kisee: Ni me eto yaukuwagee see agiyoo kuwa taa keta wodo apanaa bagee okoo me naepa kaa okoo me ee yiba badaa namaasi naadi agiyoo mee ukuwaanaka' see gaagi. ⁵ Kiyoo kaama wa me eboo me agiyoo wa paagoo okaayoo agoo see bagee yuwa mée ena-ena 'Meei' asigi. Petamanii mipi mée paagoo wa me asiino, 'Ni me eboo me agiyoo kuwa okaayoo a paagoo magoo topa?' see asigi naaki ⁶ 'Minyak otaawee ogei me badoo ena masema' see asigi. Kisee asigi naadi wa me asiino, 'Idukaa a me

okaayoo mikee anii minyak otaawee ogei me badoo ena kuwa masega ii see ipi kisi naadi ebeamaame kapogee mee masii. Eto ko moga animaata ogei me badoo ena wonataata kaama minyak uwoo mée wiya ma gaasi kuwa too masema see ebeai' see asigi. ⁷ Kiyoo kaama okaayoo yago bagee wiyaagoo to mee meemaagi kaboo wa me asiino, 'A paagoo okaayoo magoo topa?' see asigi naaki 'Gandum poo otaawee ogei me badoo gaasi masema' see asigi. Kisee asigi naadi wa me asiino, 'Idukaa a me okaayoo mikee anii kisuwa masega ii see ipi kisi naadi ebeamaame kapogee mee masii. Animaata ogei me badoo wagoo kuwa too masema see ebeai' see asigi. Mee mée to me kisee-kisee wa me eboo me okaayoo agoo see bagee yuwa kuwa okaayoo yuwa peedi yaekeasigi, kisee koogo yaukuwagi.* ⁸ Waa dimi topoo taa see mée kiya wa me eboo me 'Waa dimi esee ipi kaa ukuwagi' kisee yaapaageeki, see ebea-ebea menaa kuwa. Mikee, kuwa magaa da kaa bagee yuwa okoo kisee gokoo-gokoo taano kuwa dimi ipi kaa aaukuwagee siwoo siyaa kiya awee yaato toogee see bagee kuwa dimi ewo.

⁹ Ani me kisiino ko: Mee mokoo miya ikii kepe, kisee magaa da kaa mée deebaa see agiyoo yuwa me ikii epa kigaayaa bagee agoo kiyaai. Ikii kisee ukuwayu ko kepe taa kiyaa naagoo Ogatamee Wa me ee kaa ikii daamaa badaa kimagaapi, kisee too iminoo miya, iminoo miya.†

¹⁰ Apanaa bagee me agiyoo yaukuwaano mee ko peedi

---

* 16:7 Wa me eboo me okaayoo agoo see bagee yuwa okoo me naepa kaa ee yiba badaa namaasi naadi kuwa okaayoo yuwa peedi yaekeasigi. † 16:9 "Ikii kepe me epa kigaayaa bagee agoo kiyaai" see mee mena nekeeniino yaato ko daba bagee kepe aii maniyaa bagee yuwa okoo miya kepe taa kiyaa naagoo Ogatamee me ee kaa daamaa badaa namaawoosi naadi ukuwayaa ebea-ebea menaa mee. Kepe, kisee magaa da kaa agiyoo kuwa ko Yunani menaa kaa Mamon see ekaa weeyaa. 16:9 Luk 12:33, 18:22,28-30

agiyoo miya daamaa-daamaa see yaukuwagee siyaa bagee kuwa okoo ebo agiyoo miya daamaa naukuwasi naadi yaekeasiyaa. Bedaa peedi agiyoo miya pedeo-pedeo see yaukuwagee siyaa bagee kuwa okoo ebo agiyoo kuwa miya pedeo-pedeo see naukuwaapea naadi si yaekeasiyaa.

¹¹ Kisee kiyaa yoka ikii kepe, kisee magaa da kaa mée deebaa see agiyoo kuwa otoopa tameepi-tamaapi segee siyu ko mikee ebo see agiyoo yuwa ikii daamaa nadiitoo taai naadi ikii paagoo kiekeasiyaa bagee ena agoo ye?

¹² Bedaa apanaa bagee me agiyoo yuwa ikii yatameepi-tamaapi segee siyu ko ikii nekee agiyoo kuwa maamee me kineeyaa? ¹³ Agiyoo yaokagee see mée ena me gaano, 'Mee ko ni me eboo, bedaa mee miya ni me eboo, ekea paaya' see gaayaa kiya taa, iyo. Ebo too see ekea wiya kiyu ko ebo ena mee be, ena mee epa, bedaa mena yayiino ko ebo ena mee mena yayeetaa, ena mee otoopa tayu. Mee mokoo miya ikii me 'Ogatamee mee miya ebo, kepe, kisee magaa da kaa agiyoo kuwa miya ebo, ekea paaya ebo, ekea paaya ou' see gaayaa kiya taa, iyo" see asigi.

¹⁴ Parisi kaa bagee yuwa kuwa menaa uduma yiitooke. Okoo kepe ou gaayaa bagee yoka Yesus Waa wisineekee kaa yakeakea. ¹⁵ Yesus me okoo asiino, "Ikii ko 'Mée me waa sikii, waa miya nao' see nagaasi naadi dimii mee agoo see bagee kiya ikii me koogo gaayaa dimii kuwa Ogatamee me kinekeenigi. Mikee, mée me ou naadi ebo ekee see agiyoo kuwa Wa me esee be.

¹⁶ Idukaa Musa me menaa ma, nabi bagee me menaa ma kuwa kisee too wegawoo naadi Yohanes mee toogee seta yoo too. Yohanes wa kaa kaama asii 'Ogatamee Wa too ebo mée eetupi yoka miweei' see menaa kuwa eewegakomee naadi kaama mée yuwa omaago ma medaakea. Kuwa

etokaa daamaa menaa yuwa eewegakomee senaakea
¹⁷ kiya kuwa idukaa kaama wegawoo seta menaa kuwa
 umina taa kaata see se. Epoo to ma, magaa to ma kuwa
 taa kiyaayaa maa diya kuwa idukaa menaa yuwa, peedi see
 mena kamu ena miya uwa se daaniino ko iyo.

¹⁸ Paimee me apimee ekeata kaama apanaa apii goeyu
 ko waa tobaaka taakee mée to kiyaa. Bedaa ekeata apii to
 goeyaa mée to waa miya tobaaka taakee mée to kiyaa" see
 asigi.

*Kepe yago bagee ena ma, daba see mée ena ma ekea boota
 kaama ukuwaanta menaa*

¹⁹ Yesus me bedaa mena ena ma eewegaano ko "Kepe
 yago bagee waa ena kaagaa gakata kepe edaano ebo see
 agiyoo kaa too omegee, toogee see mée agoo. Waa
 daamaa see dokaa too maagee, daamaa agiyoo too maa-
 ma noogee, kisee ede ma, ede ma too umiwoo, toowoo
 segeeki. ²⁰ Daba see mée ena ekaa da ko Lazarus miya
 agoo. Wa me maa da kaa pedeo abuu maamaa pudii.
 Kepe yago mée to me ee kenee to kaa totaaki. ²¹ Kepe
 yago mée to me notaaka too eseanee see ponee-panaa
 yuwa naanugi naaki ou see dimii gaataa see, bedaa ka-
 meno yuwa miya meedoota wa paagoo wa me abuu yuwa
 yatakadenoo segee see, kisee umiwoo, toowoo see mée to.

²² Kisee omegee, toogee naadi kaama mee daba see mée
 to boota kaama malaikat bagee yuwa me badaa maageeta
 Abraham paagoo daamaa toogee yoo pakaa-ekeasegea.
²³ Kiyoo kaama kepe yago mée to miya boogi, ogo maagea.
 Waa boota bagee toogee yoo peemaagi naaki ae-wae,
 boodi dimi nagi. Deewoo ko Abraham mee beesekaa
 mokoo tupi, bedaa wa geboo da kaa Lazarus waa miya
 kiyoo totaaki. ²⁴ Waa ebo menaa kaa 'Neataagi, Abraham

wae. Nakaayoo biyaa tani ebo yoka epa nagaai. Lazarus mee wa me kepoo to uwo tokoata ni me dabegea da kaa nadabiyaasi yoka naisiyaai' see asigi. ²⁵ Kiya Abraham me asiino, 'Ei, mée yogaa to, aa bogaano taa kaboo daamaa agiyoo too masegee seme, bedaa Lazarus mee pedeo see kaa too omegee, toogee simi, see kuwa aa daamaa gaagaa taai. Eto mee waa nakaayoo kaama ede ma, ede ma too toogeeki, bedaa aa ko ae-wae, boodi abaagee segeeke. ²⁶ Kuwa too se kiya enaa ma, aa ma yaayupii da taa ko egoo ebo kiyaata yoka nakaayoo kaama a paagoo isiino ko isiino naka, bedaa apiyoo kaama nakaayoo pakaano miya iyo, esetaa, pakataa see se ukuwamaayaa' see asigi. ²⁷ Kepe yago mée to me asiino, 'Neataagi, kisee kiyu ko Lazarus mee neataagi me ee kaa napeeyaano kuwa esee gaano pedeo. ²⁸ Neataagi me ee kaa kiyoo neebie nokaa idibi topea yoka okoo miya nakaayoo ae-wae, boodi too abaagee see yoo kiyoo miyaa naadi Lazarus me pe-naasegeesi naadi napeeyaai see kasega' see asigi. ²⁹ Kiya Abraham me asiino, 'Musa me menaa ma, nabi bagee me menaa ma kuwa yiba gaamaasi naadi menaa topa, kuwa menaa yuwa okoo yeesi yoka' see asigi. † ³⁰ Kepe yago mée to me asiino, 'Neataagi, Abraham, wae, a me kuwa mikee wegage kiya taa. Mée ena nakaayoo boota bagee toogee yoo kaama peedoota nii ma kenaa bagee idibii to paagoo mena pe-ase-maneegei gaayu too okoo me pedeo yuwa ekeasiyaa' see asigi. ³¹ Abraham me asiino, 'Musa me menaa ma, nabi bagee me menaa ma kuwa yiba gaamaasi naadi menaa kuwa okoo me si yayeeyu ko mée waa ena

---

† 16:29 Musa me menaa ma, nabi bagee me menaa ma kuwa yiba gaamaasi naadi menaa kuwa ko daba bagee paagoo, Lazarus see see bagee paagoo daamaa aii manii. Okoo wisintayu ko Ogatamee ma, Wa me menaa ma kuwa miya wisintaayaa mokoo, see kuwa gaamaasi naadi menaa yuwa.

boota kaama aya andoo peeyaa miya wa me pe-asiyaa menaa kuwa si yayiipea, mikee menaa yoka see se gaapea' see aseta" see kuwa Yesus me asigi menaa.

17

Mée deebaa siyaa bagee kuwa gaamaasi naadi menaa

¹ Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa asiino, "Mée deebaa see menaa weganaa naadi kaama mée me pedeo agiyoo maamaa ukuwaandaa siwoo taapa kuwa mikee kaapa kiya kuwa mée deebaa see menaa weganaa see bagee kuwa yaai, okoo umina pedeo kaatagea. ² Okoo kisee menaa weganaa naadi kaama yoga me dimii masetaa see bagee kuwa okoo mée waa ena too too miya mée me deebaa naadi kaama waa pedeo agiyoo ukuwayu ko mee deebaa sipi mée to yaai. Waa kaakaa da taa ebo omaa gadeata maakaa piku yiba tamekumiino daamaa. ³ Ikii ekaato ipiipi dii. Anii mikee nagaayaa bagee waa ena me pedeo agiyoo ukuwayu ko ego-tago taai. Waa mee agiyoo ekeasiyu ko aa miya waa epa yaekeasii. ⁴ Waa miya pedeo kakiyaagi kiya bedaa waa a paagoo 'Epa naekeasii' see kasiyu ko aa miya waa epa ekeasiino gaano pedeo. Bedaa waa mee naagoo too kaagaa petoo pedeo kakiyaabuu segee seta kaama bedaa mee naagoo kaagaa gakata, kaagaa petoo a paagoo meegee naadi 'Epa naekeasii' see kasiyu ko aa miya waa epa ekeasiino gaano pedeo" see asigi.

⁵ Kuwa Wa me menaa yadoonaa see bagee yuwa me Tuhan asiino, "Inii me Ogatamee mikee gaano dimii mee ebo mée yakiyaai" see asegea. ⁶ Tuhan me asiino, "Ikii me Ogatamee mikee gaano dimii mee peenaa too kiyaa miya ebo agiyoo ukuwaaniyaayaa. Kuwa ko ikii me mikee gaano

dimii mee sesawi poo keepa peedi ena mee keta kiyaa miya ikii me apee ebo piyaa wodoo to mee 'Badegeeta maakaa piku yiba weeniyaai' see asiyu ko ikii me asiyaa menaa kuwa kiyeeyaa" see asigi.

Agiyoo yaokagee see bagee me yaukuwataa see agiyoo yaukuwaano too see dimii gaawoosi naadi topeta menaa

⁷ Yesu me eewegaano, "Ikii me agiyoo-pagiyoo kiokagee see mée waa bugi kiyataaki yee, domba wodaa kimunitaaki yee kisee agiyoo ukuwadoota ee kaa meemaagi kaboo ikii me wa paagoo 'Anii naano agiyoo kakupimaaga yoka moga nakaayoo me-naai' see asiyaa ye? ⁸Taa, mée me kisee wa paagoo se asiyaa. Wa me eboo me wa paagoo asiyaa menaa mee ko kisee: 'Eto ko anii naano agiyoo naanaka yoka aa daamaa dokaa maataata kaama naano agiyoo nakopemaata nii. Ani keta naapa, kaama too aa nose' see kuwa too asiyaa. ⁹ Mee agiyoo yaokagee see mée to me wa me eboo me asiyaa menaa kuwa yaukuwaano too see mée yoka wa me eboo me paamee see menaa kuwa wa paagoo se asiyaa, se maa? ¹⁰ Ikii miya kisee. Ikii me Eboo me kiseti menaa kuwa daamaa yaukuwamaata kaama ikii me wegayaa menaa kuwa ko kisee: 'Inii ko peedi, inii me Eboo me mée asiyaa menaa yuwa koogo yaukuwagee taano too see bagee yuwa yoka paamee see menaa mée se asiyaa miya daamaa' see menaa kuwa ikii me wegaano daamaa" see asigi.

Yesu me esee pedeo abuu yago bagee mée gaasi abuu yataa kiyaata menaa

¹¹ Yesu mee Yerusalema magaa kaa pakataaka too Galilea wee kaa magaa ma, Samaria wee kaa magaa ma kuwa yaayupii da taa woosege. ¹² Maga ena kaa pakamaaga too ko esee pedeo abuu yago bagee okoo mée

gaasi topea. Okoo meedoota beesekaa mokoo see yoo kaama yiinaagee naadi ¹³ ebo menaa-menaa kaa asiino, "Ei, Yesu, Guru, inii kuwa epa mée gaai, epa mée gaai" see asegea.

¹⁴ Yesu me okoo deeta kaama asiino, "Ikii peedoota imam bagee paagoo ikii ekaato pe-deeyaa" see asigi. Etaawee peetaakea naaki abuu yuwa taa keepeasega. ¹⁵ Okoo mée ena ni me abuu yuwa taa kega nao naadi metaki meedoota Yesu paagoo ebo menaa-menaa kaa Ogatamee yaapaageeki. ¹⁶ Yesu me badoo da kaa mumo maga kaa esee-ekeata kiiboo, paamee see menaa asigi. Mee mée mee ko Samaria kaa mée. ¹⁷ Yesu me wegaano, "Okoo abuu taa kedaa sepea bagee okoo mée gaasi, se maa? Mée okoo iyee kuwa kayoo topea naa ya? ¹⁸ Mee apanaa tomaa kaa mée to wa too Ogatamee yaapaagee taano see naadi metaki migi ye?" see wegagi. ¹⁹ Yesu me mee mée to asiino, "Yiinaageeta koogo pooi. A me Anii mikee nagaano dimii mee me eto aa daamaa kege, daba daagimaa peege" see asigi.

"Ogatamee Wa too ebo mée eetoowoo taatagi naagoo naa maadee mani kaata naa ya?" see aseta menaa

Mat 24:23-28,37-41

²⁰ Parisi kaa bagee yuwa me Yesu asiino, "Ogatamee Wa too ebo mée eetoowoo taatagi naagoo naa maadee mani kaata naa ya?" see asegea naaki Wa me asiino, "Kisee se. Ogatamee Wa too ebo mée eetupi ii see nekeensi naadi agiyoo kuwa mée me ipiipi deena-deena see kaa se deemaayaa. ²¹ Mée me 'Miweei, deede, nakaayoo Wa too ebo mée eetupi nao' see asiya kuwa se, bedaa 'Amokiyoo deede' see kuwa miya taa. Ogatamee Wa too ebo mée eetoono kuwa ikii paagoo eto ukuwaandaa taaka yoka daamaa nekeenii" see asigi.

²² Kiyoo kaama Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa asiino, "Mée Yogaa mee meetagi naagoo ikii me moga deega naaki ou see gaatagea kiya se diitagea. ²³ Mée me 'Ei, deede, Waa amokiyoo tupi' see kisiipea kiya pe-si dii, bedaa 'Ei, Waa nakaayoo tupi' see kisiyaa miya se pooi. ²⁴ Mée Yogaa mee meetagi naagoo ko bego-bego apaa to deeyaa mokoo kaata. Bego-bego apaa to epoo to kaa uduma, naayaato kaama masegeeta naayaato too seke-wasii peega see deeyaa mokoo Mée Yogaa mee meetagi naagoo miya mée uduma kisee Waa diitagea. ²⁵ Kisee diitagea kiya eto mee begaa kaa bagee yuwa me Waa be kaa wisinegee naadi kaama Waa boodi maamaa abaagee taapi, kisee keta ukuwaaniino gaano pedeo. ²⁶ Mée Yogaa mee meetagi naagoo ko idukaa Nuh mee tota kaboo magaa da kaa bagee me ukuwanaa, peenaa siwoo segee seta see see iminookaa miya okoo kisee agiyoo daba ukuwataaka too meetagi. ²⁷ Mee ko mée tomaa yuwa okoo naano agiyoo noogee, api aamanee, api goegree, kisee daba ukuwawoo segee seta, kisee too Nuh mee kapal see komaa yiba seemeta yoo too. Seemeta kaama kuwa bagee okoo uduma uwo me dapimeta. ²⁸ Bedaa idukaa Lot mee tota kaboo da miya mée me kisee ukuwawoo segee seta. Okoo naano agiyoo noogee, agiyoo-pagiyoo pe-doojee, pe-edaagee, bugi yaagee, ee maagee, kisee agiyoo daba ukuwagee, omegee, toogee seta. ²⁹ Kiya Lot mee Sodom magaa kaa kaama peeta naagoo epoo to kaa kaama biyaa ma, pedeo noogaa peeyaa see biyaa patagu ma kuwa bekea esedaa naadi mee magaa kaa bagee yuwa uduma biyaa peeyaata. ³⁰ Mée Yogaa mee awee da kaa kaatagi naagoo miya kisee kaata. ³¹ Mee naagoo ko yoo da kaa tuyaa bagee yuwa ee yiba agiyoo se masii, se

gaata oogaai. Bugi kaa tuyaa bagee yuwa miya ee kaa agiyoo ou naadi pakaa-maseekee se. ³² Lot woga me kisee ukuwata kuwa ikii daamaa nekeenii.* ³³ Kuwa ko okoo ekaato daba toono see naadi okoo me gaayaa-gaayaa yuwa kaa too umiwoo, toowoo siyaa bagee kuwa usiyaato ko umina pedeo kaatagea. Kiya okoo ekaato ekegataata kaama Ni sekaataa namiyaa bagee kuwa okoo booyaa miya okoo usiyaato ko daamaa kaatagea, okoo daba daagimaa pootagea. ³⁴ Ani me kisiino ko: Mee naagoo daatooyiba mée ekea wiya enaataa toomoo ometaaka too ko mée ena mee badaa maageeyu, ena mee kisee eke. ³⁵ Api ekea wiya enaataa namo kupitaaka too ko ena mee badaa maageeyu, ena mee kisee eke. ³⁶ [Paayogaa ekea wiya bugi yaataaka too ko mée ena badaa maageeyu, ena mee kisee eke,] kisee kaata" see asigi.

³⁷ Wa me topenaa see bagee yuwa me asiino, "Tuhan, kuwa agiyoo kuwa kayoo naa ukuwaaniita naa ya?" asegea naaki "Bootaa da tuyaa yoo boota notaa see bedoo yuwa kiyoo kutuu siyaa" see asigi.†

---

* 17:32 "Lot woga me kisee ukuwata" see menaa mee ko Ogatamee me Sodom magaa ma, Gomora magaa ma kuwa pedeo kiyaata naagoo Lot tukuguu oodaa seta kaboo "Okaato se deeyamoo taai" see aseta kiya Lot woga me ee kaa agiyoo ou naadi okaato yaato deeyamaata kemaata waa pedeo keta, dega omaa to gakadeta yoka, see kuwa nekeensi naadi menaa. 17:32 Kej 19:17,26 17:33 Luk 9:24-25, Yoh 12:25 † 17:37 "Bootaa da tuyaa yoo boota notaa see bedoo yuwa kiyoo kutuu siyaa" see mee mena nekeeniino yaato ko mena keгаа wiya agoo. Mena keгаа ena mee ko kuwa bedoo kutuu siyu ko bootaa da kiyoo mikee topa ii see kuwa awee da kaa nekeeniyaа. Mee mokoo miya Yesuѕ meetagi naagoo mée me awee da kaa nekeeniitagea see ebea-ebea mee. Bedaa mena keгаа ena mee ko Yesuѕ meetagi naagoo magaa da kaa yaai-yaai agiyoo eebaa kedaa taata see ebea-ebea mee.

18

Api miyaa ena me maamaa pe-asegee siyaa ebea-ebea menaa

¹ Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa okoo ae-wae, gaagaa siyaa kaboo miya sembahyang se ekeata kisee too ukuwageesi naadi kaama ebea-ebea menaa ena eewegaano ko kisee: ² "Maga ena kaa mena ena too too mée yadaakomee taa see mée ena agoo. Waa Ogatamee Wa too weda, Wa too ebo se ekee see mée, mée miya epa taa see mée. ³ Mee magaa kaa api miyaa ena miya topa. Wa me mee mena yadaakomee taa see mée to me anii mena nadaakomeesi naadi maamaa pe-asegee taano ko 'Ei, anii mée ma mena agoo yoka a me mena nadaakumii' kisee maamaa pe-asegeeka. ⁴ Mee mena yadaakomee taa see mée to me mee apii miyaa da me kisee too nasegeeka kuwa be naadi yawisintagaa segeeki. Kisee ukuwagee naadi kaama kaagaa ena wa me gaano, 'Anii Ogatamee mee miya wedaano taa, mée miya epa taa ⁵ kiya mee api miyaa da me ni paagoo kisee nasegee segeeka kuwa kana yoka kisee too se nameegeesi naadi wa me menaa da anii daamaa yadaakumiipa' see gaagi, see kuwa" see asigi. ⁶ Tuhan Yesus me mee ebea-ebea menaa eewegamaata kaama bedaa okoo paagoo asiino, "Mee mena yadaakomee taa see mée waa dimi topoo taa see mée kiya wa me 'Mee api miyaa da wa me menaa da anii daamaa yadaakumiipa' see menaa kuwa ikii daamaa nekeenii. ⁷ Mee api miyaa da me idimeta menaa kuwa wa me yayeegi kiya Ogatamee me kisee Wa me daamaa wigintaata bagee yuwa me menaa kuwa si yayiipi ye? Okoo me kisee too egapi yaato miya, daatooyiba yaato miya ae-wae segee siyaa menaa kuwa Wa me yayiino be kegee segee taapi ye? ⁸ Taa, okoo me ae-wae segee siyaa menaa kuwa Waa moga yayeeta kaama

mena ena too too daamaa yadaakomee taapi. Kisee Wa me daamaa okoo kaa yaukuwawoo taapi kiya Mée Yogaa mee meetagi naagoo okoo me Waa mikee gaawoo taakea see kuwa diitagi ye, taa ye?" see asigi.

Parisi kaa bagee ena ma, pajak kepee yamasegee see bagee ena ma ekea kaa ebea-ebea menaa

⁹ Okoo 'Anii dimi topoo, apanaa bagee kuwa dimi ewo see bagee yuwa too' see dimii gaayaa bagee kuwa kisee dimii ekeasi naadi Yesus me apanaa ebea-ebea menaa ena eewegaano ko kisee: ¹⁰ "Mée ekea wiya Ogatamee me ee kaa sembahyang taano see naadi peetaa. Ena mee Parisi kaa mée, ena mee pajak kepee yamasegee see mée. ¹¹ Peemaata kaama Parisi kaa mée to yiinaageeta dimi yiba sembahyang menaa ko 'Ogatamee, anii apanaa bagee see see se yoka anii paamee dimii mee ebo. Oma masetaa see bagee yuwa ma, dimi koopoo see bagee yuwa ma, tobaaka taagee see bagee yuwa ma, amokomee pajak kepee yamasegee see mée waa miya uduma okoo too, anii taa yoka paamee, magiyaage kasega. ¹² Anii gaayu ko daa gakata egapii wiya naano agiyoo tapoo toogee segeeka, bedaa ni me masiyaa agiyoo yuwa uduma gaaseagoo to mee kanegeeka yoka' kisee sembahyang menaa dimi yiba koogo asigi. ¹³ Kiya pajak kepee yamasegee see mée to mee beesekaa mokoo kaama yiinaageeta epoo to yaato deataano weda kaa kisee sooi-wooi naadi kaama ekaato bokoo to kaa yagaa kopaa toko-tokoki. Wa me wegaano, 'Ogatamee, wae, anii ko dimi pedeo see mée yoka epa nagaai, epa nagaai' kisee menaa wegagi, see kuwa" see asigi.

¹⁴ Bedaa Yesus me wegaano, "Ani me kisiino ko: Ekea paaya sembahyang semaata ee kaa peegea kiya Ogatamee

me mee mée to 'Wa too sikii, wa too miya nao' see gaagi. Parisi kaa mée to kisee taa. Mee ko okoo ekaato ebo ekee taa see bagee kuwa peedi kaatagea, bedaa okoo ekaato peedi ekee taa see bagee kuwa ebo kaatagea" see asigi.

Yesus me yoga yuwa kaa yagaa yamaata menaa

Mat 19:13-15, Mrk 10:13-16

¹⁵ Kuwa kaboo da yoga peedi yuwa Yesus me okoo kaa yagaa yamaasi naadi Wa paagoo eemegea. Wa me topenaa see bagee yuwa kisee deeta kaama kagoo kegea. "Yaai, kisee se" see asegea. ¹⁶ Kiya Yesus me kuwa yogaa yuwa "Uduma mee!" see asigi. Bedaa Wa me asiino, "Kuwa yogaa yuwa Ni paagoo daba misi yoka si yawasii. Okoo kuwa see see yoga me dimii masetaa see bagee kuwa okoo Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa see yoo epo enataa eetuyaa bagee yuwa yoka okoo Ni paagoo daamaa miyaai. ¹⁷ Anii mikee kisiino ko: Okoo Ogatamee Wa too ebo mée eetupi nao naadi kaama yoga me dimii, yoga me menaa kuwa se masiyaa bagee kuwa ko okoo taa ma taa Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa see yoo se seemiyaayaa" see asigi.

Kepe yago bagee ena me Yesus apaadeeta menaa

Mat 19:16-30, Mrk 10:17-31

¹⁸ Egaa ena naagoo Yahudi kaa ebo tota bagee ena Yesus paagoo meemaata kaama asiino, "Ei, Guru daamaa see Mée, Anii iminoo miya, iminoo miya kisee too toowoosi naadi ukuwayaa agiyoo naa maagiyoo ukuwayaa naa ya?" see asigi.

¹⁹ Yesus me asiino, "Aa daamaa see Mée see menaa mee kaasee kaa nasege? Mikee daamaa see Mée mee ko Ogatamee Wa too, kaama taa. ²⁰ A me 'Anii maagiyoo ukuwayaa naa ya?' see nasege mee ko Ogatamee me menaa kuwa aa miya ipi. Kuwa ko 'Ikii tobaaka se taai,

mée se wugii, oma se masii, kobaakee menaa si yakobaai, okonaka ebo ekeasii' kisee menaa kuwa aa miya ipi yoka" see asigi.

²¹ Mee mée to me asiino, "Kuwa menaa kuwa uduma anii peedi kaa kaama daamaa ipiipi deewoo segeeka yoka" see asigi.

²² Kisee asigi naadi Yesus me asiino, "A me ukuwaano gaano pedeo agiyoo ena ma topa. Mee ko a me agiyoo yuwa uduma pe-doogeta kaama masiipe kepee kuwa daba bagee aii manii. Aa kisee ukuwamaata kaama epoo to wodoo agiyoo yuwa kaagoo kiyaata kaama kisee too masiwoo siyaa. A me kepee kuwa uduma wudikomeeta kaama Ni sekaataa nameei" see asigi. ²³ Kiya mee mée to me kuwa menaa yeeta kaama dimi nagimigi. Wa me agiyoo tabaa da eebaa kemaata dimi gaagaa ebo. ²⁴ Wa me dimi gaagaaki yuwa Yesus me deeta kaama asiino, "Kepe yago bagee kuwa Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa see yoo seemaano ko esee kana. ²⁵ Unta wodaa mee abi tokogoo da yibaa taa mikee pakaa-seomiyaa kiya kepe yago bagee kuwa Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa see yoo seemaano ko kana" see asigi.

²⁶ Kuwa menaa yeegea bagee yuwa me asiino, "Kepe yago bagee kuwa daba daagimaa poono kana kiyu ko maamee naa daba daagimaa peeyaa naa ya?" see asegea.*
²⁷ Wa me asiino, "Mée daba daagimaa poono mee ko mée me se ukuwamaayaa agiyoo kiya Ogatamee Wa me too

---

18:20 Kel 20:12-16, Ul 5:16-20   18:22 Luk 12:33-34   * 18:26 "Kepe yago bagee kuwa daba daagimaa poono kana kiyu ko maamee daba daagimaa peeyaa?" see asegea menaa mee ko okoo me gaano, 'Kepe yago bagee okoo me agiyoo-pagiyoo eebaa kuwa ko Ogatamee me okoo kaa manta agiyoo yuwa kemaata Wa me ede kiyaa see bagee yoka okoo daba daagimaa peeyaa' see dimii gaata kaama asegea menaa kiya kisee taa.

uduma agiyoo uduma ukuwamaayaa see Mée yoka" see asigi.

²⁸ Petrus me asiino, "Inii me agiyoo-pagiyoo uduma ekeata kaama A sekaataa metaake kuwa Aa mée deege" see asigi. ²⁹ Wa me okoo asiino, "Anii mikee kisiino ko: Okoo Ogatamee Wa too ebo mée eetupi nao naadi okoo me ee, apimee, okoo ma kenaa bagee yuwa, okonaka, yogaanii yuwa, kisee ekeata bagee kuwa ³⁰ eto mee begaa kaa miya okoo me kuwa ekeata yuwa bedaa apanaa miya maamaa masegee taapea, bedaa kaama mee begaa kaa miya iminoo miya, iminoo miya kisee too umiwoo, toowoo taatagea" see asigi.

Yesus me "Anii bogaata" see menaa wedaagoo to ma aseta menaa

Mat 20:17-19, Mrk 10:32-34

³¹ Yesus Wa me topenaa see bagee gaasi ma wiyaa to okoo too amo kaa naa kaa eepeanta kaama asiino, "Ikii daamaa nayii. Inii Yerusalem magaa kaa pakataakea. Pakaamaata kaama woodoo nabi bagee me Mée Yogaa mee kaa ebeamaata menaa yuwa uduma uwa daapa. ³² Kuwa ko Waa apanaa tomaa kaa bagee paagoo yaekegatagaapea. Okoo me wisineekke menaa wisineapea, mée badeekke menaa asiipea, dabeedi taaii taapea. ³³ Pepeaduu me dakameamoo semaata booyaapea kiya wedaagoo to naagoo Waa aya andoo pootagi" see asigi. ³⁴ Kiya Wa me asigi menaa nekeeniino yaato okoo yaboonemaata kemaata se nekeenegea.

Emaa digiyoo see bagee ena Yesus me emaa daamaa yakiyaata menaa

Mat 20:29-34, Mrk 10:46-52

³⁵ Yesus mee Yeriko magaa kaa peetaaka too ko eta geboo da kaa emaa digiyoo see bagee ena animaata kepe

idimetaaki. ³⁶ Mée eebaa etaawee amoo-segekea kaboo wa me asiino, "Kuwa maagiyoo?" asigi naaki ³⁷ "Mee ko Nazaret magaa kaa Mée Yesu mee amoo-segeki" see asegea. ³⁸ Wa me ebo menaa-menaa kaa asiino, "Yesu, Daud ma apaa kaa Mée Aa epa nagaai, epa nagaai" see asigi. ³⁹ Okoo keta amoo-segekea bagee yuwa me kagoo kaa "Aa koogo tooi" asegea kiya waa bedaa maamaa mena ugigi. "Tuhana, Daud ma apaa kaa Mée, Aa epa nagaai, epa nagaai" see maamaa asigi. ⁴⁰ Yesu kiyoo tuguunta kaama "Mee mée to badaa namaagii" see asigi. Badaa maagegea kaboo Wa me asiino, ⁴¹ "Aa maagiyoo naidimege?" see asigi naaki "Tuhana, emaa diino keago see ede" see asigi. ⁴² Yesu me asiino, "A me mikee nagaano dimii mee me aa emaa daamaa kege, daba daagimaa peege" see asigi naaki ⁴³ taka ena emaa diino keago kigi. Waa Yesu sekaataa peegi, Ogatamee yaapaagee see menaa wegapegeeki. Kiyoo deegea bagee uduma miya Ogatamee yaapaageeka.

19

Yesu mee Zakeus me ee kaa badaa maata menaa

¹ Yesu mee Yeriko magaa kaa pakamaata kaama peetaaki too ko ² pajak kepee yamasegee see bagee me eboo ena ekaa da ko Zakeus mee tupi. Waa kepe yago mée. ³ Waa Yesu mee kaasee mée to, kaasee mée to naadi kaama kisee dii-dii, kisee dii-dii see deegi naaki mée taki, waa katu yoka diino naka. ⁴ Se deega ou naadi kaama moga peedoota etaawee Yesu peemagaapi yoo ara piya ena kaa pakaa-seke. ⁵ Yesu mee piya manii da kaa peemaata kaama deataata asiino, "Zakeus, moga isii, eto kenaagoo Anii a me ee kaa kaatoonoo gaano pedeo yoka" see asigi.

⁶ Zakeus moga maga kaa eseemaata kaama ede ma, ede ma Yesus badaa maadoota ee kaa. ⁷ Kiya kuwa degea bagee yuwa mena dukumeaweekea. "Yaai, dimi pedeo bagee me ee kaa eetoono see naadi peegi" see wegagea. ⁸ Ee kaa peemaata kaama toomuu taakea kaboo Zakeus yiinaageeta kaama asiino, "Ei, Tuhan, ni me kepee, ni me agiyoo tabaa da kuwa uduma yupigapi wuditaata naato yaato daba bagee paagoo yawudiipa. Bedaa anii mée paagoo pajak kepee koga yuwa ma yamasema bagee kuwa anii kuwa koga yuwa kuwa too se kiya kepe kaawaa wui bedaa pe-mantagaa taapa" see asigi.

⁹ Yesus me waa asiino, "Aa miya Abraham ma ena tomaa kadeega yoka eto kenaagoo Ogatamee me mée daba daagimaa peeyaano menaa kuwa mee ee kaa bagee paagoo nakimega. ¹⁰ Mée Yogaa mee meta mee ko egata bagee yuwa abamaata kaama okoo daba daagimaa peeyaano see naadi meta yoka" see asigi.

*Agiyoo yaokagee see bagee okoo wedo kaa ebea-ebaa menaa
Mat 25:14-30*

¹¹ Yesus mee Yerusalem magaa kaa pakaamagaano see koo taaki yoka mée yuwa me gaano, 'Waa pakaamaata kaama kisee ki Ogatamee Wa too ebo mée eetoowoo taapi' see dimii gaagea. Kisee kemaata Yesus Wa me menaa yiitooke bagee paagoo ebea-ebaa menaa ena eewegaano ko kisee: ¹² "Ekaa yago mée ena waa magaa to kaa tookee eboo natuyaasi naadi beesekaa magaa ena kaa peegiino see. ¹³ Waa poono taa kaboo wa me agiyoo yaokagee see bagee okoo gaasi 'Meei' asigi. Okoo uduma meemaagea kaboo ebo kepee okoo ena-ena yawuditaata kaama asiino, 'Kuwa kineega kepee kuwa ipiipi agiyoo-pagiyoo kaa kepe koga ma eebaa mokoo namasegee siwoo taai, kisee too

anii bedaa meemagaata yoo too' see asigi. ¹⁴ Mee magaa kaa bagee apanaa yuwa me waa be kegea yoka waa ebo mée se eetuyaasi naadi menaa pe-asiino bagee peeyaagea. Peemaata kaama okoo me asiino, 'Mee mée mee inii be yoka inii me magaa to kaa waa ebo mée se niituyaai' see asegea. ¹⁵ Kisee asegea kiya waa ebo tuyaagea. Waa metaki meedoota mee magaa kaa meemaata kaama wa me kepee yawuditaata bagee yuwa koga kepee magoo namaapea naadi 'Meei' see asigi. ¹⁶ Petamanii meemaagi mée to me asiino, 'Neataagi, a me ebo kepee naekeaseme mee eto koga kepee gaasi kamasemaaga' see asigi. ¹⁷ Mee eboo me asiino, 'Kiiboo, aa ko ni me agiyoo daamaa naokagee see mée. Kuwa peedi agiyoo kuwa miya a me daamaa dimi-dimi naukuwagee segeeke see kadeega yoka maga gaasi kaa bagee kuwa paagoo a too ebo toowoose yoka ebo katuyaaga' see asigi.

¹⁸ Wiyaagoo to meemaagi mée to me asiino, 'Neataagi, a me ebo kepee naekeaseme mee eto koga kepee idibi kamasemaaga' see asigi. ¹⁹ Mee eboo me asiino, 'Aa gaayu ko maga idibi kaa bagee yuwa paagoo a too ebo toowoose yoka ebo katuyaaga' see asigi.

²⁰ Bedaa mée ena ma wa paagoo meemaata kaama asiino, 'Neataagi, a me naekeaseme kepee mee deede. Ani me doka sikii to yiba kapodamaata kaama topa. ²¹ Kuwa ko aa dimi pesee see mée kemaata kaweda kaa. A me ukuwaano taa agiyoo miya a me yamasiyaa see mée, bedaa a me weeno taa agiyoo kuwa miya aa ota yadaayaa see mée, aa kisee omaago see mée to kadeega kemaata' see asigi.

²² Mee eboo me asiino, 'Yaai, aa ko ni me agiyoo dimi pedeo kaa naokagee see mée. A me nasege menaa kuwa doodoo a me pedeo ukuwataa to mokoo da kaneega. Anii

ukuwaano taa agiyoo miya yamasiyaa see mée, bedaa weeno taa agiyoo miya ota yadaayaa see mée, kisee dimi pesee see mée see kuwa a me nadeege. ²³ A me waa kisee mée yoka weda nao see nagaayu ko kaasee kaa ni me kaekeasema kepee mee aa bank kaa bagee paagoo namagaano taa ya? A me kisee namagame naaki anii epeekaa masiyaa naagoo koga ma masiyaa' see asigi. ²⁴ Kiyoo kaama wa me gebo kaa bagee paagoo asiino, 'Mee wa me kepee mee masegeeta kaama kepe gaasi agoo see mée to namanii' see asigi. ²⁵ Okoo me asiino, 'Neataagi, waa kepe gaasi agoo yoka sikii' see asegea naaki ²⁶ wa me asiino, 'Agoo kiyaa bagee yuwa bedaa noonaa ma masiipea kiya taa kiyaa bagee yuwa okoo me penaa kiyaa yuwa miya yamasegeeyaa. ²⁷ Eto ko anii okoo me eboo naatoonoo kuwa be see nagaagea bagee kuwa nii ma yape kiyaa bagee mokoo yoka badaa namaageeta ni paagoo kaama niwogeepii taai' see aseta, see ebea-ebaa menaa kuwa" see asigi.

Mée eebaa me Yesus mee Yerusalem magaa kaa ede ma, ede ma badaa maageeta menaa

Mat 21:1-9, Mrk 11:1-10, Yoh 12:12-15

²⁸ Kuwa menaa yuwa eewegamaata kaama Yerusalem magaa kaa peetaaka too Yesus mee Wa keta, apanaa yuwa uuto. ²⁹ Muguu naadi gebo kaa magaa wiya kaa pakaamaayu, Zaitun Kutuu to kaa kiyoo Betpage see magaa ma, Betania see magaa ma wiya kaa. Pakaamaata kaama Yesus me Wa me topenaa see bagee mée ekea wiya asiino, ³⁰ "Peedoota nakaayoo doodoo magaa kaa peemaata kaama keledai wodaa pooduu ena, mee wodaa da dagii da kaa mée me animaata toodiino taa see wodaa ena ekea diipea. Mee wodaa ope gokataata kaama Ni paagoo nadoomeei. ³¹ 'Kaasee ope nagokataagea ya?' see

kisiyaa bagee agoo kepa ko 'Tuhan me gaano pedeo yoka' see naasii" see asigi.

³² Ekea peedoota kaama peemaagea naaki mikee, keledai wodaa poodu ena kiyoo opeemaata topa, Yesus me asigi-asigi. ³³ Ope gokataagea kaboo epoo bagee me asiino, "Kaasee kaa ope nagokataagea ya?" asegea naaki ³⁴ "Tuhan me gaano pedeo yoka" see asegea. ³⁵ Ope gokataata kaama Yesus paagoo eemegea. Okoo me tapaato dokaa yuwa mee keledai wodaa dagii da kaa se-keetaata kaama wodaa da dagii da kaa Yesus yagaataagea. ³⁶ Yerusalem magaa kaa peegee see etaawee mée eebaa okoo me tapaato dokaa yuwa beagee naadi etaawee daama yasekeepegeeka.

³⁷ Etaawee peedoota Zaitun kutuu to kaa kaama esetaaka too Yerusalem magaa mee ekaapa see kaboo Yesus Wa sekaataa bagee mée eebaa ede ma, ede ma Ogatamee yaapaagee sepegeeka. Yesus me pesee ma ukuwanaa segee seta agiyoo yuwa okoo uduma dimi nagimeeke kaa ³⁸ ebo menaa-menaa kaa "Kiiboo, paamee, inii paagoo ebo mée eetooke Mée mee. Tuhan ekaa yadoopi Mée mee migi yoka magiyaage! Ogatamee ma emee-emee mée yasiyaano Mée, epoo to wodoo Asii-sege see Mée mee niiyaapaagee taai" see asepegeeka. ³⁹ Kuwa ukuwataakea yuwa diitoo taa see bagee yuwa noonaa Parisi kaa bagee. Okoo me Yesus asiino, "Ei, Guru, kuwa A sekaataa bagee kuwa 'Kisee se, koogo tooi' see asii, kisee ego-tago taai" see asegea. ⁴⁰ Kiya Wa me asiino, "Kisee iyo. Ani me kisiino ko: Okoo koogo tuyu ko oma kuwa miya naapaagee see kaa ebo menaa-menaa taapea" see asigi.*

19:38 Mzm 118:26 * 19:40 "Oma kuwa miya naapaagee taapea" see menaa mee ko Yesus si yaapaagee see kuwa iyo. Mée me Waa si yaapaagee siyu ko aii omaa yuwa me yaapaagee see kaa menaa taapea mokoo see kuwa nekeensi naadi menaa.

Yerusalem magaa mee yape bagee me yapedeo kiyaabuu taatagea naadi Yesus me yegee seta menaa

⁴¹ Kuwa mée tabaa da muguu naadi Yerusalem deetaa see yoo pakaamaata kaama Yesus me yege ma menaa ko kisee: ⁴² "Sooi, ikii Yerusalem magaa kaa bagee yuwa, eto kenaagoo ikii Ogatamee ma emee-emeesiyaa menaa kuwa ikii nekeenegea naaki ikii daamaa umiwoo, toowoo siyaa kiya eto ko ikii kuwa menaa kiboonemaagi. ⁴³ Kuwa kiséga kuwa ko yape bagee yuwa kiyoo degaatagea. Mee naagoo ko okoo ikii me magaa mee kibobetaata kaama ikii me peegee see etaa yuwa uduma kitakeasiitagea. Kitakeata kaama apanaa kitaameekée agiyoo magaatoo taatagea, kiyoo-kiyoo aataki naadi kidegaawiitagea. ⁴⁴ Ikii apa kibadikumiitagea. Ikii me magaa kaa oma wagee weatoo seta yuwa kuwa bogomedaasiyaabuu semaata ikii ma, ikii me yogaa yuwa ma kipatamaatagea, bedaa oma ena ma, ena ma se ekeasiitagea, uduma kabaapi-paapi taatagea. Kuwa yaai-yaai taatagea agiyoo kuwa ko 'Ogatamee me inii daba mée daagimaa peeyaano see naadi migi' see kuwa ikii me eto nekeeniino taa kaa ukuwaaniita agiyoo" see asigi.

Yesus me kepe masetaa see bagee yuwa Ogatamee me ee kaa kaama abagaapeata menaa

Mat 21:12-13, Mrk 11:15-18, Yoh 2:13-16

⁴⁵ Yesus mee Yerusalem magaa kaa pakaamaata kaama peedoota Ogatamee me ee kaa peemaata kaama ee geboo da kaa kiyoo agiyoo pe-doogee taa see bagee uduma abagakomeeyu.† ⁴⁶ Wa me okoo asiino, "Ogatamee me ebeamaata menaa ena mee ko kisee: 'Ni me ee mee ko sembahyang taa see ee yoka' see ebeamaata kiya ikii me ko

---

19:42 Luk 13:34-35 † 19:45 Agiyoo pe-doogee taa see bagee kuwa ko Ogatamee paagoo kupi-maniino agiyoo pe-doogee taa see bagee yuwa. Kiyoo kepe masegee yoo se yoka naadi abagakomeeta.

oma masetaa see bagee totaa see yoo mokoo yakiyaagea" see asigi. ⁴⁷ Yesus mee egapii gakata Ogatamee me ee kaa mée yuwa topegeeki. Imam bagee me eboo yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma, apanaa ebo bagee yuwa ma kuwa Yesus patamaano see dimii agoo ⁴⁸ kiya iyo, mée yuwa me Wa me menaa ebo nao naadi maamaa ipiipi yayiitoo siwookea kemaata Waa kaasee patamaakee, ewo.

20

Yesus me ukuwanaa seta agiyoo kuwa 'Maamee me Aa kaseta kaama ukuwanaa segeeke?' naadi aseta menaa

Mat 21:23-27, Mrk 11:27-33

¹ Kaawaa ena Yesus mee Ogatamee me ee kaa kaama kuwa daamaa etokaa doometa menaa mée yuwa topetaaka too ko imam ebo yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma, Yahudi kaa ebo-ebo yuwa ma okoo Wa paagoo meemaagea. ² Okoo me asiino, "Yaai, A me ukuwanaa see agiyoo kuwa ko maamee me 'Aa kisee naukuwaai' see kaseta kaama ukuwanaa segeeke? Maamee me Aa ebo kaekeata kaama ukuwanaa segeeke? Mée asii" see asegea. ³ Yesus me asiino, "Ani me miya ikii kiapaadee taanaka. ⁴ Mee ko uwo mée yatukumeta mée Yohanes mee gaayu ko wa paagoo 'A me mée yuwa uwo natukumaai' see menaa kuwa maamee me aseta menaa naa ya? Epoo to wodoo kaama Ogatamee me aseta menaa da ye? Aii mée me aseta menaa da ye? Kaasee? Nasii" see asigi.

⁵ Okoo too koogo aawegaa taano, "Yaai, inii Waa kaasee menaa asiipea? Inii me 'Epoo to wodoo kaama Ogatamee me aseta menaa yoka' see asiyu ko Yesus me mée asiipi

menaar ko 'Mikee yoka ikii kaasee kaa Yohanes me weganaa seta menaa kuwa mikee nao see gaano taa ya?' see mée asiipi. ⁶ Bedaa inii me 'Ogatamee me Yohanes aseta menaa se, aii bagee me aseta menaa' see asiino miya pedeo, mée yuwa me inii mée kagoo kaapea. Okoo me 'Yohanes mee nabi bagee eboo yoka ikii kaasee kisee pedeo menaa wa kaa yawegagea' naadi oma kamu me mée wogeepii siyaa yoka kuwa asiino menaa wiya kuwa ekea paaya iyo" see menaa kuwa aawegaakea. ⁷ Okoo me kuwa menaa aawegaa semaata kaama Yesus asiino, "Yohanes paagoo maamee me aseta menaa see kuwa inii ewo keeke" see asegea.

⁸ Yesus me asiino, "Ikii me daamaa nasiino taa yoka Ani me miya ikii me 'Maamee me Aa kaseto kaama A me kisee agiyoo ukuwanaa segeeke?' see nasegea menaa kuwa se kisiipa" see asigi.

Bugi epoo mée kaa ebea-ebea menaa

Mat 21:33-46, Mrk 12:1-12

⁹ Kiyoo kaama Yesus me ebea-ebea menaa ena mée yuwa paagoo eewegaano ko kisee: "Bugi epoo mée anggur poo bugii ena yaatayu. Yaataata kaama apanaa bagee me bugi nayaagee segeesi naadi yaekeata kaama apanaa magaa kaa peegi. Maamaa omegee naadi kaama ¹⁰ kuwa poo yuwa kapoo kega kaboo bugi epoo mée me wa paagoo agiyoo yaokagee see bagee ena asiino, 'Aa peedoota ni me bugii nayaagee see bagee yuwa paagoo ni me see yuwa namasigii' see asigi. Peedoota bugi kaa peemaagi naaki bugi yayaagee see bagee yuwa me waa peneata kaama aii dakamegea. Okoo me bugi epoo mée me see yuwa se manegea naadi bedaa metaki peegi. ¹¹ Bedaa mee asii kaawaa ena ma wa me agiyoo yaokagee see bagee ena ma

peeyaagi kiya okoo me kisee dakamegea, badeeke menaa badegea. Bugi epoo mée me see yuwa maniino taa naadi metaki peegi. ¹² Eta wedaagoo to mee bedaa wa me agiyoo yaokagee see bagee ena ma peeyaayu kiya waa miya dakameamoo naadi kaama abagaapeasegea. ¹³ Kaama too bugi epoo mée me asiino, 'Anii kaasee ukuwaapa naa ya? Eto ko niyooapa, ni me esee epa see yogaa mee peeyaapa. Wa me menaa kuwa okoo me daamaa yayiipea gaaga' see asigi.

¹⁴ Yogamee beesekaa kaama migi see deeta kaama okoo me koogo aawegaa taano, 'Mee ko yogamee. Nagamee me bugii da mee yogamee me masiitagi yoka niwogeep-easii, wa me bugii da inii takeasiino ke' see aawe-gaakea. ¹⁵ Yogamee peneata wagee amoo yaato dogea-maata kaama wogeepasegea, see koo seta" see asigi. Bedaa Yesus me asiino, "Mee bugi epoo mée me kuwa bugi yayaagee see bagee yuwa kaa maagiyooyaukuwaapi? ¹⁶ Waa meemaata kaama kuwa wa me bugii yayaagee see bagee yuwa pedeo kiyaapi. Pedeo kiyaata kaama mee bugii da apanaa bagee me daamaa nayagageesi naadi yaekeasiipi" see asigi. Kuwa menaa yiitookea bagee me asiino, "Yaai, kisee ukuwaaniino pedeo" see asegea ¹⁷ kiya Wa me okoo maamaa tamaata kaama asiino, "Ikii me 'Yaai, kisee se' see gaagea kiya Ogatamee me kapogee yiba menaa ena mee nekeeniino yaato kaasee? Ikii nekeenega ye? Mee ko kisee:

'Oma ee maataa see bagee yuwa me be kaa wisintaata tameepeata omaa mee ko

TUHAN me masegeeta kaama tuku omaa to mee daamaa pee-yaekeata. *Mzm 118:22*

¹⁸ Mee pee-yaekeata omaa mee kaa okaayaa bagee yuwa daada-paada siyaa, bedaa mee omaa to me pe-dapimiyaa

bagee yuwa miya tagiindaa siyaa' see ebeamaata" see asigi.*

¹⁹ Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma, imam ebo yuwa ma okoo kuwa ebea-ebea menaa yuwa yeemaata kaama okoo 'Wa me inii mée gaataata kaama mée asigi menaa ii' see kuwa nekeenegea. Kagoo kaa Yesus peneasiino see dimii agoo kiya mée yuwa me mée kagoo kaapea yoka naadi Waa peneasiino kuwa wedaagea.

Pajak kepee edaano kuwa edaakee daamaa ye, pedeo ye naadi apaadeeta menaa

Mat 22:15-22, Mrk 12:13-17

²⁰ Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma, imam ebo yuwa ma okoo me Yesus mee maamaa tamaata kaama Waa koopoo see menaa wegasi naadi inii kaasee ukuwaakee naa daamaa naa ya naadi dimi abagea. Kiyoo kaama koogo deena-deena see bagee Wa paagoo peeyaagea. Okoo ko dimi daamaa poga-poga see kaa Wa paagoo mena apaadeesi naadi peeyaagea bagee yuwa. Mee ko Yesus me koopoo see menaa ena wegayu ko Waa Gubernur paagoo yaekegataata kaama pedeo kiyaasi naadi okoo me kuwa bagee yuwa Wa paagoo peeyaagea.

²¹ Kuwa peeyaagea bagee Yesus paagoo peemaata kaama asiino, "Aa ko mikee menaa too mée topetaa see Mée to ii see kagaage. A me mée tupiino kuwa ebo bagee yuwa miya aa weda taa kaa mée tupiino too, bedaa Ogatamee me etaa yaato menaa mée tupiino kuwa miya A me daamaa topoo see kaa too mée topenaa segeeke

---

* 20:18 Bugi epoo mée yoopaa patameepeata see see kuwa ee maataa see bagee me miya mee tuku omaa to mee be kaa tameepeata. Mee omaa mee ko Yesus ebea-ebea. Mee omaa to me pe-dapimiyaa bagee yuwa tagiindaa siyaa see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus wisintaata bagee yuwa pedeo kiya naadi ebea-ebea menaa mee.

kuwa inii kaipi yoka ²² inii kaapaadee see menaa ena agoo. Mee ko inii pajak kepee Kaisar maniino kuwa maneekee daamaa ye, pedeo ye? Aa kaasee gaage?" see asegea.†
²³ Kiya okoo me Waa deebaa taano see dimii mee Wa me nekeenta kaama asiino, ²⁴ "Pose kepee ena Anii nadeeyaa" see asigi. Doomaagea kaboo "Mee kepee mee kaa maamee ebeyumaa da, maamee ekaa da ebeamaata naa ya?" asigi naaki "Kaisar mee" asegea. ²⁵ Wa me asiino, "Kisee gaayu ko Kaisar maniino agiyoo yuwa kuwa Kaisar manii, bedaa Ogatamee maniino agiyoo yuwa kuwa Ogatamee manii" see asigi.

²⁶ Wa me asigi menaa mee ipi nao naadi okoo dimi nagimegea, pe-asiino mena ena ma taa naadi koogo togea. Okoo me Yesus me mée yuwa paagoo koopoo see menaa wegasi naadi apaadeegea kiya iyo.

Boota bagee kuwa aya andoo pootagea ye, taa ye naadi apaadeeta menaa

Mat 22:23-33, Mrk 12:18-27

²⁷ Kuwa kaboo da Saduki kaa bagee mée noonaa Yesus paagoo meemaagea. Okoo me wegawoo see menaa ena mee ko kisee: "Mée booyaa kuwa ko umina bogaakee, aya se andoo peeyaa" see menaa wegawoo see. ²⁸ Okoo me Yesus asiino, "Ei, Guru. Musa me ebeamaata menaa ena mee ko kisee: 'Mée ena yoga taa kaa booyu ko waa ma kenagaa ena me mee api miyaa da goeana gaano pedeo. Petamanii booyaa mée me yoga yakabayaa mokoo yakabasi yoka tuyaa mée me mee apii goeai' see menaa

---

† 20:22 Yesus me "Kaisar paagoo pajak kepee maniino kuwa maneekee daamaa" see asiyu ko Yahudi bagee me kagoo kiyaa. Bedaa Wa me "Kaisar paagoo pajak kepee maniino kuwa maneekee pedeo" see asiyu ko Kaisar yaato bagee me kagoo kiyaa. Parisi kaa bagee me 'Mena ekea paaya Wa me kisee asiino iyo, mée eebaa me Waa kagoo kiyaa yoka' kisee gaata kaama Waa deebaa taano see naadi apaadee seta.

ebeamaata. ²⁹ Kisee ebeamaata yoka mena ena kasiinake, mee ko kisee: Okoo kenaa bagee okoo petoo. Yagamee yagaaboo to api ena goegi. Waa yoga taa kaboo boogi. Mee api miyaa da ipuugamee me goegi. ³⁰ Ipuugamee miya yoga taa kaboo boogi ³¹ bedaa mabeimee miya kisee. Kisee too petaagoo to amaadii to kaa too. ³² Kaama too apii to miya booga. ³³ Eto inii kaapaadee taano ko kisee: Boota bagee mikee aya andoo peeyu ko iminookaa mée aya andoo peeyaa naagoo kuwa okoo kenaa bagee petoo to kuwa mee apii to too goeta yoka kamee me apii kaata naa ya?" see asegea.

³⁴ Yesus me asiino, "Eto magaa da kaa toogee see begaa kaa mée me api goetaa, api mée mantaa, kisee ukuwagee see ³⁵ kiya iminookaa yaato Ogatamee me okoo sikii, ede yoka naadi aya andoo peeyaatagi bagee kuwa ko api goeano miya taa, api mée maniino miya taa. ³⁶ Okoo wiyaagoo to se booyaa, malaikat bagee yuwa mokoo umiwoo, toowoo siyaa. Okoo Ogatamee me aya andoo peeyaabuu see bagee yoka okoo Wa me yogaa kiyaa. ³⁷ Boota bagee aya andoo peeyaa ii see nekeeniino menaa kuwa agoo. Mee ko idukaa Musa paagoo katu see piyaa ena biyaa gada peeta kiya pooneano taa keta see menaa yiba mena ena ko kisee: TUHAN mee ko 'Abraham ma, Isak ma, Yakub ma okoo me Eboo' see menaa kuwa Musa me ebeamaata. ³⁸ Ogatamee Waa okoo me Eboo see wegayu ko umina boota bagee kuwa kaa kisee menaa se wegayaa, aya tuyaa bagee kuwa kaa too wegayaa. † Okoo

---

20:28 Ul 25:5   20:37 Kel 3:6   † 20:38 "Umina boota bagee kuwa kaa kisee se wegayaa" see menaa mee ko Abraham ma, Isak ma, Yakub ma okoo boota kaama wodoo aya toono taa naaki Ogatamee mee okoo me Eboo se kiyaa, Waa ebo se ekee siyaa yoka okoo boota kaama aya topea ii see kuwa nekeeniyyaa. Kisee kemaata mée tomaa boota kaama aya andoo peeyaa ii see kuwa miya nekeeniyyaa.

uduma Wa paagoo aya toono too yoka" see asigi.

³⁹ Musa me menaa méé topetaa see bagee noonaa me asiino, "Guru, A me daamaa wegage" see asegea. ⁴⁰ Mee kaama wadoo méé me Waa apaadee taano wedaagea.

Yesus me "Ebo Kristus mee kaasee Daud me asii-kaba-kaba seta bagee ena kiyaa?" see aseta menaa

Mat 22:41-46, Mrk 12:35-37

⁴¹ Yesus me okoo asiino, "Mée me wegaano, 'Idukaa kaama wegawoo seta Mée Ebo Kristus mee ko Daud me asii-kaba-kaba seta bagee ena kaatagi' see menaa wegayaa kiyaa kuwa kaasee? ⁴² Daud me idukaa Mazmur kapogee yiba ebeamaata menaa ena kisee:

'TUHAN me ni epoo Mée Tuhan mee paagoo asiino,

"Aa Ni me dagi yagaa yaato animagaai, kisee too

⁴³ Aa ma yape kiyaa bagee yuwa kuwa Ani me daba, peedi kaekeata A me badoo da miyoo taa kaekeasiita" see aseta' see menaa ebeamaata. *Mzm 110:1*

⁴⁴ Daud me Ebo Kristus mee ko 'Ni epoo Mée Tuhan mee' see wegata yoka Ebo Kristus mee kaasee Daud me asii-kaba-kaba seta bagee ena kiyaa?" see asigi. §

Ebo poga-poga see bagee kuwa gaai naadi menaa

Mat 23:5-7, Mrk 12:38-40

⁴⁵ Mée yuwa uduma yiitoo taakea kaboo Yesus me Wa me topenaa see bagee asiino, ⁴⁶ "Musa me menaa méé topetaa see bagee kuwa okoo me 'Mée me anii ebo naekeasiino too ede' see gaayaa bagee yoka gaai. Okoo daamaa togoo dokaa maatagaa naadi peenaa-paanaa taa

---

§ 20:44 Yahudi bagee me menaa ko 'Ebo Kristus mee kabata kaama ebo tootagi' see menaa kuwa wegawoo seta kiyaa kisee se. Idukaa Yesus kabaano taa miyoo Daud me Waa Tuhan see ekaa weeta kemaata Waa idukaa miya tota, Waa Ogatamee Yoopaa ii see kuwa nekeensi naadi aseta menaa. Waa méé me kabata yogaa naaki Daud me Waa Tuhan see ekaa mee se weeyaa.

see too ede, mée kutuu taa see yoo okoo peenaa siyaa kaboo mée me 'Epao, inii me eboo' see naapaagee taano kuwa miya ede. Bedaa okoo sembahyang segee see ee yiba mée me nadeesi naadi ebo bagee me animaayu taa see yoo kiyoo too animagaano miya ede, ebo naagoo naano agiyoo nuyaa yoo miya ebo bagee me animaayu taa see yoo kiyoo too okoo animagaano miya ede. ⁴⁷ Okoo me api miyaa yuwa deebaa naadi kaama okoo me ee yuwa oma yatakimiyaa see bagee. Okoo mée me naapaageesi naadi sembahyang menaa yuwa togoo kaa too asetaa see bagee yuwa. Okoo me kisee too ukuwagee see bagee yuwa yoka okoo esee pedeo kaatagea" see asigi.

21

Api miyaa ena wa me kepee uduma Ogatamee kaa yaekegataata menaa

Mrk 12:41-44

¹ Yesus mee deamaagi too ko Ogatamee me ee kaa kepe yago bagee yuwa me kepe awegee see yoo kepe awetaakea. ² Daba see api miyaa ena me miya pose kepee peedi wiya kuwa too awetaaga. ³ Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa asiino, "Anii mikee kisiino ko: Mee daba see api miyaa da wa me awetaaga kepee wiya kuwa ko kepe peedi kiya peedi se, apanaa bagee okoo me awegea kepee kuwa asii eboo. ⁴ Kuwa kepe yago bagee kuwa okoo me koga kepee yuwa awegea kiya mee apii miyaa da wa me gaano pedeo agiyoo edaano see kepee yuwa uduma ki awetaaga kuwa me mikee esee ebo kepee mokoo awetaaga" see asigi.

Yesus me "Ogatamee me ee mee pedeo kaata" see aseta menaa

Mat 24:1-14, Mrk 13:1-13

⁵ Kuwa kaboo da Wa me topenaa see bagee noonaa me wegaano, "Ogatamee me ee mee diino esee ebo, oma ee magaano daamaa yaai, ee daamaa deesi naadi mée me manta agiyoo kuwa miya dimi nagimega" kisee menaa wegagea. Yesus me asiino, ⁶ "Kuwa ikii me deegea agiyoo kuwa uduma kabaapi-paapi taatagea, oma ena ma wa me mokataata yoo kaama kisee se ekeasiitagea, uduma pogadaa taata" see asigi.

⁷ Okoo me asiino, "Guru, kuwa agiyoo kuwa maadee moga ukuwaaniita naa ya? Kuwa agiyoo ukuwaaniino see kooka ii see nekeenyaa agiyoo kuwa maagiyoo ukuwaan-daa taata naa ya?" see asegea.

⁸ Wa me asiino, "Mée deebaa see bagee agoo kaata yoka daamaa nekeenii. Anii poga-poga see bagee mée eebaa meetagea. Okoo me Ani ekaa naweakee kaa 'Anii ko Waa yoka' see menaa weganaa taapea, bedaa 'Ogatamee me monaa da kaa kega yoka' kisee menaa kuwa miya weganaa taapea kiya ikii emaa se wugii, okoo sekaataa se pooi. ⁹ Kuwa kaboo da taa ko ikii yape menaa ekaapa magaa kaa kaama miya yiipea, beesekaa magaa kaa kaama miya yiipea kiya se wedaai. Kuwa uduma mikee agoo kedaa siwoo taata kiya wodopasi naagoo se" see asigi.

¹⁰ Bedaa Wa me asiino, "Mée tomaa-tomaa yape aawogee senaa taatagea. Amokiyoo magaa kaa bagee me yamokiyoo magaa kaa bagee ma yape aawogee taatagea.

¹¹ Kiyoo-kiyoo maga pigii miya medaa taata. Naano agiyoo taa uwaa miya medaa taata, ikiyoo uwaa da miya medaa taata, kisee yaai-yaai agiyoo eebaa kedaa taata. Epoo to kaa miya yaai-yaai, dimi nagii-nagii agiyoo agoo kedaa taata. ¹² Kiya kuwa agiyoo ukuwaaniino taa kaboo mée me ikii kiwegee-wegee taatagea, bedaa ikii kibe kaa yagaa kipeneata sembahyang segee see ee yuwa yiba kidogeamoo taatagea, digiyoo ee yiba miya kidogeamoo

taatagea. Ikii Ni yaato bagee kemaata magaa da kaa ebo tookee bagee paagoo kiipootagea. ¹³ Ikii okoo paagoo kiipootagea kuwa ko ikii Ni me menaa daamaa eewegasi naadi kiekeasiyaa kaboo yoka daamaa eewegaai. ¹⁴ Kisee kemaata okoo me kiipeeyaa kaboo ikii me 'Anii kisee menaa wegaapa, kisee menaa wegaapa' see dimii kuwa se gaagaa taai. ¹⁵ Ikii okoo paagoo mena eewegaapea kaboo Ani me ikii 'Kisee wegaai, kisee wegaai' see menaa kuwa ikii dimi yiba kisi-manee taapa. Kuwa menaa kuwa esee ipi see menaa kaapa yoka apanaa bagee me pedeo menaa ena ma kisiino kana kaapea, ikii ma aawisii taano miya iyo yoka dimi se gaagaa taai. ¹⁶ Bedaa kuwa kaboo da taa miya ikii me okonaka ma, ikii ma kenaa bagee yuwa ma, ikii epo peenaa see bagee yuwa ma okoo me ikii mée noonaa boosea naadi kiekegatagaatagea. ¹⁷ Ikii Ni yaato bagee kemaata mée tomaa uduma kibe kaatagea ¹⁸ kiya ikii umina se pedeo kaatagea, ikii me mumoo to kaa edooyuu ena mee miya umina se egaata. ¹⁹ Ikii makii taa see kaa toowoo siyaa bagee kuwa daba daagimaa pootagea" see asigi.

Yesus me "Yerusalem magaa mee bugumeepeasiitagea" see wegata menaa

Mat 24:15-21, Mrk 13:14-19

²⁰ Bedaa Yesus me asiino, "Yerusalem magaa mee yape bagee me bobetaata topea kuwa ikii deepea ko mee magaa mee bugumeepeasiino kuwa ekaapa ii see kuwa ikii ne-keenii. ²¹ Kuwa kaboo da Yudea wee kaa toogee see bagee yuwa moga oodoota kuye kaa pakadaa taai. Yerusalem magaa kaa toogee see bagee yuwa miya peedaa taano gaano pedeo, bedaa mee magaa gebo kaa topea bagee yuwa miya kiyoo se pakaai. ²² Kuwa kaboo ukuwaandaa

taata agiyoo kuwa ko idukaa kapoge yiba ebeamaata menaa yuwa uduma uwa daasi naadi Ogatamee me pedeo yamiyaabuu taatagi agiyoo yuwa. ²³ Kuwa kaboo da Ogatamee me mee magaa to kaa bagee kagoo ebo kemaata kuwa ukuwaandaa taata agiyoo kuwa apanaa agiyoo, yaai-yaai ebo kaatagea. Kadapoo yago apii yuwa ma, yoga baayee yiba kepaa apii yuwa ma kuwa sooi, yaai. ²⁴ Mée noonaa yape bagee me mowai daapii taatagea, noonaa yagaa goedoota kaama mée tomaa-tomaa se-magaa, we-magaa kaa doodoo peedaa taatagea. Ogatamee ewo see tomaa kaa bagee kuwa okoo me Yerusalem magaa mee batagi-patagi segee naadi pedeo kiyabuu taatagea, kisee too okoo me ebo toono monaa mee sikii yakiyaatagi naagoo too."

Yesus meetagi naagoo ukuwaandaa taata menaa

Mat 24:29-31, Mrk 13:24-27

²⁵ "Epoo to kaa kiyoo dimi nagii-nagii agiyoo agoo kedaa taata. Kenoo to ma, agoo to ma, okadee yuwa miya apanaa agiyoo keenda kisee diitagea. Magaa da kaa kiyoo maakaa pikuu da biku-biku ebo kedaa naadi kaama tukuu da miya ebo kedaa taata. Kuwa me kaama mée tomaa yuwa uduma kuwa kaasee agiyoo yaai naadi wedaatagea. ²⁶ Epoo to kaa pesee agiyoo yuwa miya maki-makaa naadi wodeda-peeda sedaa taata kuwa kaa mée me weda ebo kaa yaai, magaa to kaa kaasee agiyoo ukuwaandaa taaka naadi boomaga-baamaga taatagea. ²⁷ Kuwa kaboo da Mée Yogaa mee sinu uwaa da yibaa taa migi see kuwa diitagea. Waa pesee, Wa disii to esee ebo ma migi see diitagea. ²⁸ Kuwa uduma ukuwaaniino see kooka kaboo mikee, ikii daba kidaagimaa peeyaano naagoo mee ekaapa kega yoka

yiinaageeta weda see dimii mee ekeata pesee ma tooi" see asigi.

Yesus wiyaagoo meeno see kooki ii see kuwa nekeensi naadi ebea-ebaa menaa

Mat 24:32-35, Mrk 13:28-31

²⁹ Kiyoo kaama Yesus me okoo ebea-ebaa menaa ena asiino, mee ko kisee: "Ara piyaa wodoo to miya, apanaa piya wodoo yuwa miya kuwa nekeenii. ³⁰ Iye mugumedaaka see deeyu ko mikee, poo ekaano see kooka ii see kuwa ikii nekeeniyaa. ³¹ Mee mokoo miya kuwa kisega menaa yuwa ukuwaandaa taaka see kuwa ikii deeyu ko Ogatamee Wa too ebo méé eetoono see kooki ii see kuwa ikii nekeeniitagea. ³² Anii mikee kisiino ko: Kuwa ukuwaandaa taata agiyoo kuwa uduma eto mee begaa kaa bagee yuwa bogaano taa kaa diitagea. ³³ Epoo to ma, magaa to ma kuwa taa kaata kiya Ni me menaa mee se taa kaata, kisee too iminoo miya, iminoo miya toota."

Monaa da mee ewo yoka daamaa diitoo taai naadi menaa

³⁴ "Woda tamoo to kaa booyaa kaboo dimi ooyaa see see ikii miya kisee kiya naadi ikii ekaato daamaa ipiipi deewoo taai. Ikii boomagaa see uwoo noogee naadi kaama ede ma, ede ma too otoopa pege taano ma, ikii me umiino, toono yiba gaagaa dimii ma kuwa gaawoo, umiwoo see kaa ikii ipiipii semagaano taa kaboo mee naagoo kisee ki miyaa yoka ikii ekaato daamaa deewoo taai. ³⁵ Mee naagoo ukuwaandaa taata agiyoo kuwa magaa da kaa méé tomaa-tomaa yuwa uduma kaa dogeeniita yoka ³⁶ ikii maamaa ipiipi diitoo segee taai. Kuwa ukuwaandaa taata agiyoo yuwa ikii makii taa, pesee ma toogee naadi kaama Méé Yogaa mee ikigii to kaa daba toomaasea naadi sembahyang siwoo segee taai" see asigi.

³⁷ Yesus mee egapi yaato Ogatamee me ee kaa kaama mée yuwa topemaata kaama bedaa daatooyiba yaato Zaitun kutuu to kaa umiino see naadi peegee segeeki. ³⁸ Esee pedeo tokomaa mée yuwa uduma Wa me topetaa see menaa yuwa yiino see naadi Ogatamee me ee kaa meegee segeekea.

22

Yesus patamaano see naadi koogo aawegaa seta menaa

Mat 26:1-5, Mrk 14:1-2, Yoh 11:45-53

¹ Kuwa kaboo da ragi yeeyee ma aatabi taano taa see roti unu petoo noogee siyaa kuwa eebaa umiino taa kaboo naapea. Paskah noogee siyaa see mee miya wegayaa.

² Kuwa kaboo da taa ko imam ebo yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma okoo me Yesus patamaano dimii agoo kiya Waa epa see bagee eebaa kuwa wedaagea. Okoo me wegaano, "Yesus mee inii kaasee koogo peneasiipea, kaasee patamaapea?" see menaa kuwa aawegaakea.

Yudas me Yesus ekegatagaano see naadi aseta menaa

Mat 26:14-16, Mrk 14:10-11

³ Kiyoo kaama Iblis mee Yesus me topenaa see bagee gaasi ma wiya kuwa mée ena ekaa da ko Yudas Iskariot yiba seemigi. ⁴ Seemigi naadi peedoota imam ebo yuwa ma, Ogatamee me ee diitoo taa see bagee me eboo yuwa ma okoo paagoo peemaata kaama wa me "Yesus mee Anii kaasee kiekegatagaapa naa ya?" see menaa eewegagi. ⁵ Okoo ede kaa "Kepe kisuwa kaniipe" see asegea naaki ⁶ "Daamaa" asigi. Mee kaama wodoo wa me 'Yesus Waa mée taa see yoo yaekegatagaano kuwa kayoo daamaa, kayoo daamaa?' see gaawooki.

Yesus mee Wa me topenaa see bagee yuwa ma epo enaataa Paskah eenaano see naadi ipiipii seta menaa

Mat 26:17-19, Mrk 14:12-16

⁷ Ebo naagoo, ragi yeeyee ma aatabi taano taa see roti kuwa unu petoo noogee siyaa yiba petamanii nuyaa naagoo, domba wodaa wugiyaa naagoo ko ⁸ Yesus me Petrus ma, Yohanes ma ekea paagoo asiino, "Paskah kaa agiyoo naano see yoka naano agiyoo nuyaa yoo pe-niiipiipii taai" see asigi. ⁹ Ekea me asiino, "Kuwa agiyoo naano yoo kayoo naa ipiipii taano daamaa naa ya?" asegea naaki ¹⁰ "Ekea peedoota kota kaa peemaata kaama mée ena, uwo otaawee doopegeeki see mée ena ma aadee taapea. Aadee seta kaama waa ma epo enaataa pooli. Wa me seemaapi ee yiba seemaai. ¹¹ Ee epoo mée mee kisee naasii: 'Guru me kasiino, "A me ee yiba Ni me topenaa see bagee ma inii epo enaataa Paskah kaa agiyoo eenaape yoo naa kayoo ya?" see kasigi' see naasii. ¹² Ee epoo mée wa me ee asii mee kakadee kaa ebo komoo kaa badaa kimagaataapi. Kiyoo inii me animagaapea yoo daamaa mée yaipiipii semaata topa see kuwa ekea diipea. Inii kiyoo naano agiyoo naapea yoka agiyoo-pagiyoo pe-niiipiipii taai" see asigi. ¹³ Asigi naadi ekea peedoota kota kaa peemaagea naaki mikee, Yesus me asigi-asigi uduma ukuwaanega naadi Paskah kaa agiyoo uduma daamaa eeipiipii semaagea.

Perjamuan roti ma, uwo ma nota menaa

Mat 26:20-29, Mrk 14:17-25, Yoh 13:21-30, 1Kor 11:23-25

¹⁴ Naano agiyoo naano see kaboo Yesus mee Wa me menaa yadoonaa see bagee yuwa ma epo enaataa ani-maata kaama ¹⁵ Wa me okoo asiino, "Eto mee Paskah mee Anii boodi abaano taa kaa ikii ma enaataa keenoga kuwa esee ede kega. ¹⁶ Eto kenaagoo kaama wodoo Anii bedaa Paskah se naata, iminookaa Ogatamee Wa too ebo mée eetoowoo taatagi naagoo too bedaa naata. Mee naagoo

ko Paskah nuyaa-nuyaa wegawoo seta menaa yuwa uwa daaniita naagoo yoka" see asigi.* ¹⁷ Kiyoo kaama Waa anggurr poo uwoo otaawee da masegeeta kaama Ogatamee paagoo kiiboo, paamee see menaa asigi. Kiyoo kaama bedaa Wa me okoo asiino, "Otaawee da masegeeta uwo kuwa ikii eewudii. ¹⁸ Ani me kisiino ko: Eto kenaagoo kaama wodoo Anii anggurr poo uwoo se naapa, Ogatamee Wa too ebo mée eetoowoo taatagi naagoo too Anii bedaa naata" see asigi. ¹⁹ Kiyoo kaama roti masegeeyu, Ogatamee paagoo kiiboo, paamee see menaa asigi. Roti kabatagaa naadi kaama okoo paagoo goo-maneeyu. "Mee ko Ni me maa to, Ni me ikii kaa kiekematagaapa maa to mee. Ikii masegeeta nuweei. Anii naneke-nekee see kaa noogee siwoo taai" see asigi. ²⁰ Naano agiyoo noomaata kaama anggurr poo uwoo otaawee da masegeeyu. "Mee ko Ni me tadaa uwoo, ikii ma, Ogatamee ma, Wa me gipii see aseta menaa ma kuwa uduma enaataa aagadimisi naadi kikabageapa tadaa mee.

²¹ Yeede, Anii naekegatagaapi mée to mee nakaayoo Anii ma epo enaataa totaaki. ²² Mée Yogaa mee mikee Ogatamee me menaa yiba ebeamaata see see bogaapi kiya Waa ekegatagaapi mée mee esee pedeo kaapi" see asigi. ²³ Wa me topenaa see bagee yuwa "Inii maamee me kisee ukuwaapi, maamee me kisee ukuwaapi?" see menaa aawegaakea.

Ebo bagee kuwa maamee naa ya naadi aseta menaa

---

* 22:16 "Paskah nuyaa-nuyaa wegawoo seta menaa yuwa uwa daaniita naagoo" see aseta menaa mee ko idukaa Israel bagee Mesir magaa kaa kaama daba peeyaano taa kaboo Paskah nota see see iminookaa miya Ogatamee Wa too ebo mée eetoowoo taatagi naagoo Wa me daba peeyaabuu taatagi bagee yuwa ma epo enaataa eenaatagi see kuwa nekeensi naadi aseta menaa mee.

²⁴ Kuwa kaboo da Yesus me topenaa see bagee yuwa okoo me inii maamee naa ebo bagee kepa naadi kaama "Aa naa ebo ye, nii naa ebo ye?" kisee aawisi-maawisikea. ²⁵ Wa me okoo asiino, "Apanaa tomaa kaa bagee yuwa okoo me eboo yuwa gaayu ko dimi mena pesee, okoo anii ebo yoka naadi omaago ma ebo totaa see bagee yuwa, okoo mée me 'Waa ko inii me dimi maataa see eboo' see naapaagee taano ede see dimii gaayaa bagee yuwa ²⁶ kiyaa ikii gaayu ko kisee dimii se masii. Ikii yupii ebo bagee gaayu ko peedi see bagee mokoo kemagaano gaano pedeo, bedaa ikii ebo kiitotaa see bagee gaayu ko agiyoo aii yaokagee see mée to mokoo kaai. ²⁷ Ebea-ebea menaa ena ko kisee: Noogee yoo animagaakee mée mee ebo ye, naano agiyoo yamase-manee siyaa mée mee ebo ye? Naano see naadi animaayaa mée waa ebo, se maa? Mikee kiyaa Anii kisee dimii taa. Anii ko agiyoo aii yaokagee see mée mokoo ikii paagoo kiitoogeeka.

²⁸ Anii nagaadee naadi ae-wae siyaa kaboo ikii me Anii naekeasiino taa, Anii ma enaataa niitoogee see bagee kemaata ²⁹ Neataagi me Anii ebo natuyaata see see Ani me miya ikii ebo toowoosea naadi ebo kituyaaga. ³⁰ Anii ebo kiitoowoo taata kaboo ikii miya Anii ma epo enaataa naano agiyoo noowoo segee taatagea, bedaa ikii ebo animagaano yoo animaata kaama Israel bagee mée apa gaasi ma wiya kuwa mena ena too too yadaakomee siwoo taatagea."

Yesus me Simon Petrus "Aa weda kaa ewo poga-poga nataape" see aseta menaa

Mat 26:31-35, Mrk 14:27-31, Yoh 13:36-38

³¹ "Simon, Simon, nayii. Iblis me ikii uduma kigaadeesi naadi idimigi. Gandum poo kipii yuwa ikii beedaasi naadi

tagimiyaa mokoo kisee kiukuwaapi ³² kiya a me mikee nagaano dimii mee se taa kisi naadi Anii sembahyang kasegeeka. Aa kisee kagaadee semaata kaama dimi mena gepeenta bedaa Ni kaa namaatagaape kaboo kuwa apanaa mikee nagaayaa bagee yuwa miya okoo me dimi mena daamaa pesee kiyaabuu siwoo taai" see asigi.

³³ Petrus me asiino, "Tuhan, anii Aa ma epo enataa digiyoo ee yiba mée peeyaayaa miya daamaa, enataa booyaa miya koosi" see asigi. ³⁴ Kiya Yesus me asiino, "Petrus, Ani me kasiino ko: Eto mee digiyoo yiba aa kaagaa wedo mée paagoo ewo poga-poga nataape. A me kisee naekeata kaama ayam ena menaa taapi" see asigi.

Yesus me "Eto kaama wodoo mée me ikii kibe kaa badaa se kimagaapea" see kuwa nekeensi naadi aseta menaa

³⁵ Kiyoo kaama Yesus me okoo asiino, "Idukaa Anii ikii paagoo kisema menaa ko 'Ogatamee Wa too ebo mée eetupi nao see menaa eeweganaasea naadi pooi, kepe ayaabu, ayaa, bado doko kisee agiyoo se dogai' see kisema. Kisee kisema naadi ikii peenaa semea kaboo ikii agiyoo ena waa naa gaagaa semea ye?" see asigi naaki "Taa, inii agiyoo ena ma gaagaa taano taa" see asegea.

³⁶ Wa me asiino, "Mikee kiya eto kaama wodoo ko kepe ayaabu agoo see bagee doonaa taano daamaa, ayaa miya dogai. Bedaa mowai taa see bagee kuwa miya okoo me ebo dokaa pe-doogeta kaama mowai edaakee kuwa daamaa. ³⁷ Kuwa kisega menaa kuwa ko Ogatamee me kapogee yiba ebeamaata menaa ena Ni kaa uwa daasi naadi kisega, mee ko 'Waa miya mena si yayetaa see Mée ena ii see gaatagea' see ebeamaata menaa mee Ni kaa uwa daano gaano pedeo. Mee see see menaa kuwa uduma eto Ni kaa uwa daataaka yoka naadi kisega" see asigi. ³⁸ Wa me

topenaa see bagee me asiino, "Tuhan, nakaayoo mowai wiya agoo" asegea naaki "Sikii" see asigi.

*Getsemani bugii da kaa Yesus me sembahyang seta menaa
Mat 26:36-46, Mrk 14:32-42*

³⁹ Kiyoo kaama Yesus peedoota Wa me peegee see yoo Zaitun Kutuu to kaa, bedaa Wa me topenaa see bagee yuwa miya Wa sekaataa peegee. ⁴⁰ Peemaata kaama Wa me okoo asiino, "Ikii kigaadee siyaa kaboo pedeo dimii, pedeo menaa wisintaasea naadi sembahyang taai" see asigi. ⁴¹ Waa pakadoota woo kaa naa kaa oma kamu pakaaniyaa see yoo mokoo pakaamaata kaama kagu maga kaa sebaata sembahyang menaa ko ⁴² "Neataagi, A me miya daamaa ede gaayu ko kuwa Ni me boodi abaapa kuwa A me se naekeasii see kasega kiya Ni me gaayaa dimii too se kiya A me gaata-gaata dimii too" see asigi. ⁴³ [Kuwa kaboo da epoo to wodoo kaama malaikat bagee ena Yesus pesee kiyaano see naadi Wa paagoo eseemaagi. ⁴⁴ Yesus mee esee dimi gaagaa ebo kaa maamaa sembahyang taaka too Wa me aweta kopa yuwa tadaa kopa daata eseanee siyaa mokoo see see magaa da kaa eseaneeeka.]

⁴⁵ Sembahyang semaata kaama esedoota Wa me topenaa see bagee yuwa paagoo eseemaagi too ko okoo aewae, dimi nagimeamoo naadi kaama toomoo ompea. ⁴⁶ Wa me asiino, "Ikii kaasee kaa toomoo too ometaakea ya? Ikii kigaadee siyaa kaboo pedeo dimii, pedeo menaa wisintaasea naadi anoogeeta sembahyang taai" see asigi.

Yesus mee peneata menaa

Mat 26:47-56, Mrk 14:43-50, Yoh 18:1-11

⁴⁷ Kuwa menaa wegataaka too ko taka ena mée ebo etaa meemaagea. Yesus me topenaa see bagee gaasi ma wiyagoo to mee Yudas mee ma enataa eemeemaagi. Yesus mee ebe duuduu taano see naadi peedoota Wa paagoo

peemaagi ko ⁴⁸ "Ei, Yudas, Mée Yogaa mee yaekegataage kuwa kaa ebe naduuduuke ye?" see asigi.

⁴⁹ Yesus ma enaataa topea bagee yuwa me Yesus pe-neasiipea yaai naadi kaama "Ei, Tuhan, inii pe-daakumii ye?" see asegea. ⁵⁰ Okoo mée waa ena me posee da me mée ena kaa kobeasigi naaki dagi yagaa yaato apa kamuu da yadaakomeegi, Ebo Imam wa me agiyoo yaokagee see mée. ⁵¹ Yesus me "Kisee se" see asigi. Apa kamuu da daakomeegi mée to apa kamuu da yagaa yapeneasigi naaki daamaa kigi.

⁵² Kiyoo kaama okoo me Waa peneasiino see naadi mepea bagee tabaa da, kuwa ko imam ebo yuwa ma, Ogatamee me ee diitoo taa see bagee me eboo yuwa ma, Yahudi kaa ebo-ebo yuwa ma okoo paagoo Yesus me asiino, "Ikii me dimi pedeo omaago see bagee ena mokoo peneasiino see naadi mowai, kopaa, kisee agiyoo doopea ye? ⁵³ Anii egapii gakata Ogatamee me ee kaa awee da kaa mée topegeeka, ikii miya kiyoo topea kiya ikii me napeneasiino taa kemea. Kiya eto kiipaa ikii miya omaago kegea, digiyoo yaato pesee da mee miya omaago kega" see asigi.

Petrus me Yesus mee ewo poga-poga seta menaa

Mat 26:57-58,67-75, Mrk 14:53-54,65-72, Yoh 18:12-18,25-27

⁵⁴ Yesus mee peneta kaama Ebo Imam me ee kaa eepegea kiya Petrus waa koogo deega se deega see uuto obeegi. ⁵⁵ Mee ee kaa peemaagi ko yoo da kaa mée yuwa biyaa yuwitaata toomuu taakea. Petrus waa miya okoo paagoo pe-animaagi. ⁵⁶ Animaata toomuu taaki too ko agiyoo yaokagee see apii ena me Petrus maamaa tamaata kaama asiino, "Ei, mee mée mee miya Yesus ma epo peenaa see mée to, se maa?" see asega. ⁵⁷ Kiya Petrus me

ewo poga-poga naadi asiino, "Taa, mee mée to anii ewo" see asigi.

⁵⁸ Egaaniino taa kaboo apanaa bagee me Petrus deeta kaama asiino, "Aa miya okoo yaato bagee ena" see asigi kiya Petrus me "Taa, kisee se" see asigi.

⁵⁹ Peenaa toomaata kaama bedaa mée ena me asiino, "Ei, mee mée mee mikee Waa ma enaataa see mée to, waa miya Galilea wee kaa mée yoka" see asigi. ⁶⁰ Kiya Petrus me "Taa, kisee menaa anii ewo" see asetaagi naaki taka ena ayam menaaki. ⁶¹ Tuhan mee Petrus yaato ikigi maataata kaama emaa pe-wugitaagi naaki Tuhan me yumakaa asigi menaa da taka ena nekeenigi, mee ko 'Eto kenaagoo Aa kaagaa wedo mée paagoo ewo poga-poga nataape. A me kisee naekeata kaama ayam ena menaa taapi' see nasigi mee ii naadi kaama ⁶² peedoota amokiyoo mokoo peanta kaama ebo yegee yegeeki.

⁶³ Kuwa kaboo da Yesus peneata bagee yuwa me Aa ebo ye naadi yagaa kopaa dakameamookea. ⁶⁴ Yesus Wa me emaa masii to kaa doka me yabebenataata kaama asiino, "Aa maamee me kadakamigi, maamee me kadakamigi see kuwa A me duya kaa mée deede" see asegea. ⁶⁵ Mée badeeke menaa apanaa miya maamaa asegea.

Yesus mee Yahudi kaa mena pekataa see bagee paagoo eepeeta menaa

Mat 26:59-66, Mrk 14:55-64, Yoh 18:19-24

⁶⁶ Tokoma mee da, pedeo komaa da Yahudi kaa mena pekataa see bagee yuwa ma, Imam ebo yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma okoo kutuu semaagea kaboo Yesus mee okoo paagoo eemegea. ⁶⁷ Okoo me asiino, "Idukaa kaama wegawoo seta Mée Ebo Kristus mee Aa gaayu ko mée asii" see asegea. Kiya Yesus me asiino, "Kisee Ani me kisiipa miya ikii mikee

see se nagaapea keekee. ⁶⁸ Bedaa kisee Anii mena ena kiapaadiipa kuwa miya ikii me se nasiipea. ⁶⁹ Kiya eto kaama wodoo Mée Yogaa mee Se-pesee, We-pesee yago Mée Ogatamee Wa me dagi yagaa yaato animaata ebo toowoo taapi" see asigi. ⁷⁰ Okoo me asiino, "Kisee gaayu ko A me 'Anii ko Ogatamee Yoopaa' see mée asege mee ye?" asegea naaki "Ikii me wegagea kuwa" see asigi. ⁷¹ Okoo me asiino, "Yaai, Wa me wegagi menaa da inii yeemaagea yoka eto ko sikii, Wa me kisee pedeo ukuwapi, kisee pedeo koo sipi see deeta bagee kuwa wisintayu, se abaai" see aaseekea.

23

Yesus mee Pilatus paagoo eepeeta menaa

Mat 27:1-2,11-14, Mrk 15:1-5, Yoh 18:28-38

¹ Kuwa mena pekataa see bagee yuwa uduma yiinaageeta Yesus badaa maadoota Pilatus paagoo ² peemaata kaama okoo me yakobaakee menaa kuwa ko kisee: "Mee Mée mee ko inii tomaa kaa bagee paagoo makapaa menaa eeweganaa see Mée. Wa me wegaano menaa ko 'Pajak kepee kuwa Ebo Kaisar se manii' bedaa Wa me 'Anii ko Ebo Kristus mee' kisee inii ebo mée eetooke mée see ekaa Waa ekaato munigi, kisee mée deebaa segeeki" see asegea. ³ Pilatus me Yesus asiino, "Aa ko Yahudi bagee me Eboo mikee ye, taa ye?" asigi naaki "A me wegage kuwa" see asigi.

⁴ Pilatus me imam ebo yuwa ma, apanaa bagee yuwa ma uduma asiino, "Ani me ko mee Mée mee kaa pedeo ena ma si yadeega yoka" see asigi. ⁵ Kiya okoo me omaago ma asiino, "Taa, mee Mée mee Yudea wee kaa magaa uduma Wa me topenaa see menaa kuwa me mée aakago-maakago siyaabuu segeeki. Petamanii Galilea wee kaa

kaama masegeeta kisee too nakaayoo too kisee menaa eeweganaa segeeki" see asegea.

⁶ Pilatus me mee menaa da yeeta kaama asiino, "Waa Galilea wee kaa mée to ye?" asigi naaki ⁷ "Ei" asegea. Pilatus me kuwa ni me menaa se, Galilea wee kaa ebo totaa see mée wa me menaa yoka naadi kaama "Herodes mee paagoo eepooi" see asigi. Kuwa kaboo da Herodes mee miya Yerusalem magaa kaa kiyoo totaaki.

Herodes me Yesus apaadeeta menaa

⁸ Yesus mee badaa maadoota Herodes paagoo eepeemaagea ko Herodes ede kigi. Yesus me ukuwanaa, peenaa seta menaa kuwa yeegi yoka Waa deega naaki ou see dimii gaawoo segeeki, bedaa Yesus Wa me dimi nagii-nagii agiyoo ena waa naa nadeeyaagi naaki ou see dimii mee miya ebo. ⁹ Wa me Yesus mee mena maamaa apaadeeki kiya Waa mena ena ma se asigi. ¹⁰ Imam ebo yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma okoo me Yesus mee yakobaakee menaa yuwa eebaa omaago ma Herodes asegea. ¹¹ Herodes ma, wa me okaa yago bagee yuwa ma okoo miya Yesus wisineekee menaa eebaa. Aa ebo ye naadi wisineekee kaa magaa to kaa ebo tookee bagee me disi-disii see dokaa yuwa yamaataagea. Kea seamoo naadi kaama "Bedaa Pilatus paagoo metaki eepooi" see asigi. ¹² Idukaa kaama Herodes ma, Pilatus ma ekea aabe ketaa see kiya mee naagoo kaama wodoo ekea aaepa kiwookeya.

"Yesus mee wugimagaai" see wegata menaa

Mat 27:15-26, Mrk 15:6-15, Yoh 18:38-19:16

¹³ Imam ebo yuwa ma, apanaa ebo bagee yuwa ma, aii bagee yuwa ma kuwa Pilatus me "Uduma meei" asigi. ¹⁴ Meemaagea kaboo wa me asiino, "Ikii me mee Mée mee ko mée yuwa paagoo deebaa see menaa too eeweganaa

segeeki yoka naadi kaama ni paagoo eemegea. Ikii paagoo ani me Waa ipiipi apaadee sepa kiya ikii me Wa kaa pedeo see yawegagea menaa kuwa anii ena ma yadiino taa. ¹⁵ Herodes wa me miya pedeo menaa yadiino taa naadi kaama bedaa inii paagoo mée yamiyaagi yoka yeeweei, Waa bogaano gaano pedeo see agiyoo ena ma ukuwaano taa. ¹⁶ See kemaata 'Pepeaduu me dakameamoo semaata daba peeyaai' see asiipa" see asigi.

¹⁷ [Pilatus me aseta menaa kuwa ko Paskah Naagoo tahun gakata Yahudi bagee ena, digiyoo ee yiba dogeamoo seta bagee kuwa mée ena Wa me daba yapeeyaabuu segee seta kemaata Yesu mee daba peeyaano see naadi aseta menaa yuwa.] ¹⁸ Kisee asigi kiya kiyoo topea bagee okoo uduma enaataa ebo menaa kaa asiino, "Mee Mée mee wogepeasii, Barabas mee too daba mée yapeeyaai" see asegea. ¹⁹ Mee Barabas see mée to mee ko mee magaa kaa kiyoo mée yuwa aakago-maakago naadi kaama mée ena wugita kemaata digiyoo ee yiba dogeamaata mée to.

²⁰ Pilatus me Yesu mee daba peeyaano see naadi kaama bedaa okoo paagoo wiyaagoo to kuwa menaa eewegagi ²¹kiya okoo uduma mena ebo kaa asiino, "Waa piya bokoo to kaa paku wugii, piya bokoo to kaa paku wugii" see menaa maamaa asegea.

²² Pilatus me wedaagoo to menaa ko "Sooi, Wa me pedeo ukuwapi agiyoo maagiyoo naa ya? Waa bogaano gaano pedeo see agiyoo ena ma ukuwaano taa yoka 'Pepeaduu me dakameamoo semaata daba peeyaai' see asiipa" see asigi. ²³ Kiya okoo me bedaa mena ebo kaa asiino, "Waa piya bokoo to kaa paku wugii" see asegea menaa mee too pesee kegea, ²⁴kaama too Pilatus me okoo me menaa yayeeta kaama Yesu wugimagaai see menaa daataagi. ²⁵ Okoo me daba mée yapeeyaai see idimegea

mée to mee daba yapeeyaagi. Waa ko mée yuwa aakago-
maakago naadi kaama mée ena wugita kemaata digiyoo ee
yiba dogeamaata mée to kiya daba yapeeyaagi. Kiya Yesus
mee okoo me ede gaagea dimii kaa too yaekeasigi.

Yesus piya bokoo to kaa paku wugitaata menaa

Mat 27:32-44, Mrk 15:21-32, Yoh 19:17-27

²⁶ Yesus mee badaa maadoota paku wugiino yoo eepee-
taaka too ko Kirene magaa kaa mée ena ekaa da ko Simon
waa kota kaa meemaagi. Aadee seta kaama Yesus me piya
bokoo to mee uuto yadoosi naadi peneasegea. Piya bokoo
to wa kaa yadootaata kaama uuto yadoopegeeki. ²⁷ Mée
eebaa obeepegeekaa. Api yuwa miya yege ma, yii-yii ma
uuto obeepegeekaa. ²⁸ Yesus mee oko maataata kaama
asiino, "Ikii Yerusalem magaa kaa apii yuwa, Anii bogaapa
kuwa kaa nayegee see se kiya ikii ma, ikii me yogaa yuwa
ma ikii kaa aayegee taai. ²⁹ Weda see agiyoo agoo kaata
naagoo ko 'Pai keta apii yuwa ma, yoga kabaano taa see
apii yuwa ma, ama taa see apii yuwa kuwa uduma daamaa,
ede nao' kisee menaa kuwa wegaatagea yoka ikii ekaato
kaa too aayegee siwoo taai.* ³⁰ Kuwa yaai-yaai taatagea
kaboo mée me 'Maga bago yuwa kuwa inii kaa mée
tagimeeii taai, maga kutuu yuwa kuwa inii mée dapimeeii
taai' see asiitagea. ³¹ Eto kiipaa mée me ukuwataakea
agiyoo kuwa piya wii kaano taa kaboo kisee ukuwayu ko

---

* ^{23:29} Yoga kabaano taa apii gaayu ko Yerusalem magaa mee pedeo kaata
naagoo yoga agoo see apii yuwa okoo me yogaa yuwa boogaa naadi yegee
taapea kiya yoga taa see apii kuwa si yegee taapea yoka naadi daamaa, ede nao
see wegaatagea. Yesus mee wugimaagea mee ko yaai-yaai ebo kiya Yerusalem
maga mee pedeo kaata naagoo yaai-yaai agiyoo ebo kedaa taata see kuwa
nekeensi naadi aseta menaa. ^{23:29} Luk 21:23-24 ^{23:30} Hos 10:8, Why
6:16

piya wii keta kaama wodoo kuwa kaasee ukuwaaniita naa ya?" see asigi.†

³² Pedeo agiyoo ukuwata bagee wiya miya Yesus ma enaataa piya bokoo to kaa boosi naadi eepeegea. ³³ Muguu naadi maga ena ekaa da ko Mumo Metoo Kutuu to kaa eepakaamaata kaama Waa piya bokoo to kaa paku wugitaagea. Pedeo agiyoo ukuwata bagee wiya miya kisee paku wugitaagea. Wa me dagi yagaa yaato méé ena, eka yagaa yaato méé ena. ³⁴ Yesus wugitaakea bagee yuwa kaa Wa me sembahyang yaasiino, "Neataagi, okoo nekeeniino taa kaa ukuwagea yoka epa ekeasii" see asigi. Kiyoo kaama okaa yago bagee me Wa me dokaa yuwa maamee me masiipi, maamee me masiipi naadi okoo me agiyoo iyagideekea. ³⁵ Kuwa kaboo da méé yuwa koogo diitookea. Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me Yesus wisineekee kaa asiino, "Wa me apanaa bagee se boosi naadi daba daagimaayaabuu segee simi kiya Waa ekaato iyo. Waa Ogatamee me wigintaata Méé Ebo Kristus mee mikee ki Waa kepa ko Waa ekaato daba daagimaa peesi" see asegea. ³⁶ Okaa yago bagee yuwa me miya Waa wisinegea. Geebagi see anggur poo uwoo goo-maneeta kaama asiino, ³⁷ "Aa ko mikee Yahudi bagee me Eboo gaayu ko Aa ekaato daba peedee taai" see asegea. ³⁸ Wa dagii da kaa mena ena yaebeamaata kaama pakaa-tabeasegea. Mee menaa da mee ko kisee: "Mee méé mee ko Yahudi bagee me Eboo mee" see menaa yaebeamaagea.

³⁹ Yesus ma enaataa piya bokoo to kaa paku wugitaagea

---

† 23:31 "Piya wii kaano taa kaboo" see aseta menaa mee ko eto mee pedeo taa see Méé wugimagaapea mee ebea-ebea. "Piya wii keta kaama wodoo" see menaa mee ko epeekaa yaai-yaai taatagea naagoo Yerusalem magaa kaa bagee méé eebaa wugitagea kaata mokoo, see kuwa nekeensi naadi ebea-ebea menaa mee. 23:34 Luk 6:27-28, Mzm 22:19 23:35 Mzm 22:7-9

bagee wiya kuwa mée ena mee me Yesus wisineekee kaa asiino, "Aa ko Ogatamee me kawigintaata Mée Ebo Kristus mee, se maa? Aa se boose yoka piya bokoo to kaa kaama daba pooi, bedaa enaa miya daba mée peeyaai" see asigi. ⁴⁰ Kiya ena mee me ego-tago see menaa kaa asiino, "Aa Ogatamee uu ye? Aa miya Waa see see bogaape yoka Ogatamee mee wedaano, daa ye? ⁴¹ Enaa ko pedeo agiyoo ukuwata kuwa me bogaapea kiya mee Mée mee pedeo ukuwaano taa" see asigi.

⁴² Bedaa wa me asiino, "Yesus, Aa ebo mée eetoono see naadi meetage naagoo anii miya nanekenii" see asigi.

⁴³ Yesus me asiino, "Anii mikee kasiino ko: Eto kenaagoo aa Anii ma epo enaataa Pirdaus magaa kaa toopea" see asigi.

Yesus boota menaa

Mat 27:45-56, Mrk 15:33-41, Yoh 19:28-30

⁴⁴ Kenoo to mée mumoo to kaa pakaamaagi see kaboo kuwa magaa uduma digiyoo aatakiika, kisee too keno wedo kaa too pakaa-pakaa, ⁴⁵ kuwa uduma keno taa. Kuwa kaboo da Ogatamee me ee semoo yiba yaato kenee to kaa wasitaata dokaa da mee usii to kaa kaama pegadoota manii to kaa too wiya wodeenega. ⁴⁶ Kuwa kaboo da taa ko Yesus me ebo menaa-menaa kaa asiino, "Neataagi, Ni me dimi noogaa da A me yagaa da kaa kaekeasega" asigi naaki taka ena dimi noogaa da pe-seomigi. ⁴⁷ Kuwa ukuwaanega kotoo yuwa Roma kaa okaa yago bagee me eboo deeta kaama Ogatamee yaapaageeki. "Mee Mée mee ko mikee pedeo ukuwaano taa see Mée to ii" see wegagi. ⁴⁸ Kuwa ukuwaanega kotoo yuwa diino see naadi me-yigimeeiikea bagee kuwa okoo mée eebaa. Okoo kuwa agiyoo deegeeta kaama peedaa naadi dimi nagimeekee kaa yagaa kopaa

okoo ekaato bokoo to kaa dakamepegeekaa. ⁴⁹ Yesus ipi see bagee yuwa ma, Waa ma enaataa Galilea wee kaa kaama epo peenaa see apii yuwa ma okoo beesekaa mokoo kaama yiinaageeta kuwa ukuwaanega kotoo yuwa diitookea.

Yesus ogo maata menaa

Mat 27:57-61, Mrk 15:42-47, Yoh 19:38-42

⁵⁰ Kuwa kaboo da mée ena ekaa da ko Yusup tupi. Waa dimi topoo, Ogatamee me menaa yayeetaa see mée. Waa Yahudi kaa mena pekataa see bagee ena kiya ⁵¹ kuwa Yahudi kaa ebo-ebo apanaa yuwa me Yesus wugimaasi naadi mona daagea kuwa waa be, okoo me mena daata kaama pedeo kotoo Wa kaa yaukuwagea kuwa miya be. Waa Yahudi bagee me magaa ena ekaa da Arimatea magaa kaa mée. Waa Ogatamee Wa too ebo mée eetoowoo taatagi naagoo mee moga migi naaki ou see dimii maamaa gaawoo see mée. ⁵² Waa Yesus bootaa da ogo magaano see naadi peedoota Pilatus paagoo pe-idimigi.

⁵³ Kiyoo kaama bootaa da dookomeeta kaama daamaa poodee see doka gipii da kaa bebenataata kaama doodoota mée ogo magaano yoo kiyoo oma ena togaawee ogo maatayu. Mee oma togaawee mee ko mée me denamaata kaama mée ogo magaano taa see oma gipii da. ⁵⁴ Mee naagoo ko Sabat kaa agiyoo-pagiyoo ipiipii taa see naagoo. Sabat naagoo kaano see kooka. ⁵⁵ Galilea wee kaa kaama Yesus ma epo enaataa peenaa seta apii yuwa Yusup obee-doota mée ogo da degea, Yesus bootaa da ogo maagea-maagea kuwa miya diitookea. ⁵⁶ Okoo peedoota ee kaa peemaata kaama Yesus bootaa da wunu daamaa peesi naadi sigimaano agiyoo ma, wunu daamaa uwoo ma kuwa ipiipii semaata ekeasegea. Sabat naagoo yoka Ogatamee me wegata-wegata see see okoo koogo togea.

24

Yesus aya andoo peeta menaa

Mat 28:1-10, Mrk 16:1-8, Yoh 20:1-10

¹ Mee daa yiba petamanii naagoo esee pedeo komaa, pe-aweeniino taa kaboo da api yuwa me kuwa miyoo taa wunu daamaa peesi naadi agiyoo ipiipii semea yuwa doodoota Yesus ogoo da kaa peemaata kaama ² deamaagi too ko Waa ogoo da kaa takeata oma damaa to mee bikeata amoo maa kaa peanta topa. ³ Okoo semoo yiba peanta kaama deeyaa naaki Tuhan Yesus bootaa da toono taa. ⁴ Kisee dimi nagimeamoo taaki too ko taka ena okoo geboo da kaa mée wiya, kusi-kusi peega see dokaa maataa see bagee wiya yiinaageeta topea. ⁵ Api yuwa weda kaa maga yaato mumo esee-ekeasegea kiya kuwa mée wiya me asiino, "Ikii kaasee kaa boota bagee ogo maagee yoo aya totaaki Mée mee abagea?" ⁶ Waa nakaayoo toono taa, aya andoo peepi. Galilea wee kaa kiitoogee simi kaboo ikii kisimi menaa kuwa ikii gaagaa taai. ⁷ Kuwa ko kisee: 'Mée Yogaa mee pedeo bagee paagoo yaekegataata kaama piya bokoo to kaa bogaano gaano pedeo. Bogaapi kiya wedaagoo to naagoo aya andoo pootagi' see kisimi" see asegea. ⁸ Kisee asegea naadi kuwa apii yuwa me Wa me kuwa menaa da mée asimi ii see kuwa nekeenegea.

⁹ Esedoota ee kaa okoo me deepea-deepea menaa yuwa uduma Yesus me topenaa see bagee gaasi ma ena kuwa ma, apanaa bagee yuwa ma okoo paagoo eewegagea. ¹⁰ Kuwa apii ekaa yuwa ko Maria Magdalena ma, Yohana ma, Yakobus baayo Maria ma, apanaa epo enaataa peenaa see apii yuwa miya. Okoo me kuwa Yesus me menaa yadoonaa see bagee yuwa pe-eewegagea naaki ¹¹ okoo aii menaa keenda naadi mikee menaa yoka see se gaagea. ¹² Kiya Petrus mee yiinaageeta kaama yiibaga peedoota

mée ogopa peemaata kaama peenaa kagu esee-ituunta mokoo kaama ogo wogaa-wogaa see deamaagi naaki Wa kaa yabebenamaata dokaa yuwa too topa. Peedoota ee kaa 'Kuwa kaasee kotoo ukuwaanega naa ya?' see dimii gaapegeeki.

Emaus magaa kaa peegee see etaa da kaa Yesus me mée wiya paagoo ekaato awee da kaa deeyaata menaa

Mrk 16:12-13

¹³ Mee naagoo Yesus sekaataa peenaa seta bagee ekea mée wiya maga ena ekaa da ko Emaus magaa kaa peetaakea. Yerusalem magaa kaa kaama Emaus magaa kaa poo-poo kilometer gaasi ma ena. ¹⁴ Kuwa ukuwaandaa sepa menaa yuwa aawegaa sepegeekaa. ¹⁵ Kuwa menaa aawega-maawega sepegeekaa naaki Yesus mee ekea geboo da kaa keta kaama okoo paaya enaataa peetaa. ¹⁶ Yesus mee deegea kiya mee ko Yesus yoka see kuwa ekea nekeeniyaano taa. ¹⁷ Wa me asiino, "Ekea mapea menaa aawegaa sepegeekaa naa ya?" see asigi. Ekea tuguunegea, dimi boodi kegea. ¹⁸ Ekea wiya ena ekaa da ko Kleopas me asiino, "Ei, eto miyoo ukuwadaa sema agiyoo kuwa Yerusalem magaa kaa mepea bagee kuwa uduma A too ewo ye?" asigi naaki ¹⁹ "Mapea menaa naa ya?" see asigi.

Ekea me asiino, "Nazaret magaa kaa Mée Yesus mee kaa kaama ukuwaanega menaa kuwa. Waa ko nabi bagee eboo, Ogatamee emaa dagii da kaa miya, inii mée uduma me miya kisee deege. Wa me ukuwaaniyaabuu segee simi agiyoo kuwa miya pesee, Wa me weganaa segee simi menaa kuwa miya omaago. ²⁰ Imam ebo yuwa ma, inii me ebo-ebo apanaa yuwa ma okoo me Waa wugimaasi naadi ekegataamea. Ekegataata kaama piya bokoo to kaa booyaamea. ²¹ Inii Israel bagee yuwa daba mée daagimaa peeyaabuu taapi Mée mee Wa me too ii see kuwa inii

gaagee sepe kiya Waa wugimaata kaama wedaagoo to naagoo kega.* ²² Bedaa yumakaa inii ma enaataa apii okoo wedo waa naa me inii dimi mée ooyaakee menaa mée asegea. Okoo pedeo komaa mée ogo maata yoo peepea ²³ kiya bootaa da diino taa. Okoo meedoota inii paagoo mée asiino, 'Malaikat bagee yuwa inii paagoo awee da kaa keta kaama "Yesus mee aya andoo peepi yoka" see mée asegea' see menaa kuwa niwegapea. ²⁴ Kiyoo kaama inii ma enaataa bagee yuwa noonaa mée ogopa diino see naadi peegea. Peemaata kaama api yuwa me wegapea see see okoo me miya deegea kiya Yesus mee okoo diino taa" see kuwa ekea me asegea menaa yuwa.

²⁵ Yesus me asiino, "Yaai, ekea kaasee dimi ewo see bagee wiya. Idukaa nabi bagee me wegawoo seta menaa kuwa ekea mikee gaano epee yaai. ²⁶ Kuwa menaa yiba Ebo Kristus mee boodi ma boomaata kaama Waa asii-sege ebo too toowoo see yoo pakaamagaano gaano pedeo keekee, see menaa ebeamata, se maa?" see asigi. ²⁷ Kiyoo kaama Ogatamee me menaa yiba idukaa kaama Wa kaa wegawoo seta menaa kuwa ekea paagoo daamaa ipiipi eewegagi. Petamanii Musa me menaa mee kaa kaama masegeeta nabi bagee me menaa yuwa kaa too kuwa uduma Waa ekaato kaa ebeamata menaa yuwa nekeenino yaato daamaa ase-manee sepegeeki.

²⁸ Ekea peetaakea magaa geboo da kaa peemaata kaama Yesus etaawee yamoo-sege taano see kooki. ²⁹ Kiya ekea me "Ei, Aa enaa ma enaataa mée eetooi, keno seomigi ke, digiyoo takiiniinaka yoka" kisee maamaa asegea. Waa ma

---

* ^{24:21} "Inii Israel bagee yuwa mée daba daagimaa peeyaabuu taapi Mée mee Wa me too ii" see aseta menaa mee ko Israel bagee yuwa me gaano, 'Ebo Kristus mee meemaata kaama kuwa Roma kaa bagee yuwa mée yaabagaapii semaata inii Israel bagee yuwa too ebo toowoo taapea' see gaata kemaata aseta menaa. ^{24:27} Kej 12:3, Yes 7:14, 9:5-6, 53:1-11, Dan 7:13-14, Mik 5:1-4

okoo paaya enaataa ee yiba seemetaa. ³⁰ Okoo enaataa naano see naadi animaata kaama Waa roti masegeeyu, Ogatamee paagoo kiiboo, paamee see menaa aseta kaama roti kabatagaa naadi ekea paagoo yawuditaayaa naaki ³¹ ekea taka ena kisee ki Waa nekeeniino see dimii medaaka. 'Mikee, Yesus ii' see dimii nekeenegea. Kuwa kaboo da taa ko taka ena Waa peanigi taa ewo. ³² Ekea me "Sooi, yumakaa etaa da kaa kaama Wa me Ogatamee me menaa yuwa nekeeniino yaato daamaa mée ase-manee sepegee sipi kaboo enaa dimi mena esee ede ma, ede ma kedaa sepegee sepea, se maa?" see aawegaakea. ³³ Ekea kisee ki anoogeeta Yerusalem magaa kaa metaki pakagea. Pakaamaagea ko Wa me topenaa see bagee gaasi ma ena kuwa ma, apanaa mée noonaa ma okoo enaataa topea. ³⁴ Okoo me asiino, "Tuhan mee mikee aya andoo peepi ii, Simon paagoo Waa ekaato awee da kaa deeyaagi" see asegea.

³⁵ Kiyoo kaama kuwa mée wiya ekea me eta mana kaa kaama ukuwapea-ukuwapea menaa yuwa eewegagea, bedaa ee kaa kaama Yesus me roti mée eekabatagaaki naaki mikee Aa Yesus ii see dimii nekeenege see menaa kuwa miya eewegagea.

Yesus Wa me topenaa see bagee yuwa paagoo Waa ekaato awee da kaa deeyaata menaa

Mat 28:16-20, Mrk 16:14-18, Yoh 20:19-23, Kis 1:6-8

³⁶ Kuwa menaa yuwa eewegataakea naaki taka ena Yesus mee okoo paagoo awee da kaa keta kaama "Epa, ikii Ogatamee ma emee-eme kisiyaayaa bagee yuwa" see asigi† ³⁷kiya okoo dimi oodaakea. Senee to nao naadi okoo

---

† 24:36 "Ikii Ogatamee ma emee-eme kisiyaayaa bagee yuwa" see mee mena manii to ko Ibrani menaa kaa syalom see mee. Mena keгаа ena ma agoo, mee ko "Koogo adumeta dimii masii" see mee.

weda ebo kegea. ³⁸ Wa me okoo asiino, "Ikii kaasee kaa weda kegea? Kaasee kaa dimi wiya kegea? ³⁹ Ni me yagaa bado kuwa nadeeweei. Anii yoka, nayaadee siweei. Sene gaayu ko Anii see see se, baboo mogee taa see agiyoo yoka" see asigi.

⁴⁰ Kuwa menaa da aseta kaama Wa me yagaa bado yuwa deeyaayu. ⁴¹ Okoo esee ede kaa dimi nagimegao naadi 'Mee mikee Yesus ye, taa ye?' kisee dimii gaataakea kaboo Yesus me asiino, "Ikii nakaayoo naano agiyoo naa agoo ye?" asigi naaki ⁴² peeta dogee ponee ena goo-maneegea. ⁴³ Wa me masegeeta okoo paagoo kaama nugi see degea.

⁴⁴ Wa me okoo asiino, "Anii ikii ma epo enataa kitoogee sema kaboo Ni me kisi-manee sema menaa kuwa ko kisee: Idukaa Musa me ebeamata menaa ma, nabi bagee me ebeamata mena ma, Mazmur kaa menaa ma kuwa menaa kuwa yiba Ni kaa wegawoo seta menaa yuwa uduma Ni kaa uwa daano gaano pedeo see kisi-manee sema" see asigi.

⁴⁵ Kiyoo kaama okoo kuwa Ogatamee me menaa nekeensi naadi Yesus me ipi see dimii yamiyaabuu semaata ⁴⁶ aseta menaa ko "Ogatamee me idukaa ebeamata menaa da kisee: Ebo Kristus mee Waa boodi ma boomaata kaama wedaagoo to naagoo aya andoo pootagi see menaa da ebeamata. ⁴⁷ Bedaa Wa ekaa yiba 'Ikii me pedeo yuwa epa kiekeasiipi yoka uduma ekeasii' see menaa kuwa Yerusalem magaa kaa kaama masegeeta méé tomaa-tomaa yuwa uduma paagoo yawegakumiino gaano pedeo, see menaa kuwa miya ebeamata. ⁴⁸ Ikii ko Ni me ukuwata-ukuwata kuwa uduma nadeewoo seta kaama naweganaa siwoo taano bagee yuwa. ⁴⁹ Yeede, Neataagi me Waa ikii paagoo kiniita see kiseta Méé mee Anii kimiyaata kiya Wa me pesee da ikii kaa kidootagaano

taa kaboo kuwa ikii mee magaa kaa kiyoo too toogee taai" see asigi.

Yesus epoo to wodoo pakata menaa

Mrk 16:19-20, Kis 1:9-11

⁵⁰ Kiyoo kaama Yesus me okoo badaa maadoota Betania magaa geboo da kaa eepeemaata kaama Waa yagaa ya-gaataata kaama okoo kaa daamaa pesee kisi naadi menaa yaasigi. ⁵¹ Kuwa menaa wegataaki too ko Waa badaa maageeta kaama epoo to wodoo pakaa-seomigi. ⁵² Okoo kagu maga kaa sibumedaa seta Waa yaapaagee, ebo ekee naadi kaama metaki esedoota Yerusalem magaa kaa esee ede ma, ede ma eseemaata kaama ⁵³ Ogatamee me ee kaa kaama Ogatamee yaapaagee segee siwoo seta. Kiyoo too.

Ogatamee Me Etokaa Gipii See Mena
Auye: Ogatamee Me Etokaa Gipii See Mena (Bible)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Auye

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Jun 2022 from source files dated 13 Jun 2022

84d2a441-7b56-5242-9b46-aed631255f9c